

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 5th July, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker in the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab. E bonzour nou *staff* ki pe asiste nou. Bonzour manm piblik ki pe swiv nou. Mersi pou zwenn nou ankor enn fwa pou nou travay lasemenn.

Bon avan nou komans avek lezot biznes ki devan nou, mon le adres sityasyon ki ti arive dan Lasanble Mardi pase le 28 Zen, a lafen sesyon lo Fon Pansyon.

Premyerman, mon pe prezant leskiz avek pou dezord dan deroulman Lasanble, ki pa'n donn en bon limaz nou lenstitisyon.

Dezyenmman, mon le zistifye mon desizyon lo lafason ki biznes Lasanble in deroule. Mosyon pou demann zofisye Fon Pansyon pou vin dan Lasanble pou donn lenformasyon relevan avek

Mosyon Onorab Pillay pou *quash S.I 38*, ti ganny aprouve par Lasanble dapre prosedir ki dan regleman Lasanble. Alor sa ti annord.

Parti Lopozisyon ti decide pa asiste sa sesyon. Mon ti enterpret sa konmkwa zot pa enterese avek lenformasyon ki ti'n ganny demande lo sa size.

Parti Lopozisyon pa kapab mazine ki travay Lasanble i bezwen al zis dapre zot konvenyans. Mon pa war li rezonnab pou zot boykot travay Lasanble dan sa fason. Sa i montre en mepri pou travay Lasanble. E en mank responsabilite ver lepep ki zot reprezante.

Apré prezantasyon Onorab Henrie ti eksprimen ki Manm Lasanble ki ti'n prezan, ti satisfé avek bann leplikasyon detaye ki zofisye Fon Pansyon ti'n donner. E i ti demann *closure of debate*. *Closure of debate* i vedir ki deba i terminen. Napa kontinyasyon deba. Napa *Right of Reply*.

Mon ti zize ki mannyer keksoz in deroule. Sirtou labsans parti Lopozisyon, Mosyon Onorab Henrie ti rezonnab e mon ti les sa Mosyon pase dan Lasanble.

Sa ti annord avek prosedir Lasanble. Alor mon konsidere mon desizyon ti zistifye.

Prezan mon le adres konportman Onorab Sebastien Pillay pandan sa parti Lasanble. A plizyer repriz Onorab Pillay ti kriye dan en fason ki montre en mank respe pou Lasanble.

Dan serten moman i ti kriy direktman anver mwan. Enteronp mwan ler mon pe koze. E osi servi bann parol derogatwar ki montre en mank respe pou Speaker.

Mon'n revwar *recording* sa lensidan e mon'n osi pran kont rapor ki ti montre dan nouvel Nasyonal lo *SBC*.

Bann entervansyon Onorab Pillay ti dan mikro e osi an deor mikro. Mon repete ki Manm i an defo avek lord Lasanble pou pran laparol san lotorizasyon Speaker.

Mon sit *Order 57 (1)*,

'A member desiring to speak shall raise a hand and if called by the Speaker shall address the Member's observation to the Chair'.

E (7) *'When the Speaker speaks every Member shall be seated and silent so that the Speaker may be heard without interruption'.*

La i 2 *Order* ki Onorab Pillay ti kase a plizyer repriz.

Mon'n note ki ti annan osi lezot Manm tou lede kote ki ti kriye *off-mic* pandan sa

lensidan. Me sa kantmenm i kont lareg, i ti an reaksyon avek konportman Onorab Pillay.

Mon konklizyon se ki Onorab Pillay par son konportman e son parol, ti responsab pou sa lensidan dezord.

I ti montre en mank respe pou Speaker e pou Lasanble. Sa lensidan ti enn ki grav. E mon bezwen pran pouvwar ki Lasanble i akord mwan pou evite ki i kontinyen e ganny repete.

La mon pe demann Onorab Pillay pou fer en *apology* san rezerv anver Lasanble. Ki i a donn mwan an ekrire avan. E prezant avek Lasanble dan komansman *Sitting* demen bomaten Merkrede le 6 Zilyet.

Sa i mon *ruling*.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay mon ava eksplik ou en keksoz. Plizyer fwa ler mon'n donn ou laparol pou swadizan en *point of order*, mon'n demann ou pou *state* ou *point of order*. E ou'n kontinyen pou fer en gran ladres ki'n anmenn tou lezot keksoz ladan.

Mon pa pe pran okenn komanter lo mon *ruling*. Mon *ruling* i final.

Mon pou ekout ou, selman mon dir ou, ou bezwen *state* mon dan en fraz ki size ou pe leve la an se moman. Mersi. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. An akord avek *Order 40* nou *Standing Order*, mon le *raise* en *matter of privilege*.

Ou'n bomaten vini lir en *ruling* lo en swadizan lensidan ki'n arive semenn pase. E ou'n menm al ziskan pou demann mon pou fer en *apology* avek Lasanble.

Prezan mon le met lo rikord ki pandan plizyer moman ki mon'n sey koze pandan sa letan. Ou'n *actually switch-off* mon *micro*.

E mwan mon pa'n konnen si mon *micro* i on oubyen *in switch-off*. Akoz ou abitye *switch-off* mon *micro*.

MR SPEAKER

Onorab Pillay ou'n fini *state* - ou'n fini *state*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Premyerman-

(mic switched-off)

HON SEBASTIEN PILLAY

Be ou war gete gete!

MR SPEAKER

Onorab Pillay mon'n dir ou pou *state* size dan en fraz. Ou'n fini fer. Ou'n fini fer. Mon pa aksepte ou pe fer komanter lo mon *ruling*. Mon pa pe aksepte. Ou napa laparol.

Onorab Loze mon aplik menm regleman pou ou. Ou bezwen *state* mwan size ki ou pe leve dan en fraz. E apre mon ava gete si ou pou kapab kontinyen.

Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Size i tre senp. Dan ou *ruling* ou'n *state* ki Mosyon pou Onorab Henrie pou *adjourn* deba sete ki Manm i satisfè avek lenformasyon ki in gannyen avek Fon Pansyon.

So mon pe sers en gidans avek ou Mr Speaker, eski Mosyon Orizinal Onorab Sebastien Pillay sete pou sers lenformasyon e leklersisman avek Fon Pansyon?

MR SPEAKER

Mersi. Non Mosyon Onorab Pillay pa ti lo sa size. Me Mosyon Onorab Henrie ti lo sa size. E Mosyon Onorab Henrie ti annord. Mersi.

Onorab Cosgrow ou osi parey silvouple. Ekout mwan, mon pa pe al kontinyelman lo sa size. Ou pe zis *drag sa out* e ou pe enteronp sesyon Lasanble.

Mon pou donn Onorab Cosgrow dernyen parol e apre nou pe kontinyen.

HON WALLACE GOSGROW

Bonzour Mr Speaker. Non Mr Speaker, mon lentervansyon i pa lo sa size. Mon lentervansyon i aktyelman anba *Order 8 (40)* kot mon le en *matter of privilege* an se ki konsern kestyon ki vin lo *Order Paper*.

And ki tes ki ganny fer pou met kestyon lo *Order Paper*. Akoz souvan fwa mon'n anmenn *Urgent Question - Question without Notice*, e mon'n ganny refize.

La ozordi mon war en Kestyon *Without Notice* i ganny mete *without any urgency*. En lesplikasyon silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Cosgrow. Lo Kestyon *Urgent Question*. Mon'n fini pronons mon lekor plizyer fwa. Donk i napa kestyon lo la.

Lo Kestyon *Without Notice*, sa nou mete si sa Minis i la, e si letan i permet. Mersi.

(Off-mic)

MR SPEAKER

Mon pa pe pran okenn - si i annan okenn lezot size, silvouple ekrire mwan donn mwan an ekrire. E nou ava ganny posibilite adrese. Mersi.

Mersi. Nou pe kontinyen avek *Order Paper*. Madanm Clerk nou ava pran prezantasyon dokiman silvouple.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm e tou dimoun ki a lekout.

I annan 2 Papye ki pe ganny prezante bomaten.

S.I. 75 of 2022 Land Reclamation (Retrospective Authority) (No.5) Order, 2022

S.I. 76 of 2022 Seychelles Investment (Economic Activities) Regulations, 2022

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. An se moman nou ava osi fer *First Reading Public Bills*.

MADAM CLERK

Yes, Mr Speaker, mersi.

This Act may be cited as Probates (Re-seating) Bill, 2022.

This Act may be cited as the Immovable Property Tax

(Amendment) Act, 2022, and shall be read and construed as one with the Immovable Property Tax Act, 2019, which is hereinafter referred to as the "principal Act".

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava prezan pran *Private Notice Question*. Mon ava demann madanm raporter pou apel Minis ki la pou sa silvouple.

Bonzour Minis pou Lenvestisman, Lantreprenarya, e Lendistri Mrs Devika Vidot.

E osi Mr Ricky Barbe Direkter Zeneral dan *Trade Department*.

Mersi pou zot partisipasyon. Byenveni dan Lasanble. Mon ava apel Onorab Sebastien Pillay pou met son *Private Notice Question*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Bonzour tou dimoun ki a lekout. E bonzour Minis e tou koleg Onorab. Mon kestyon an lir avek mon devwar anba Konstitisyon ki mon pe ozordi ganny oprimen e oprese pou ganny anpese fer, i lir koumsa,

MR SPEAKER

Onorab ou a repet sa ki ou'n dir silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Sorry Mr Speaker?

MR SPEAKER

Ou a repet sa ki ou'n fek dir?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker. Mon'n dir poudir mon kestyon parey mon devwar anba Konstitisyon ki ozordi mon pe ganny oprimen e oprese pe ganny anpese pou fer i lir koumsa.

MR SPEAKER

Onorab. Sa komanter i *out of order! I out of order!* Mon pe dir retract si non, mon pe dir ou mon pa pe pran ou kestyon *Private Notice*. *Retract* silvouple.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab mon pe ekout ou.

HON SEBASTIEN PILLAY

Tre byen. Lefe ki tou dimoun pe ekout nou. E lefe ki sa kestyon i enportan. Mon a *retract* sa ki mon'n dir ki mon pa pe ganny oprimen e pa pe ganny oprese dan Lasanble Nasyonal.

MR SPEAKER

Onorab en *retraction* sa?

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok Mr Speaker, ki mannyer ou ti ava kontan mon *retract* li konmsi?

MR SPEAKER

Mon *retract*. Dir sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon *retract*.

MR SPEAKER

Mersi. Poz ou keston.

HON SEBASTIEN PILLAY

Sa ki ou'n dir la mon *retract*.

MR SPEAKER

Poz ou keston mannyer i ete lo papye.

HON SEBASTIEN PILLAY

Parey i ete wi napa problem ou. Ok mon ava donn an ekrir tou.

Swivan gran konsern eksprimen an relasyon avek en problem mankman siman lo marse lokal, eski Lasanble i kapab ganny en leksplikasyon lo si Gouvernman in fer okenn lanaliz, pou determinen ki pe arive egzaktman? E eski i annan okenn mezir ki Gouvernman i anvizaze pran pou ede rezourd sa problem?

Mersi Minis.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons silvouple.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Onorab. Bonzour tou dimoun ki a lekout. Dabor. Tou dabor mersi Onorab pou ou keston.

E avek ou permisyon Mr Speaker mon pou reponn sa keston lo lapar Minis Hassan ki i pa'n kapab la pou sesyon bomaten.

Bon pou komanse mon ti ava kontan fer kler ki Gouvernman i pa dan biznes enport ouswa vann siman.

Alors sa aktivite i pa tonm direktman anba okenn Minister kontrerman parey karbiran, ki sa i tonm direk anba lakonpanyen *SEYPEC* ki en antite Gouvernman ki tonm anba ziridiksyon Minister Finans.

Alor zis pou fer kler ki sa aktivite i enn ki antyerman dan lanmen sekter prive.

Malgre sa marse siman i enn ki enteres Gouvernman bokou. Akoz pri siman i enpakte direktman lo pri konstriksyon. E sa i enpakte direk byensir lo bann endividi e devlopman dan nou pei.

E mon konman Minis Lenvestisman e Lendistri, sa i

en size egalman aport bokou lenportans pou mwan personnelman e pou mon Minister.

Alors pou nou ganny lenformasyon pou sa keston, nou'n byensir fer bann diskisyon avek bann enportater dan menm fason ki nenport ki nou dan sa lasal ozordi, bann Manm Onorab nou ti pou'n kapab fer. Se dan sa menm fason. E menm piblik osi.

Pou ganny sa lenformasyon nou'n konverse avek bann enportater siman, e zot in eksplik nou bann fe, bann realite ki zot pe fer fas avek.

Alors sa ki nou kapab konstate atraver bann diskisyon, se ki in annan serten retar an se ki konsern bato ki anmenn kargezon siman Sesel.

Enn bann *supplier* regilye ki li i anmenn bann pli gro lakantite siman Sesel, in eksplik nou ki tou dernyerman sa bato ki ti pou anmenn siman in ganny retar.

Akoz priyorite in ganny plase pou transport bann marsandiz, tel ki dible. Savedir bann marsandiz ki konsern, bann marsandiz manze si ou le.

E byensir avek sityasyon ekonomik ki nou pe fer fas avek, ki mannyer lemonn pe deroule, sa in pran presedans lo siman.

E byensir aköz sa retar ki bato in gannyen, sa in fer en *ripple effect*. Be selman nou kapab konfirmen ki sa *batch* siman pou ariv dan pei Zedi. Si tou i mars byen, siman i pou ganny met avant la semenn ki vini.

Zot in osi konfirmen ki zot in fini fer komann pou ankor 2 kargezon siman ziska lafen lannen.

Plis ki sa nou konpran ki byento lo marse pou annan en lot *supplier*, ki li i pou konsantre lo lenportasyon siman dan pei.

E sa pou osi ede avek lakantite stok siman ki pou annan avant. E pou li son kargezon i espekte antre dan pei an kouran semenn prosenn.

E zis pou note osi ki sa enn *supplier* i osi in eksplik konsern otour retar ki bato in gannyen, aköz movetan.

I annan ankor *supplier* ki nou'n konvers avek, e ki zot, zot in konfirmen poudir zot pou espekte resevwar kargezon ver lafen di mwan. E tousala Mr Speaker i pou ede pou re stabiliz stok siman lo marse.

An se ki konsern mezir ki Gouvernman i anvizaze pran pou ede rezourd sa problem, mon zis anvi fer resorti ki Gouvernman pe deza pran bann mezir apropiye.

Premyerman
Gouvernman i an diskisyon
atraver bann Lotorite
konsernen pou vwar plis plas lo
Por pou amelyor stokaz siman.
E sa byensir pou ede pou
garanti *supply* siman pli regilye,
pli byen dan pei.

Dezyenmman,
Gouvernman pe asiste bann
investiser ki entere pou fer
vini an gro bal siman, pou vwar
ki fasilite stokaz ki nou kapab
ede avek. Tel ki later ouswa
lespas. Par egzamp an se
moman, sa lespas o bor leve
debourye kot *IEA* i annan son
lofis an se moman, nou'n met a
dispozisyon later, en lespas ki
nou lwe koman en *container
park*.

E la bann dimoun ki zot
anvi fer vini siman an gro, zot
kapab fer, *make use of* sa lespas
akote. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon mon ava pran
serten kestyon bann Manm pou
letan ki nou kapab annan.
Onorab Cosgrow.

HON WALLACE GOSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour
Minis. Bonzour Mr Barbe.
Bonzour tou Manm Onorab. E
bonzour tou manm piblik.

Minis atraver Mr Speaker.
Dir mwan eski dan zot bann

analiz e zot bann plan ki zot pe
fer, eski zot in osi petet
konsidere ki an vi ki *STC* i en
lakonpanyen ki deza annan
serten *knowledge* dan fer vini
materyo konstriksyon.

Eski zot in deza petet
mazine ki fer *STC* donn en
koudmen osi, pou kapab fer vin
en pe siman. E petet regle pri en
pti pe lo marse.

Akoz ozordi en bal siman
pou en senp dimoun ki pe fer
son lakaz, i vin en problem an
relasyon avek pri.

So eski zot in met *STC* dan
sa *equation*, an vi ki *STC* pe fer
vini panadol. Pou mwan i pa fer
sans. Eski zot in deside pou fer
STC fer vin siman?

MR SPEAKER

Nou'n konpran ou kestyon
Onorab.

HON WALLACE COSGROW

E dezyenm, eski zot in osi pran
kont bann dimoun Praslin - La
Digue? Akoz ozordi dimoun
Praslin - La Digue i bezwen met
dimoun dormi dan laliny.

Bezwen pey bato. Bezwen
pey transpor. E pri siman lo sa
2 zil i pri egzorbitan. So eski zot
annan en stratezi pou Seselwa,
pou zanfand Sesel ki reste lo zil
Praslin e La Digue?

Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons silvouple.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Ki manner mon ganny en konpran diskisyon i *ongoing* avek *STC*.

Me i annan byensir bann kontrent. E *STC* osi i bezwen ferserten analiz lo son kote. E pou lemoman priyorite se parey ou konnen pou fer vini komodite manze debaz, pou fer arive a en pri abordab pou nou pep.

Pou lemoman sa i priyorite. Me bann kontrent ki zot ti pe fer fas a fas avek se lespas pou *store*. Parey ou konnen siman i en keksoz ki ou bezwen pe met li dan en fasilite ki byen ganny ase proteksyon.

So sa i en konversasyon ki mon konnen i pe *go on*. Me selman ki touzour annan bann analiz pe fer. Akoz parey ou'n byen fer resorti, letan ki Gouvernman pe sey entervenir pou sey regle pri dan en serten fason.

Parey ou'n fer resorti lo kote latizann, lo moman kot nou pe fer fas avek pandemi, kot bokou fanmir ti pe depans bokou larzan dan latizann, Gouvernman ti esey fer en pa.

Me ti ganny akize konmkwa zot pe antre dan biznes avek sekter prive.

So sa osi i en size egzaktaman parey. Ki alor fodre nou pran en desizyon lo egzaktaman kwa ki nou anvi fer. Nou pa kapab zis asize kritike. Me nou bezwen kler lo ki pozisyon ki nou anvi pran.

An se ki konsern Praslin. Byensir Praslin - La Digue i touzour lo, i dan nou panse dan nou bann plan.

An se moman parey ou kapab konstate, bann dimoun ki lo laplikasyon, ki annan laplikasyon pou later lo Zil Eve.

E bann ki zot annan lentansyon pou zot met a dispozisyon - ouswa pou fer vini bann materyo konstriksiyon tel ki siman, sa zot pe ganny en pti pe plis si ou le dir - Zot pe ganny regarde en pe plis an priyorite.

Parske nou byen konsernen avek pri konstriksiyon lo Praslin e La Digue. Nou osi fer bann konversasyon serye. E kouraman nou pe fer sa bann konversasyon avek bann lakonpanyen ki prodwir bann materyo konstriksiyon.

Osi nou seye, nou rode ki manner, ki fason pli byen nou kapab met an plas pou nou zisteman stabiliz pri konstriksiyon lo sa 2 zil. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab klarifikasyon i pou klarifye en pwen ki ou'n leve. Silvouple, e mon dir sa zis aköz mon annan plizyer Manm pe espere pou demann keştyon.

Ale prosed.

HON WALLACE COSGROW

Wi Mr Speaker ou bezwen les mwan klarifye pou ou konnen si i klarifye.

Anyway. Mr speaker mon ti zis anvi dir Minis ki dan *market* latizann ti napa en *market failure*.

Dan *market* siman ozordi i annan en gro problem. So ou pa kapab konpar latizann avek siman, ponm, ek zoranz! Mersi bokou.

MR SPEAKER

Ok mersi pou komanter. Onorab Aglae ou keştyon please.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou koleğ. E tou Manm Onorab. Minis mon ti a kontan petet ou eklersi nou, an vi ki ou'n fer en analiz kot i konsern Gouvernman pa dan biznes pou antre dan biznes lenportasyon siman.

Me Minis eski dan sa analiz ki zot in fer ouswa zot pe

fer *ok* – an vi ki Gouvernman menm li menm li i enn bann pli gran konsonmater siman atraver tou zot bann proze kapital e pti proze.

Ki i pou anmenn en kou si siman i kontinyen elve, se *tax payer's money*. Baze lo sa Minis parey Gouvernman li menm li i pa antre dan biznes lagrikiltir, sekirite alimanter. Me selman sa sekter i ganny *incentivize*.

Eski in annan en negosyasyon ouswa en rankont avek sa bann enportater ki pe enport siman, pou get en pe zot bann defi, zot bann konsern pou zot kapab anmenn siman dan pei avek sipor Gouvernman?

Vi ki nou dan en peryod kriz la. Pou zot kapab anmenn siman a ler. E a en pri abordab? Sa i enn.

Dezyenmman Minis, mon ti ava kontan petet si, vi ki Minister Finans pa la, vi ki zot annan bann eksper ekonomik dan Minister Finans.

Eski nou pou kontinyen vwar pri siman ki ozordi in ariv plis ki R250 en bal kontinyen ogmante?

E si zot pe pran kont bann pti dimoun ki pe sey fini en lakaz, ki ozordi ler nou'n kalkil Mr Speaker, en bal siman ki zot ti pou fer en lakaz apepre 60 met kare, ki zot ti pou bezwen

zot environ apepre 150 bal siman. Ozordi ki ti pou kout apepre R37mil. Ozordi pe kout zot apepre R37 mil 500 pou zot kapab ganny sa 150 bal siman.

Ki dan lepase avan *COVID* ler siman ti kout R150 zot ti pe pey environ R22mil. Eski zot fer en analiz dan sa laliny pou kapab konnen ki nivo? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Mersi. Minis ou repons *please*.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Bon, Onorab parey ou'n dir en bal siman ozordi pe kout plis ki R250, annefe i annan ki pe kout environ R300.

E i pa devret. I pa devret, ditou. Parey ou konnen, parey tou dimoun i konnen isi napa pri kontrol lo siman.

E mon'n fer resorti lo komansman, Gouvernman li i pa dan biznes vann siman e malerezman tou bann lezot marsan ki zot, zot dan biznes van siman.

Zot me zot profi dapre zot prop fason. E sa i enportan - e mon anvi fer resorti bomaten, e mon anvi ki tou dimoun i ganny byen konpran.

Se ki Gouvernman i aplik selman *VAT* lo lenportasyon

siman. E parey nenport ki komodite napa *customs duty* lo lenportasyon siman. Napa *excise tax*, napa *levy*.

E si mon kapab zis partaz avek zot detrwa sif lo pri siman letan i ariv dan Por. Par egzanp, e sa i baze lo lenformasyon ki nou'n resevwar atraver sa *SRC*.

Par egzanp lakonpanyen *IDC*, i kout li environ R160 en bal. E bann lakonpanyen konstriksyon par egzanp *VJ, Mahe Builders* ki zot, zot fer vini zot siman. I kapab kout zot R125 a R130.

Bann lakonpanyen ki vann *hardware* ki zot osi zot ganny sans pou fer vini siman. Zot osi i kout zot environ R120 a R135, R125. E pri i varye depandan lo kote siman i sorti.

E byensir diferan pei ou pou ganny bann diferan to. E byen i annan en lot faktor enportan osi se pa bliy *freight*.

Tou dernyerman kou *freight* in mont a en pri egzorbitan. E tousala nou bezwen pran li an konsiderasyon letan nou regard sa bann pri.

E zis pou fer resorti, sa lakonpanyen ki baze Sesel ki li i fer vini siman pli gran kantite ki stok dan bann *silo*. Li *by the time* i vann sa pri *retail*. Savedir i vann avek konsonmater. Savedir la mon pa pe dir ou zis

son pri sa fre zi letan in ariv lo Por.

Me *by the time* in enkorpor tou son kou, tou son profi, i pe kapab vann en bal siman R148.50. E nou'n ganny konfirmasyon avek lakonpanyen ki malgre retar ki zot in gannyen avek sa dernyen *consignment*. Zot pou esey zot mye, tou posib pou zot mentenir sa pri pou R148.50 pou zot kapab deservi bann konsonmater. Parske zot okouran sa sityasyon, sa kontrent ki nou pe fer fas avek.

Bon alor zis atraver sa bann *chiffres* ki mon'n partaz avek zot i enportan ki zot zis kapab fer en analiz lo konbyen i koute letan i ariv Sesel. *Ok* dan Por.

E byensir, byensir sa bann lakonpanyen i annan zot bann kou an plis ki pou atase avek. Tel ki transportasyon pou ariv dan landrwa kot zot pe vann - *storage* ensidswit. Me zis i pou donn zot en nide. Zot kapab fer en konparezon.

E mon ti ava zis profite pou mwan zis lans ankor en lapel parey Prezidan in fer. Prezidan in prononse ki nou pe pas dan en sityasyon difisil. E alor annou pa servi bann moman kot i annan bann mankman, pou nou zis fer monte bann pri.

E profit lo sa lafebles pou nou zis fer, mazin zis profi. E non pa mazin nou bann kanmarad. Nou tou nou pe pas dan sa sityasyon dan menm letan, menm parey.

E alor nou bezwen viv - nou bezwen vin en pe pli konsyansye. E ganny en konpran poudir nou bezwen viv dan sa menm pei.

Dan sa menm Sesel ki si i devlope, an mezir i devlope nou tou nou benefisye dan la menm fason.

So, mon dakor antyerman avek ou ki pri siman pa devret a en pri egzorbitan koumsa.

An se ki konsern fer desann pri e ki Gouvernman pe fer. Se nou pe rod fason lo ki mannyer nou kapab travay avek sa bann enportater pou ki nou kapab ogmant *supply* regilye dan pei.

E tan ki i annan *maximum supply*, i pou vedir ki sa bann vander, sa bann marsan, pou napa sa loportinite pou zot sarz sa bann pri. ELEV sa bann pri a en kou egzorbitan.

Sa i fason pli mye. I en pe difisil. Mon pe koz isi la lo lapar Minis Finans - i en pe difisil pou ou al fer bann *price fixation* parey ou pe sizere.

E sa bann pri kontrol direk lo marsandiz parey siman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Kestyon Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon premye kestyon. Mon annan zis 2 kestyon. Mon premye kestyon mon le konpran en pe lafason ki Gouvernman travay.

E sa i *stand from* en *statement* ki Minis in fer. Minis mon le ou konfirman. Ki Gouvernman i swivan en *PNQ* ki Gouvernman, i al fer en konversasyon avek bann akter ekonomik dan sa biznes siman, pou li ganny lenformasyon?

Zot esper en *PNQ* vini pou zot al ganny lenformasyon? Sa i mon premye kestyon.

Mon dezyenm kestyon; Minis lenformasyon ki nou, nou annan se sa kriz dan marse siman in ganny presipite apre ki *Land Marine* in ganny forse pou sorti dan lenportasyon siman.

Mon pe gete si Minis i kapab konfirm sa silvouple.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons *please*.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon e pou ou konsern.

Zis pou lenformasyon mon ti ava zis kontan partaze ki non, ditou pa. Sa bann konversasyon i ganny ki nou fer li regilyerman.

Annefe mon, pri konstriksyon materyo i en keksoz ki -parey mon'n fer resorti oparavan - mon atas bokou lenportans avek.

E alor nou swiv li de tre pre. E nou annan konversasyon avek bann *main players* dan *market*.

Me i touzour enportan ki letan nou pe vin devan Lasanble nou annan lenformasyon a zour. Alor byensir apre ki kestyon in vini mete par Onorab Pillay, nou bezwen fer sir poudir lenformasyon ki nou donn Lasanble ozordi bomaten i reflekte lenformasyon ki pli resan.

E sa dezyenm kestyon Mr Speaker. Mon pa kapab fer okenn komanter lo la parske mon napa lenformasyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon ava pran kestyon Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker dan son deklarasyon Minis in dir ki Gouvernman i enterese pou ogmant stokaz. E posibleman osi *supply* siman dan pei.

Dan bann diskisyon ouswa bann refleksyon ki pe fer, eski Gouvernman i kapab konsider avek enn bann enportater par egzanp, pou zot kapab annan en fasilite stokaz siman lo Praslin par egzanp. Trouv en lespas pou zot.

Ki en mannyer zot kapab zot anmenn li *in bulk* lo Praslin. E i ava koup kou sirtou dan transportasyon pou Praslin. E La Digue i ava bokou pli fasil sorti La Digue pou vin aste lo Praslin.

Eski sa i en konsiderasyon Gouvernman i kapab *give serious consideration to?* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Sertennman. Mersi Onorab pou ou kestyon. Sertennman. Annefe pre prosennman zot pou vwar lo Eve Island.

Kot nou'n, nou pe fer fasilite kot i pou annan stokaz, materyo konstriksiyon lo Eve. Ki baliz avek lanmer. Ki fer li fasil

pou ki en *badge* i kapab anmenn materyo konstriksiyon an gro, an *bulk*.

Pou stokaz lo Praslin ki pou ede. Byensir letan ou kapab anmenn keksoz an gro i vedir ki ou kou transportasyon par linite, sa bann materyo i redwir.

So, an zeneral sa i pou kapab gard bann kou, fer li stabilize. Fer li reste ba. E anpes sa gran lelevasyon dan kou. E byensir nou pou regard bann lezot, nou pou rezerv posibilite ankor en pe plas - lespas, pou fer sir ki bann materyo parey siman osi i kapab ganny stoke.

Sa i en keksoz ki definitivman i lo nou lespri. Parey ou konnen Onorab, Eve Island pe al ganny devlope tre prosennman.

E i pou annan en kantite konstriksiyon zis menm lo sa zil la lo li menm. I pou annan en kantite konstriksiyon.

So nou bezwen fer provizyon pou fer sir poudir Praslin pa ganny afekte. E byensir La Digue nou pa oubliy La Digue.

Lo kote La Digue osi nou pe fer diskisyon. Nou pe regarde ki fason pli meyer pou nou kapab zisteman fer alokasyon.

Rezerv morso later pou ki zisteman ankor en *badge* i kapab vini avek stokaz. Gro kantite materyo ki kapab arive antre lo sa zil. Ki pou kapab bes kou bann materyo. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker. Minis, Bann koleg Onorab. E tou dimoun a lekout bonzour.

Minis mon le *refer* lo sa pwen ki mon koleg Onorab Loze in dir lo sa size *Land Marine*.

Nou konnen ki *Land Marine* dan lepase zanmen in vann son bal siman plis.....

MR SPEAKER

Eskiz mwan Onorab, mon krwar Minis in dir i napa lenformasyon lo la.

HON PAUL ERNESTA

Wi Mr Speaker. Permet mwan demann mon kestyon silvouple. Akoz i parey sak fwa mon koze ou anpes mwan koze! Mon kapab ganny sa sans? Mon kapab demann mon kestyon silvouple?

MR SPEAKER

Ale demann ou kestyon. Me selman pran kont repons ki

Minis in donnen deza. Mersi kontinyen.

HON PAUL ERNESTA

Yes, mon pran kont sa Mr Speaker. Eski Minis parmi zot bann travay parey zot pe dir - dan negosyasyon avek bann distribiter pou kapab fer vini plis siman.

Eski zot pe osi rekonsider *Land Marine* pou li kapab antre dan zwe osi, akoz nou konnen parey mon'n dir - dan lepase toultan in vann siman pa pli ser ki R100. E la menm ou'n dir ki ozordi dan ou *statement* ou'n dir siman i R125 a R148. Mon krwar sa ki ou'n dir i konpletman fo akoz ozordi en bal siman pe vann dan R200 a R300.

E mon dezyenm kestyon. Eski zot osi pe konsider -

HON GERVAIS HENRIE

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Henrie silvouple les....

HON PAUL ERNESTA

Be Onorab Henrie aret malelve ekoute!

MR SPEAKER

Onorab Henrie les Manm demann son kestyon.

HON PAUL ERNESTA

Eski zot pe osi konsider pou annan dan zot plan devlopman pou annan en lot *silo*, lo kapab ede permet annan plis stokaz lo sa ki konsern siman?

Akoz nou pe vwar zis en *silo* i pa nesese ase pratik dan pei. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou ava konsider sa bann kestyon.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou bann kestyon. Bon lo size *Land Marine* Mr Speaker mon pa pou kapab komant lo la parey mon'n dir. Mon napa lenformasyon.

Me sa ki mon kapab deklare se ki nenport ki enportater i kapab. Nenport ki lakonpanyen, investiser ki anvi antre dan enportasyon siman i kapab fer li ozordi.

Senpleman i zis i bezwen fer en formalite i ganny son *licence*. Napa okenn restriksyon lo enportasyon siman. Ou zis satisfere kondisyon *licence*. E ou kapab fer li.

An se ki konsern pri; ankor enn fwa mon pou zis re konfirman dapre pri ki lakonpanyen ki fer vini siman ki i stok dan sa *silo*, konbyen i vann son bal siman, I vann li

R148.50. Sa i konfirmasyon ki zot in donn nou.

E ankor mon pou redir poudir zot in angaze pou dir zot pou esey zot mye pou zot mentenir sa pri lo R148.50 dan sa semenn ki vini.

I annan lezot enportater siman ki zot osi zot vann siman bokou pli ba ki sa. Bokou pli ba ki sa R200 ekek ki ou pe dir. Malgre i annan bann ki vann ziskan R300.

E la resaman i annan en lavertisman ki *Ascent Engineering Supply*, zot pe al *supply* siman dan semenn ki vini a en pri R160.

Lo ou kestyon *silo*, zisteman sa i diskisyon e lenteraksyon ki Gouvernman pe fer avek Por, pou vwar lespas pou nou kapab met en lot *silo* zisteman pou nou stok siman.

Pou fer sir nou kapab garanti sa stok dan Sesel. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Klarifikasyon Onorab.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, lo kote size *Land Marine* Minis in dir aköz i pa'n reponn mon kestyon.

Mon'n demann li si *Land Marine* i parmi sa bann

distribiter ki zot an negosyasyon?

Akoz in dir li menm ki pe negosye avek serten group distribiter pou fer vini siman. E mon'n demann li sa kestyon si *Land Marine* i parmi. Mon vwar ki i pa'n reponn mon kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar Minis i donnen en repons. Minis eski ou dan en mo, de mo, ou kapab termin sa silvouple.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mwan personnelman mon pa an diskisyon avek *Land Marine* an se ki konsern mwan personnelman.

Me mon an konversasyon avek lezot enportater. Mersi.

MR SPEAKER

Bon nou ava prezan pas bann siplemanter kestyon. Loter kestyon Onorab Sebastien Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi pou bann larepons ki nou'n gannyen. E mon kontan pou vwar ki mon'n fer, pa mwan - be Lasanble in ede pou fer Gouvernman al fer en pe resers kot bann konpanyen ki fer vini siman.

Petet Minis dan bann larepons ki ou'n donn nou, e bann resers ki ou dir nou ou'n an diskisyon, eski ou kapab dir nou ki tonaz lakantite siman ki'n antre dan pei egzaktaman? Baze lo serten lenformasyon ki mwan mon'n gannyen i annan 5mil tonn ki'n antre.

E ou ou'n dir nou poudir i annan en lot konpanyen ki sipoze pe fer antre siman. Baze lo lenformasyon ki mon'n gannyen sa ti pou reprezant 4mil tonn siman.

Me ki sa ki mon pe gannyen ek bann kontrakter la, se ki sa lakonpanyen in dir son *order* siman in kennsel.

So pou retourn lo mon kestyon orizinal, ler mon ti demann ou si Gouvernman in fer lanaliz, eski ou kapab avek tou lonnekte Minis dir nou, ki kantite serye Gouvernman pe pran sa problemn mankman siman dan pei, ozordi?

E eski zot in reelman fer en analiz lo ki mannyer Gouvernman pou *step-in*? E ki bann mezir Gouvernman pou pran pou kapab rezourd sa problemn mankman siman lo marse lokal?

Dezyenmman, eski Minis i kapab dir nou an se ki konsern lo bann zil. An se moman bann kontrakter ki mon'n koz avek e bann dimoun ki mon'n koz avek

baze lo resers ki mon'n fer, nou pe vwar ki en bal siman pe ariv R225 a R250 ozordi. E lo bann zil sa pri i kapab bokou plis ler ou azout bann fre transportasyon.

So ler ou dir nou poudir pou annan en landrwa pou stok materyo konstriksyon, kestyon ki nou ti ava kontan klarifye avek ou, se eski pou annan potansyel pou etabli en *silo* lo bann zil? Par egzanp lo Zil Eve ki ava permet menm sistenm ki arive Mahe.

Pou ki siman i ava ganny ponpe dan sa *silo and then* i ava ganny vann lo zil, pou koup lo kou transportasyon.

Mon annan en dernyen kestyon. En trwazyenm kestyon lo sa size, akoz en bon pe dimoun pe eksprim zot konsern lo la.

Minis ou'n dir nou an relasyon avek *tax*, ki sa ki ou'n dir nou klarifye ki napa *tax* lo siman. Akoz baze lo lenformasyon ki mon pe gannyen, i annan en *tax* apepre R20 lo sak bal siman.

E sa i en keksoz ki pe fer ki bann bal siman ki siman pe kout pli ser. Eski Gouvernman *going forward* pou konsider servi bann provizyon anba sa vye Lalwa 1969 *Control of Supply and Services*, pou vwar si zot pa kapab etabli en

regilasyon dan pri bann materyo konstriksyon, ki dimoun i ekspresman bezwen pou zot kapab konplet zot proze ki zot in fer?

E la mon pe plito target nou bann Seselwa ki'n pran en *loan* pou fer en lakaz, swa atraver *HFC*, swa atraver labank, ki pe war ki ler pri siman pe monte, zot kou pou fer sa lakaz pe monte osi egzorbitan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mon ava sey abord bann size ki Onorab in fer resorti.

Onorab sa resers ki ou pe prezimen aprezan ki nou pe fer ensidswit, mwan senpleman mon zis kontan ki ozordi mon kapab partaz lenformasyon avek manm piblik.

Me sa resers ki ou pe dir nou'n fer, nenport ki dan lasal ti kapab fer. Me mwan mon zis anvi donn reasirans piblik ki konversasyon nou fer li kouraman. Nou pa zis esper letan i annan en kestyon pou nou fer.

Nou konnen sityasyon dan pei ki mannyer pe deroule. E nou pran sityasyon o serye.

Parey ki Gouvernman pe pran kou lavi o serye.

E pe mazin bann prosedir ki mannyer pou nou ede redwir kou lavi. I dan menm fason ki nou abord tou nou bann size dan lafason nou fer nou travay. So mon ti zis anvi klarifye sa.

An se ki konsern statistik. Mon zis anvi refer sorti bann keksoz ki mon'n dir lo komansman. Se ki wi i annan en enportater ki li byento, semenn prosenn i espekte annan en lo. Dapre sa ki ou, ou'n ganny dir sa in ganny kennsel.

Dapre lenformasyon ki mon'n gannyen, sa lo i sipoze pe vini. In ganny en pti pe retar akoz movetan.

Me ou'n nonm mwan 4 mil tonn. Mon lenformasyon ki mon'n gannyen se i pou annan apepre 9 mil a 10 mil ton ki dan semen ki pe vini.

Mon kapab konfirm avek ou statistik donner par Departman *Trade* ki i annan - *to-date* i annan 11 mil 304 tonn siman ki'n antre dan pei ziska la 2022.

Me selman mon ti ava kontan lans en lapel avek ou Onorab. Akoz i fer en fwa, de fwa, i fer trwazyenm fwa ki mon'n antann ou piblikman dir poudir statistik ki mwan mon

donnen, i pa parey statistik ki ou, ou donner.

Alor mon anvi lans en lapel avek ou, pou ou partaz sa lenformasyon avek mon lofis, pou nou kapab fer sa rekonsilyasyon.

Akoz i pa pou anmenn nou okenn par si ou, ou dir en statistik. Mwan mon dir en statistik.

Fodre rekonnet poudir mon lofis, mon pa mentenir statistik. Me i annan bann Lazans konsernen ki i zot mandate pou fer sa.

E nou, nou demann statistik. E zot donn nou sa statistik. Alor mon ankouraz ou pou partaz avek mwan sours ou lenformasyon avek sa bann *figures*. Nou kapab konpare. E la vremen nou ava kapab konnen ki kote ki i pa pe balanse.

An se ki konsern lo zil. Potansyel pou fer en *silo*. Kontrer nou pe fer sa konversasyon la, ou konnen akoz sa konversasyon i vin bokou an retar. Sa konversasyon en konversasyon ki nou ti merit pe fer bokou lannen, dan lannen pase.

I malere ki tou sa bann lenfrastruktir, sa bann nide, sa bann proze, nou pa'n met devan tou sa letan.

E la nou war nou dan en sityasyon kot nou Gouvernman nou bezwen rod en fason kas tou keksoz, pou nou regarde ki mannyer la nou pou bezwen al *tackle* sa bann problemn.

E byensir i en konsern pou nou. I en gro konsern. I vremen en gro konsern. Espesyalman lo zil. E nou pou fer nou mye pou nou kapab etabli landrwa, pou nou kapab fer fasilite pou ki nou kapab ede etabli *supply* bann materyo konstriksyon lo Praslin. E La Digue parey.

Mon pou konfirm *tax* lo siman. Ankor enn fwa lenformasyon ki mon'n resevwar atraver SRC. I demontre poudir i annan 15 poursan VAT aplikab lo siman. Se tou.

E an se ki konsern Lalwa Pri Kontrol ki ou'n mansyonnen - a en moman donnen, ladministrasyon oparavan, pri kontrol ti ganny retire atraver diskisyon ki ti ganny fer dan Lasanble.

Pri kontrol in ganny retire. Alor la pou al re al ladan - sa i en diskisyon, i en konversasyon ki Minister Finans i pou dan en pli bon pozisyon pou li kapab reponn. Mersi.

MR SPEAKER

[Type here]

Mersi. Bon. Mersi. Onorab Pillay nou ava termin ek klarifikasyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Lasanble in ganny lenformasyon ki i annan 11 mil 304 tonn ki'n antre dan pei ziskan la.

Mon'n al rod lenformasyon pou mwan konnen ki kantite ki'n antre la.

I en lenformasyon ki ti pou *available* pou Minis osi ek son Departman, si son bann dimoun dan son Departman e li menm zot ti'n fer sa zefor pou al rod sa lenformasyon.

Mon napa problemn pou partaz statistik ek Minis. Me Minis osi fodre i partaz lenformasyon avek mwan.

So si Gouvernman i pare pou partaz son lenformasyon ek mwan. Mon napa problemn.

Akoz mon bezwen dir Mr Speaker, avek ou permisyon - avek ou permisyon. Mon pe realize ki dan Lasanble i komans vin deplizanpli difisil pou mwan ganny lenformasyon.

E mon bezwen al rode mwan menm. So ler mon al rode mon vin dir Lasanble. Mon dir piblikman. So avek ou permisyon mon bezwen *share*

lenformasyon ki mon annan en Minis atraver Lasanble.

E mon ti ava kontan ki Gouvernman i respekte sa. E menm ki Lasanble i respekte ki nou annan en drwa pou met sa bann konsern devan Gouvernman. E pou fer Gouvernman konpran.

So mon kestyon final pou Minis i koumsa, ou pe *rely* lo sa bann enportater ki'n dir ou poudir zot pe fer vini zot stok siman.

Out there ou annan dimoun, kontrakter - bann dimoun ki dan konstriksyon pe dir ek ou koumsa poudir sa *lot* ki'n antre dan pei pou lemoman, pou fini ase vit. Akoz i annan bokou demann.

E si ou annan bann kontrakter. Pa bann ki kapab fer vini zot menm, ki pe servi sa kantite siman. E bann kontrakter ki pe *stockpile* siman. Akoz zot le fer sir zot annan pou zot kontiny zot bann proze, nou pou war nou dan menm problemn.

So eski ou pe mazine ki stratezi ki Gouvernman pe mazine pran koman en mezir, si i annan en sityasyon ki devlope ankor?

Lefe ki la nou annan en pe siman dan pei, ki Gouvernman i anvizaze fer pou anpese

oubyen pou *mitigate* en tel sityasyon pli devan?

E zis an pasan Mr Speaker, mon war i drol Minis pa konnen, se son Gouvernman menm ki'n anpes *Land Marine*, ki'n dir *Land Marine* sorti dan marse siman. So mon war i drol i pa konnen.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou annan en kestyon pou reponn silvouple.

MINISTER DEVIKA VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou leklersisman. Epi pou ou kestyon. E mwan osi mon ti ava kontan fer en leklersisman an se ki konsern donn statistik. Donn lenformasyon.

Parske nou pa zanmen *shy away* pou donn lenformasyon statistik. Mon partaz avek zot, statistik Onorab letan ou demande.

Me mon zis anvi enform ou poudir i annan en prosedir osi ki ou kapab fer, si ou ekrir en let kot mon lofis. E i annan prosedir ki ou bezwen statistik, *National Bureau of Statistic* i touzour la. Savedir okenn statistik ki ou bezwen, i annan fason ki nou kapab gannyen.

Me kot i enkyetan se ki letan mon partaz en statistik ki bann Lazans konsernen in

donnen, e ou lo ou kote ou ganny en lot statistik. E sa i fer konfizyon.

I fer konfizyon. E alor mon ti ava prefere ki nou kapab rezourd sa. Ki nou partaz statistik ansanm e ou regard sours ki ou, ou'n gannyen. Mwan osi parey.

E nou kapab vwar kote ki annan sa de balansman. So mon zis anv i fer sa kler.

An se ki konsern regleman stokaz siman dan pei; sa larepons pou sa Onorab i kler.

Se senpleman nou bezwen zis. E Gouvernman e travay fortman lo la, se *increase* stokaz siman.

Savedir *increase* lenfrastruktir ki pou ede pou *store* siman dan pei. E nou'n fer resorti - mon'n fer resorti pli boner. E mon ava zis repet li ankor, pou dir nou pe an konversasyon pou regarde kote ki nou kapab plas en dezyenm saylo lo Por.

Pou ki nou kapab asire ki nou annan stokaz siman bokou plis dan pei. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay. Non be napa klarifikasyon. Ou'n fini fer klarifikasyon. *Point of order yes. Ki Order?*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon annan en *point of order* an relasyon ek en pwen ki Minis in fer. Zis en laliny.

Eski Minis pe dir mwan zot ti ava kontan mon vin dan Gouvernman pou ed zot travay?

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab ou kestyon i irelevan. Nou'n termin sesyon kestyon. Mon pa konnen ki mon pou dir ou pou pa abiz posibilite demann en *point of order*.

Ou demann pou fer *point of order*, apre ou fer en pwen ki napa okenn relevans avek *Order* Lasanble.

Mersi.

Minis avek Mr Barbe mon ava remersye zot pou zot partisipasyon. E mon ava swet zot bonn kontinyasyon. E orevwar.

Nou ava apel pou en pti poz *sanitizing* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Bonzour Minis Flavien Joubert, Minis pou Lagrikiltir, Sanzman Klima e Lanvironnman.

E mon swet la byenveni osi Mr Denis Matatiken, Sekreter Prensipal pou

Lanvironnman, Mr Sheils Barra, *CEO Landscape and Waste Management Agency*. E Mrs Nanette Laure *Director General Waste Enforcement and Permit* dan Departman Lanvironnman.

Mersi pou zot partisipasyon pou kestyon. Mon le notife bann Manm ki nou'n aranz lord kestyon dapre konvenyans pou delegasyon.

Pou pa permet zot ale apre retournen pou en lot kestyon. E mon le osi notife zot ki mon annan 11 kestyon. E mon annan apepre 120 minit. So i vin zis apepre 10 a 11 minit par kestyon.

Alor mon pa antisipe ki mon pou kapab donn bokou kestyon siplemanter lezot Manm. Nou ava komanse avek kestyon 85. E kestyon 85 se pou Onorab Georges Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou delegasyon. Bonzour tou bann koleg Onorab. E tou bann dimoun a lekout bonzour.

Mr Speaker, mon kestyon i lir koumsa: -

Swivan lensidan dife lo *landfill* Providence, eski Minis i kapab dir avek Lasanble, ki bann mezir prevansyon ki *LWMA* in met an plas pou

redwir risk en lot tel lensidan dife lo sa *landfill*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm Lasanble Nasyonal e osi tou bann dimoun ki pe ekoute ozordi bomaten.

Mr Speaker, mon pou komanse par dir ki ziska konmela nou pa ankor etabli kwa ki'n koz sa dife lo *landfill* an 2020.

Lapolis ek Lazans responsab pou *Fire and Rescue - SFRSA* in anmas lenformasyon, me pa ankor donn okenn rapor lo sa size.

Nou konnen ki sa dife ti ganny detekte lo bor *landfill* 2. Sa i sa kote ki vir dan Sid Es. E nou konn bann fakter ki'n agrav sa lensidan.

Sa i enkli lafason ki *landfill* ti organize, bann limitasyon resours e osi fason ki'n ganny servi pou atak sa problemn.

Alor bann mezir ki Lazans pe anvizaze fer, nou swete i ava anpes en tel lensidan lo sa lanpler ariv ankor.

Me san en lendikasyon lakoz sa dife, nou pa pou kapab dir ki ozordi nou pe travay pou ki *landfill* pa zanmen ganny okenn dife ankor.

Letan nou pe konsider lakoz dife lo *landfill*, aksidan oubyen vandalizm i en faktor ki nou bezwen pa inyore.

Kondisyon letan nou ava rapel dan sa letan, letan dife ti arive ti ekskremman sek. E ti annan bokou divan. E zis nou ava rapel ki nou ti ganny lapli plizyer zour apre ki dife ti'n pran.

Dan bann kondisyon parey okenn pti lensidan parey nou rikorde dan lepase, kot par egzant dimoun in alim dife o bor *landfill*.

Ouswa menm dan bann ka kot par egzant i annan transpor ki'n antre avek labrez. Tousala i kapab koz en dife. E sa i bann keksoz ki nou bezwen osi pran kont letan nou pe koz kontrol lo *landfill*.

Dan sa menm peryod ki dife ti arive Mr Speaker, Lazans ti'n realize ki ti annan en risk mazer ki ti aktivite koleksyon pet ek bann lezot materyo lo *landfill*.

Alor dan sa bann letan menm lazans ti'n deza enplimant serten kontrol strik. E i ti pe servi en konpanyen sekirite pou gard en lizye lo

landfill. Savedir mouvman dimoun ti'n redwir en bon pe dan sa peryod letan.

Mr Speaker, mon pou pas lo bann mezir ki nesese ki'n ganny met an plas pou *LWMA* asire, ki keksoz i mars pli byen. Pou evite ki en lot sityasyon katastrofik pa ariv ankor.

Premye Mr Speaker se kouvertir. In byen etabli ki *landfill* i prodwir bokou gas. E ki sa i kapab alimen.

E sel fason pou anpes dife e osi tenny dife ki pe pran lo *landfill* se pou kouvertir li avek en materyo ki donn en bon konpaksyon. E ki anpes delo traverse.

Providence, *landfill* Providence i servi apepre 200 tonn *coralfill* sak mwan. Aktyelman parey nou tou nou konnen i napa preski ditou sa materyo dan pei.

E san en nouvo proze reklanmasyon nou pou napa ase sa bann materyo. Savedir ki nou pa pou kapab fer en bon konpaksyon lo *landfill*.

Zis pou fer remarke ki *sandfill* sa i sa gravye ki in ganny *stockpile* kot *site IDC*. I pa bon pou kouvertir *landfill*. Akoz i pa donn sa konpaksyon ki nesese.

Lazans in ganny akse avek serten kantite aktyelman. Me sa i pa sifizan. *Green waste* ek

bulky waste ek larou lo *landfill*. I bann fakter ki ogmant lentansite dife si i arive.

Lazans parey zot in war lo medya pe komans kraz bann prodwir an servan en masin. E sa i enkli osi bokou dibwa.

E nou pe lanfaz osi lo lezot solisyon pou bann prodwir vezetasyon - parey *composting* an deor *landfill*.

Pou feray ek *bulky waste*. Lazans in fini fer *self-division* later. E lazans i anvi war 2 konpanyen okip lespas o bor *landfill* ankor, ki i ava ou mwen 3 operater ki pe tir feray.

Nou pe espekte ki avek sa, nou ava kapab redwir dan en fason konsiderab akimilasyon feray lo *landfill*. E akimilasyon bann *bulky waste* ki i en gro problem si ou arive annan en dife.

Dezord ek mank disiplin lo *landfill* i en gro risk. Lazans pe organiz fason travay pou anmenn plis kontrol lo bann ki rantre lo sa sit. E osi servi Lalwa kot lareg pa ganny swiv.

Mon ti ava profite pou lans avek bann ki vin lo *landfill* pou swiv direksyon e evite fer serten aksyon ki met *landfill* an danze.

Par egzanp i annan dimoun i annan dimoun ki vini i fimen e i zet son bout sigaret ater. E sa i en gro danze pou *landfill*.

En lot keksoz nou bezwen note. Se ki napa en *hydrant* dann rezyon kot *landfill* i ete.

Nou bezwen annan en fasilite delo pou benefis pa zis *landfill*. Be lezot aktivite ki trouve dan sa zanmirant.

LWMA ti'n deza trouv solisyon pou en pwen koleksyon delo lo lakot Les avek *landfill* kot i annan ase profounder delo.

Minister pou travay avek lezot partner spesyalman *DRMD*, pou trouv resours pou anmenn en lenstalasyon. En sistenm laponp o bor *landfill*.

E sa i en keksoz ki nou'n rekonnet depi plizyer letan. E finalman Mr Speaker - Kordinasyon ek kontrol.

Enn bann latas sa Lazans dan sa lannen, se pou finaliz plan dirzans pou asire ki letan i annan bann lensidan, tou partner i konnen ki zot responsabilite. E ki fason ou atak problem. Fodre note ki letan sa lensidan dife ti arive larzan ti'n deza ekip son lekor avek radyo.

E Lazans ti'n osi realize ki en risk mazer ti aktivite koleksyon *landfill*. E parey mon'n dir zot tin met an plas bann sistenm kontrol pou akse lo *landfill*.

Alor vwala Mr Speaker bann mezir ki nou pe met an

plas ansanm ek Lazans, pou asire ki nou pa ganny en sityasyon katastروفik.

Me parey mon dir i difisil pou nou dir, nou pa pou ganny ankor dife lo *landfill*. San ki tou bann dimoun sirtou bann partner pa pran zot responsabilite dan sa laliny. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava pran siplemanter Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Minis mersi bokou pou ou larepons. Minis mon annan 2 kestyon siplemanter.

Mon premye, nou'n deza vwar en ansyen Minis ti vin lo lete vizyon ti eksplike ki zot pou fer bann lenfrastriktir kot nou ede pou tir sa gaz.

Ki parey ou'n eksplike ki sa gaz li menm li ki ede pou fer sa gro laflanm. Akoz i vreman *highly flammable*.

E i ti dir, menm ti annan konsiltan tou ti eksplike ki mannyer sa proze pou marse.

E alors Minis mon ti ava kontan ou eksplik nou ki bor sa proze in arive. I en proze ki *ongoing*. Ki bor in arive?

E mon dezyenm kestyon parey ou'n fer resorti sekirite lo *landfill*. Nou konnen dan le pase

ti annan dife bokou dan bann group dimoun ki ti vin lo *landfill*. Mon mazine zot ti vin rod bann keksoz parey *pet* in ganny dir.

E zot, sa bann group dimoun kekfwa ennler parey ou pe dir zot fimen. E ler zot zet sa bout sigaret sanmenm sa ki ede kekfwa fer sa dife.

E alors Minis, ki sekirite ki annan an plas pou evite bann lezot dimoun ki pa'n ganny otorize pou vin lo *landfill*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons *please*?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen siplemanter. Kot i konsern lenfrastriktir pou tir gas lo *landfill*.

Wi ti annan en letid ki'n ganny fer. I annan bann evalyasyon. E sa bann evalyasyon in montre ki ou kapab ganny en prodiksyon en pti gin gaz lo *landfill*.

Me son rantabilite pou ou servi dan en fason swa komersyal ouswa pou okenn benefis i limite. Me selman i pou annan en bon kou ki vin avek.

Alor i pa'n en proze kin ganny donner bokou priyorite

senpleman akoz son benefis ki i pou anmennen an relasyon avek son pri. I pa pou toutafe balanse.

I annan lezot priyorite ki pe ganny adrese. Me si i arive ki nou annan resours byensir, i enn bann keksoz ki nou pou bezwen fer.

Sekirite an plas lo *landfill* parey mon'n dir, nou'n rekonnèt depi en pe letan poudir i annan sa problemn. E akse avek *landfill* en bann diferan dezord ki arive, i en problemn.

Aktyelman la *CEO* in enform mon ki zot pe fer revizyon sistenm sekirite - servis sekirite ki i annan kot *landfill*.

I annan serten keksoz ki nou'n arive met anba kontrol. Me i annan osi defayans ozordi la. E nou bezwen fer en revi e annan en pli bon sistenm kot nou kapab kontrol akse ek bann aktivite kot *landfill*, pou ki i annan *compliance* ase strik.

Akoz nou pa kapab permet okenn bann pti defayans kot *landfill* i konsernen. Me lot keksoz ankor ki nou ti'n deza koz lo la avan. E i ti annan en porsyon dan Bidze ki ti ganny mete avan apre pan kapab *afford* li.

Se *fencing*, nou bezwen osi bar serten bout kot *landfill* pou

anpes mouvman dimoun antre sorti tou lazournen.

Alor i annan osi sa bout kot nou bezwen kot nou bezwen annan en kordon sekirite otour *landfill*, pou ki dimoun pa vini dan sa landrwa pou vin fer okenn aktivite.

I menm annan risk pou zot. I pa zis en kestyon sa ki zot kapab fer *landfill*. Me *landfill* osi i kapab fer zot en kantite dimal.

E mon krwar i enportan ki nou kapab vreman met en kontrol lo mouvman dan sa landrwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon. Minis si ou kapab dir nou ki kantite tonn sa bann *bulky waste* ki pou ganny redwir, *once* ki sa *shredder* i komans antre an operasyon?

Ki posibleman i ava ede redwir sa risk dife lo *landfill*. E si ou kapab donn nou en detay lo sa plan dirzans ki pe ganny devlope. Ki zistans in arive e eski zot pe mazin enkli Lotorite distrik Cascade dan sa plan dirzans? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Onorab kot i konsern *bulky waste*. Ozordi nou annan rikord lo lakantite ki pe antre lo *way bridge*.

Me selman sa bann *bulky waste* ki lo *landfill* i bann *bulky waste* ki'n akimile en kantite letan. Ou annan en kantite feray. Ou annan en kantite materyo ki'n la plizyer lannen. E lentansyon se ki nou bezwen retir pa zis sa ki pe antre ozordi, ki pe pas lo *way bridge* ki fek sorti dan kominote ouswa kot bann konpanyen.

Me osi nou bezwen retir bann ki'n deza la ki'n akimile lo sirfas. Alor son kantite tonn mon napa egzakteman, akoz nou pou bezwen al estim sa ki ater. E ki'n la pou en kantite lannen.

Be selman nou konnen poudir son *area* ki i kouver i en gran lespas lo akote *landfill* 1. E i al ziska lo kote Les kot in fer konblaz. Nouvo reklanmasyon.

E in annan feray ki'n la mon pe koz ou pres 20an i la. Nou annan en kantite akimilasyon e nou pou bezwen fer mannyer ki nou tire tousala. Pou ki nou napa sa risk ki dife i

kapab propaze an traver sa bann materyo.

Me selman si ou les statistik lo konpozisyon salte ki pe antre. Sa nou kapab donn ou. Lo *way bridge* sa nou annan bann rikord. E sa i mars tre byen.

Lo kote distrik plan dirzans. Nou'n an kontak avek Departman Risk ek Dezas. Akoz zot ki diriz bann prosesis pou met an plas bann plan dirzans.

Akoz i annan bann format nou bezwen swiv. Nou pa ancor fer diskisyon avek distrik. E bann partner lo la. Me selman noun komans koz avek *DRMD*.

Me sa i enn bann target pou Lazans fer. E mon ava demann *CEO* Barra la o bor mon letan i fer sa *process* pou ki fer kontak avek Distrik Cascade byensir.

Zwenn avek zot. E tonm dakor lo ki mannyer zot bann konsern ek bann sistenm sekirite pou bezwen ganny met an plas pou ki dimoun Cascade osi i ganny enkli. E zot bann priyorite ganny adrese dan sa plan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava pas lo kestyon swivan. 86 Onorab Richard Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou koleg prezan. Bonzour tou dimoun ki a lekout. En bonzour spesyal Mr Speaker pou bann zabitan Fair View La Misère ki pe ekout mon ozordi bomaten.

Minis kestyon 86 i al swivan;

Swivan bokou konplent ek vizit fer dan Fairview Estate, La Misère, konsernan loder malpropte dan kominote, eski Minis i kapab dir Lasanble Nasyonal: -

Eski en lanket aprofondi in ganny fer dan sa landrwa pour konn lakoz sa polisyon?

Eski i annan travay ki'n deza konmanse oubyen ti'n deza konmanse par ou predeser konsernan sa problem? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis repons.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker, Minister ouswa Departman Lanvironnman i kontinyen resevwar konplent konsernan sa sityasyon sorti kot bann zabitan La Misère.

E Minister pe kontinyen demars pou etabli konteni. Savedir kalite sa problem. E

osi sours sa problem. Me nou bezwen servi bann metod ki syantifikman korek.

Nou a rapel ki sa sityasyon in ganny adrese dan lepase. E in ariv lo en nivo legal, alor nou bezwen fer sir ki nou korek dan bann metod ki nou pe servi pou nou etabli byen kler sa -

MR SPEAKER

Eskiz mwan. Minis i sanble ki serten Manm pe sinyale. Pa tann ou kler. Apros mikro silvouple.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Ok mon ava rekomanse Mr Speaker. Minister pe kontinyen resevwar konplent sorti kot bann zabitan Fair View.

E Minister pe kontinyen avek demars pou etabli konteni ek sours sa problem an servan bann bon metod, ki annan en bon baz syantifik.

Parey mon'n eksplike dan lepase in annan bann sityasyon kot, sa sityasyon in ganny adrese dan en fason legal.

E nou bezwen fer sir ki tou nou bann travay ki ganny fer, i ganny fer dan en fason i kapab ganny defann dan nenport ki landrwa.

I annan en retar dan sa travay aköz materyo ek lekipman pou fer serten tes

napa dan pei. Nou pe espekte sa byento. San sa bann lenformasyon nou pa pou kapab adres sa problem lo en baz ki teknikman solid. E ki parey Lalwa pou demande.

Alor i annan serten travay ki nou pe fer pou nou kapab etabli tou bann detay konsernan sa *case*. E pou nou kapab adres konsern bann dimoun ki pe anvoy konplent kot Minister.

Dezyenm pwen Mr Speaker; Dezyenm morso keston se, eski in annan travay ki'n deza komanse, oubyen ki'n deza komanse par predeser konsernan sa problem?

Mr Speaker sa ki - sa ka in ganny latansyon Minister Lanvironman ek lezot Lazans pou en long letan.

Lakour in deza ekout serten ka relye avek sa polisyon Fair View La Misère dan lepase. Me ozordi dan mon pozisyon koman Minis, mwan mon ti ava kontan ki nou annan en meyer langazman ant Lotorite ek zabitan.

Me osi avek tou lezot ki kapab ganny enplike dan sa *case*. Pou ki en solisyon satisfèzan i kapab ganny trouve pou tou parti ki konsernen avek sa ka.

Alor wi i annan keksoz ki'n deza ganny angaze dan lepase. Me selman nou ti ava voudre ki enn fwa pou tou nou kapab vremen adres sa problem dan son profonder.

E ki nou kapab satisfè nou lekor ki tou sa ki kapab ganny fer in ganny fer e ki tou parti enplike i ganny sa satisfaksyon ki problem ki'n arive ganny rezourd. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Ou siplemanter Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Ok Minis mersi bokou pou ou lenformasyon ki ou'n donn nou. E mon pe osi santi en pe langazman ki zot anvi war en solisyon osi pou sa bann dimoun.

Parey ou'n dir i en problem ki'n date pou bokou lannen. Pou plizyer lannen.

Mon keston siplemanter ki mon ti ava kontan demann ou la bomaten la. Vi ki sa bann dimoun osi zot pe ekoute la. Konmsi sa bann dimoun zot anvi konnen parey mon'n ekout ou, ou pe donn bann direktiv.

Bann lesplikasyon ki ou pe donn mwan se ki ou pe fer en zefor pou war en solisyon.

So eski ou annan en nide an se moman, kan ki nou'n

kapab war en solisyon mazer, spesyalman pou sa bann rezidan ki pe reste laba?

E apre mon dezyenm kestyon Minis. Nou konnen dan Gouvernman - dan ou Minister zot annan bann diferan Departman, sa osi dan Bidze nou'n vot pou zot.

I annan ka mon konnen enn ki vin dan mon lespri la, ki ansarz bann zafer larivyèr, eski ler nou pe koz dan prezervasyon nou lanvironnman osi - e vi ki mon war i annan en larivyèr osi la ki an kestyon, ki bann travay lo la kote ki pe arive silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Mini repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Ok mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Kot i konsern sa travay ki nou pe fer la kan, eski nou pou ganny en solisyon?

Mr Speaker, si nou arive etabli bann detay sa ka, mon krwar nou pou kapab ganny en pli bon konversasyon avek tou bann parti ki enplike ladan, se pou sa rezon ki nou pe fer zefor pou nou kapab anmas tou lenformasyon lo kalite desarz. Son konpozisyon. E osi pou nou

trouv en pe son bann larout ki i pe fer.

Si i annan, kote i ete. E ki bann keksoz ki kapab ganny fer pou adres li. Alor nou, nou oule ki nou annan tou lenformasyon.

E sa lenformasyon i ganny partaze ouvertman avek tou dimoun. E ki la prezan nou kapab komans en konversasyon pli aprofondi, lo kwa ki kapab ganny fer pou nou vremen rezourd sa problem ki bann dimoun pe kontinyen konplent lo la.

Kot i konsern larivyèr, byensir nou bann seksyon ki dil avek larivyèr e menm PUC i annan lentere dan sa ka.

E nou bann dimoun pe zwenn ansanm pou zot travay lo evalyasyon bann kalite delo dan larivyèr.

E osi zot osi in partaz lenformasyon lo bann diferan sours ki i annan dan sa rezyon pou ki nou kapab konpran byen ki mannyer sirkilasyon delo i ete, dan rezyon Fair View.

Parey nou konnen dan sa bann landrwa i annan en pe konfizyon ennler lo kote bann larivyèr i pase.

E nou bezwen kapab konpran egzaktman kwa ki posibleman pe kapab arive, e kote sa bann delo pe sirkile.

Alor bann seksyon ki dan Minister ki konsernen avek larivyè, zot osi zot pe kontribye dan sa bann evalyasyon.

E letan nou ti fer sorti lenformasyon, byensir i pou sorti koman en lenformasyon ki konplet sorti kot Minister. E non pa en group ouswa en lot group. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava pran kestyon Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou lekip. Bonzour tou dimoun a lekout ki pe ekout nou.

Mr Speaker, mon ti ava kontan demann Minis, an vi ki nou pe koz 2 group dimoun, nou pe koz en fermye ki fer prodiksyon alimanter. E osi annan en group zabitan kekfwa ki santi zot pe ganny afekte avek sa polisyon, parey kestyon pe demann nou.

Alor mon ti ava kontan demann ou, eski i annan en koze ki'n ganny fer, pou letan ki nou pe esper tou bann demars kontinyen. E bann zabitan zot kontinyen soufer ek sa polisyon.

Eski i annan en koze pou ki sa prodikter alimanter i kapab ganny ofer en lot bout

landrwa, pou li kontinyen fer son prodiksyon alimanter?

Ki nou'n ganny dir byento dan lemonn pou vin en problem, ki'n ganny predir, pou ki li i kontinyen avek son prodiksyon dan en lot lanplè, dan en pli gran lespas, pou kontinye founi nou.

E bann zabitan lo sa nivo zot ganny en lape, en trankilite an relasyon avek sa polisyon ki kestyon pe demande.

Eski in annan sa negosyasyon? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwen vreman enportan. Wi Mr Speaker nou'n deza zwenn avek sa propriyeter. E osi zot reprezantan legal. Pou nou trouv bann diferan solisyon pou gete kwa ki kapab ganny fer.

E nou ankor an diskisyon avek zot. Petet mon pa'n lev sa pwen aköz diskisyon ennler i ant - i pa ankor vin piblik.

Me selman i annan diskisyon ki nou pe fer. E anmezir ki lenformasyon i vini, byensir nou fer kontak avek zot,

e nou bezwen partaz lenformasyon avek tou dimoun.

Me nou, nou ti ava kontan vwar ki si i annan en problem. Person pa perdi dan sa problem.

Se ki tou lede parti i vwar en solisyon. E tou lede i satisfè ki zot in kapab fer en aktivite ki zot ti ava kontan fer.

I annan ki ti ava kontan viv son lavi trankil dan son lakour. I annan ki ti ava kontan fer prodiksyon agrikol.

Tou dimoun i satisfè son lekò ki zot in ganny en solisyon ki korek. E ki pa'n viktimiz enn ouswa lot.

E se sa ki nou pe sey fer. Nou pe zwenn avek en parti. Me nou pe osi adres konsèrn lezot dan sa ka. E nou pa pe pran en parti ouswa lot parti koman pli enportan. Me plito nou bezwen tret tou dimoun koman bann ki annan en lentere pou fer en aktivite dan en landrwa.

E donn zot sa lasirans ki nou, nou la koman Minister pou sey adres problem tou dimoun.

E alor pou retourn lo ou kestyon Onorab, wi nou'n fer diskisyon. E nou lentansyon letan nouvo lenformasyon i antre, pou nou rezwenn ankò avek sa bann dimoun, pou nou al dan detay bann

lenformasyon ki nou'n anmase. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon pou rezon letan mon bezwen aret kestyon la. Mon pou pas detrwa minit ki reste dan sa soz pou nou prosen sesyon kot nou annan plis kestyon.

Mon a remersye delegasyon ki'n la avek nou pou sa 2 kestyon. E mon ava swet zot bonn kontinyasyon. Apard si i annan ki pou reste pou prosen kestyon.

Nou ava rebran kestyon 11er mwen 5. 11er mwen 5 - 10.55. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonzour nouvo Zofisye e byenveni Mr Justin Prosper *Acting Director General* pou *Climate Change*; Mr Hendrick Figaro *Senior Climate Adaptation Officer* dan menm Departman. Mersi pou zwenn nou e nou pran kestyon 87, Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Ankò enn fwa bonzour Minis ek bann ki nouvo lo *panel*. Kestyon i *comme* swivan;

Eski Minis i kapab eksplik sa Lasanble etandonnen ki larzan in ganny mete dan Bidze 2022, kan ki sa proze mitigasyon delo sale lo semen dan zanmerant *President's Village* pou demare?

(a) Ki bann konponan enportan e priyoriter ki zot pe konsidere?

(b) Ki bann lezot Lazans enportan ki pe siport ou Departman pou sa proze? E

(c) Ki *timeframe* sa proze dan son totalite? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons silvouple?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon an 3 parti. Mr Speaker in annan vizit ki'n ganny organize lannen pase dan mon prezans e in annan osi bann vizit apar ki'n ganny fer avek lezot Lazans konsernen ;- par egzanp Lazans Transpor lo Later, Lazans Lenfrastriktir e osi Lotorite Plan.

In annan diferan lentervansyon ki'n ganny propoze par Departman dan sa landrwa. Pou al lo bann diferan parti kestyon Onorab Mr Speaker, premye parti, bann konponan enportan sa proze ki

ti ganny konsidere, ti sanzman dan oter miray ki ti fer fas avek lanmer e osi en striktir dan lanmer pou redwir lentansite laroul. Savedir en *breakwater*.

Sa bann propozisyon par kont pa'n ganny apresye par tou parti san en evalyasyon detaye. Lazans Transpor lo Later (*SLTA*) in konfirman ki sa nivo miray propoze i pli o ki regilasyon semen i otorize.

Pou okenn lentervansyon dan lanmer - E sa i vin apre enteraksyon avek Lotorite Plan pou okenn entervansyon dan lanmer, i annan nesosite pou en letid pli detaye ganny fer pou kapab etabli kote e ki oter okenn striktir pou ganny plase.

Savedir Mr Speaker i annan sa bann repons ki nou'n gannye avek sa 2 lorganizasyon, ki prezan nou pou bezwen retournen e al dan plis detay sa proze.

Pou al lo dezyenm parti kestyon Onorab, Lazans ki pe siport Minister dan sa demars, i prensipalman Lazans Transpor lo Later byensir e osi Lazans Enfrastriktir, me osi nou an konsiltasyon direk avek Lotorite *Planning*.

Trwazyenm parti Minister pe swete fer sa evalyasyon ki'n ganny demande, sa lannen e apre 2 sezon enplimant bann mezir lannen prosen, si tou

bann keksoz i mars byen - sirtou lo kote Bidze. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab Aglae ou siplemanter?

HON EGBERT AGLAE

Minis mersi pou ou larepons. Minis an vi ki in annan dan lepase osi bann konsiltasyon kot i konsern sa problem, e baze lo ou larepons Minis i kler ki in annan anviron R800mil ki'n ganny mete dan Bidze 2022.

I kler ki sa larzan pa pou neserman pe ganny servi sa lannen dapre ou larepons. Eski Minis osi baze lo sa 2 Lazans - premyerman *SLTA* ki'n fer resorti ki i en pti pe enposib pou zot kapab *raise* ankor nouvo miray, me ki sa propozisyon ki ti ganny donner par Lanvironnman li menm, pou kapab kre en *water barrier* pli pres avek miray - an menm tan kre en *sort of* en pe konble, pou kapab anpes delo sale ariv pli pre avek laliny sa miray ek semen. Eski sa pe ganny konsidere osi? Sa i enn.

E dezyenm Minis, etandonnen ki in annan lezot sipor ki serten biznes i pare pou kontribye tel ki parey Ephelia osi pou kapab fer sa proze vin

en realite; eski zot pe konsider sa osi pou kapab anmenn en lot kalite lanvlop ansanm ek sa ki pou Gouvernman i annan, pou kapab *at least* lannen prosen si parey ou pe dir konmans sa proze? E annou tonm lo en konklizyon lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab sa 2 pwen. Mr Speaker kot i konsern sa *breakwater* wi ti annan propozisyon e lamannman ti pe koz lo enplimant en *breakwater* pou anpes lafors laroul ariv avek sa miray.

Me parey mon'n eksplike letan nou'n diskite avek *Planning*, nou'n ganny demande pou zistifye grander, groser dimansyon sa striktir ki nou pe propoze. E pou fer sa nou pou bezwen fer plis, anmas plis lenformasyon teknik dan sa landrwa, pour ki nou kapab zistifye.

I annan bann lezot travay ki nou'n fer avek lezot eksper ki pe menm sizere ki nou met en *breakwater* en pe pli deor e pa a kote sa miray ater o bor lans, o bor semen me plito en pe pli deor, pour ki i a ganny en

proteksyon lakot dan sa landrwa.

Enn bann rezon ki nou'n ganny ki bann konsern ki'n leve, i akoz i annan osi bann lans dan sa rezon sorti pti lans. E zis met en *breakwater* par egzanp dan en porsyon sa landrwa, i kapab fer ki ou annan problem lerozyon dan lezot parti, ki apre nou pou bezwen kapab vin avek lezot ouswa trouv lezot solisyon pou kapab rezourd sa.

Alor nou bezwen ase pridan dan keksoz ki nou fer. E nou, nou pe mazine ki si nou fer ankor koleksyon lenformasyon pou ankor en peryod letan parey nou'n dir dan sa 2 sezon, nou a kapab lannen prosen met an plas en striktir ki konvenab e ki fer son louvraz parey i merit ganny fer.

Me kot i konsern sipor par bann lorganizasyon parey Ephelia byensir, enn bann keksoz ki nou pou bezwen fer ler nou al aprofondir dan sa travay, se anmenn tou sa bann dimoun avek nou.

E nou, nou ti a voudre ki nou ganny zot o langazman e ki parey ou'n dir zot osi kapab kontribye dan sa bann travay, akoz an prensip i pe protez en lakot ki zot annan en lenter ladan e ki ariv kot zot letablisman.

Alor sa i bann keksoz ki nou pou fer koman parti sa demars, pou nou rafin sa propozisyon e vin avek en keksoz ki bokou pli *long term*, dirab pou sa landrwa.

Alor pou reponn ou kestyon direkteman Onorab, byensir nou pou angaze avek bann lorganizasyon parey Ephelia. E zot pou ganny mete zot bann kontribisyon dan proze letan nou deside pou nou bouz devan avek en proze konplet. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab?

HON EGBERT AGLAE

Minis zis en klarifikasyon. Eski avan lafen lannen nou kapab ganny en plan ki tou parti - kantmenm pa 100poursan dakor, me selman *at least* en 80poursan ki ava vin avek en kou osi pou nou kapab antann sa bann diskisyon avek bann lezot partner? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Onorab nou pa pou kapab garanti ki avan lafen lannen nou pou vin ek en plan, me selman parey nou'n

dir 2 sezon nou'n dan sezon vandswet la nou pou al dan sezon vandnor. E nou pe ekspekte ki boner 2023 nou pou'n kapab finaliz tou bann lenformasyon.

Me byensir an mezir keksoz i devlope ou pou ganny *update*, distrik pou ganny *update*. E tou bann dimoun ki enplike e ki enterese dan sa proze, zot a kapab ganny donnen zot posibilite pou zot kontribye.

Alor sa bann mwan ki pe vini devan nou byensir bann letan kot nou pe anmas lenformasyon, me mon krwar nou kapab petet viz boner le 2023 pou nou kapab tonm dakor lo en plan final pou sa travay pour, ki an 2023 dan sa lannen nou a kapab prezan komans lenplimantasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, eski Minis i kapab dir nou dan sa Bidze 2022 ki nou pe koz lo la;

Eski i osi annan dan sa Bidze larzan pou tou lezot distrik en pe parey, nou pe tandé Beau Vallon pe al fer en

pti miray, e osi distrik Glacis, distrik North East Point ki tonm dan distrik Glacis, pou osi fer sa mitigasyon pou anpes delo sale mont lo semen?

E nou pe mazinen osi si zot pe pran kont sa *Coastal Management Plan* ki ti ganny drafte dan lefase an sa ki konsern mitigasyon delo lo semen? Mersi.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mon krwar Onorab in tous lo en pwen tre enportan, se ki bann proze ki ganny mete dan Bidze i swiv lalis ki'n ganny defini dan sa plan zesyon lakot.

E dan sa bann propozisyon Bidze, i pa en kestyon met tou distrik provizyon pou sak distrik dan sak lannen, me nou bezwen swiv li an sekans dapre bann priyorite ki ganny idantifye e bann lirzans ki'n ganny idantifye.

Mon konnen par egzantp dan ou distrik i annan serten ka ki ozordi pe vin en lirzans, kot ou pe ganny problem delo monte lo semen eksetera.

E sa bann ka mon konnen North East Point i enn bann landrwa ki vreman, vreman enportan. I enn bann ka mon

konnen ki pou monte koman en priyorite. Alor letan nou pe reget lalis proze byensir i pou enn bann ka ki pou vremen monte koman en priyorite.

Me selman mon pa okouran si 2022 i annan provizyon pou North East Point, me selman mon konnen poudir an vi bann lensidan resan ek bann sityasyon ki pe agrave, i pou monte koman en priyorite, mon ekspekte ki i pou dan lalis - sa nouvo lalis ki pou ganny kree la an mezir nou fer bann revizyon e nou bouz devan.

Me selman mon oule reasir ou ki tou bann travay lakot ki pe ganny propoze dan Bidze, i bann travay ki swiv rekomandasyon sa plan zesyon lakot. Mersi.

MR SPEAKER

Nou a pas lo prosen kestyon 88. Nou annan plizyer Manm ki an misyon aletranze e zot kestyon pou ganny demande par en lot Manm sa in ganny aranze. E 88 Onorab Porice pou demann kestyon Onorab Wavel Woodcock.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker Minis ek ou delegasyon, mon bann koleg Manm Lasanble bonzour. En bonzour spesyal i al pour zabitan Praslin.

Kestyon anmennen par Onorab Wavel Woodcock i;

Eski Minis i kapab dir nou Lasanble, ki bann travay ki son Minister in fer, pou protez lakot Praslin kont lerozyon, sirtou lakot Amitie, Roche Corbijeau, Anse Kerlan, Cote D'Or. E osi mon pou azout Anse La Blague e Anse Boudin? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab kestyon ou demann parey i ete lo papye. Apre ou ti kapab met ou siplemanter. Mersi. Zis pou nou kontinyen klarifye.

HON DOYACE PORICE

Eskize Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis ou repons.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon.

Mr Speaker Minister in fer serten lentervansyon deza lo lakot Anse Kerlan spesifikman lo sa porsyon lot kote semen ek *Airport kot warehouse STC* ti ete. Le neser pe ganny fer par Departman Sanzman Klima avek Lazans Lenfrastruktir, pou kontinyen lenplimantasyon en lot parti sa proze *rock armoring*.

Sa nouvo morso i pou komans avek sa seksyon ki ti konplete an 2019, pou al ziska Roche Corbiveau. Desen in fini konplete, be i enportan note ki lenplimantasyon sa dezyenm morso i pou osi ganny fer par faz, baze lo finansman ki ganny met a dispozisyon Minister.

Pour sa lannen proze pou kouver sa bout semen devan larantre *Airport* ki pli vilnerab ziska kot sa *outlet* devan larantre lanbousir ki bord ek semen. Pou zis sa bout nou pe ekspekte ki i pou kout anviron R3.8milyon.

I osi annan sa letid lo sa menm lakot ki'n ganny fer par Labank Mondyal, pou determinen bann aksyon apropiye, pou pli byen adres sityasyon lerozyon lo lakot Anse Kerlan e Amitie. E sa proze ki pe al ganny enplimante pou baze lo rekomandasyon lo en rezilta sa letid. Sa proze pou komans faz *tender* ver milye mwan Zilyet sa lannen.

Lo kote Cote D'Or menm letid par Labank Mondyal in ganny fer. Par kont mezir ki'n ganny adopte, se enstal bann striktir ki sibmerze. Savedir striktir i pou lo brizan.

E an Angle sa bann striktir i apel bann *reef balls* e sa i pou kre bann sipor pou koray pouse dan sa landrwa e

kas lafors laroul avan i ariv lo lans.

Sa pou ganny fer lo en nivo proze pilot e i pou premye fwa ki nou servi li dan bann zil granitik Sesel. Lezot benefis sa metod se ki apard kas lentansite laroul, i pou osi permet kreasyon e siport leko sistenm koray ki i ava evantyelman ede redonn lavi sa brizan an term biodiversite.

Osi i pa koz danze pou leko sistenm an term polisyon, akoz i pa toksik pou bann lavi maren. Pou le moman bokou travay avek bann lezot Lazans konsernen in komanse. e i pe annan siny pozitiv lo sa metod.

Minister in ganny en pe finansman lokal pou komans sa proze pilot sa lannen, me nou pe rod ankor pou asire ki nou kapab fer tou sa ki neserer.

Desen ek bann lezot detay pou ganny evalye e prezante avan ki lenplimantasyon sa proze pou komanse. Minister pe servi menm sistenm *reef balls* e i aplik menm fason enstalasyon ki *IDC* pe an se moman fer lo zil Desroches.

Nou pou kapab mobilize alor letan konpanyen *IDC* i ariv lo en nivo prodiksyon kot i kapab satisfere lo bezwen lo Praslin, prenon kont ki zot pe deza prodwi sa bann menm

materyo pou zot servi lo zis Desroches. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab ou kapab ganny siplemanter la.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Minis an vi ki deza annan en alokasyon bidzeter apepre 4milyon pou fer sa *rock armoring* Amitie, e ou'n dir ki proze pou *tender* an Zilyet. Eski zot annan en dele letan ki sa proze pou komanse li menm?

Minis ti annan en vizit ki ti ganny fer konsernan lakot lo Praslin, kot nou annan en problemn byen grav tou resaman la. Konbyen letan Minister pou pran konsernan desizyon lo tou lakot lo Praslin? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker pou konplet sa proze lakot Anse Kerlan, lekspektasyon se ki si nou pe komans ver Septanm sa lannen, apre ki nou'n fer *tender* Zilyet nou pou pran apepre 4mwan sa proze.

Lot kestyon i konsern vizit lakot Praslin, si nou pe fer bann aksyon konpreansiv pou kouver lakot Praslin an antye? Byensir i pou annan rekomandasyon lo tou bann landrwa kot i annan problemn lo Praslin. Me selman nou konnen poudir tousala i annan bann bezwen bidzeter pou kapab satisfere li.

Alor i pa pou posib pou nou annan travay i ganny fer antye lo Praslin, me selman nou ava gete dapre Bidze kote ki nou kapab adres sityasyon an mezir ki keksoz i devlope e an mezir ki nou reviz nou lalis priyorite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Bonzour tou dimoun. Prenon kont larepons ki Minis in donn nou an relasyon ek bann proze ki ou'n dir nou, ou'n koz ek nou ki i annan en lalis priyorite, eski an premye lye dan Lasanble i kapab ganny sa lalis priyorite ki Minister in etabli lo sa bann proze spesifikman avek lakot Praslin?

E dezyenmman osi lefe ki lasose Baie Ste Anne Praslin ti sibir serten domaz zisteman avek gro laroul, eski Minister i osi pe enkorpor travay

mitigasyon ki zot pe fer, an relasyon ek sa lasose osi? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Lalis priyorite pou Praslin byensir nou kapab partaz avek Lasanble, akoz sa i dan bann dokiman ki nou deza annan ki konsern proteksyon lakot, e ki sak fwa nou fer propozisyon Bidze nou met ladan, sa nou kapab partaz avek tou Manm Lasanble.

Kot i konsern lasose Mr Speaker, lasose li menm i en lenfrastriktir ki tonm anba Lotorite Por e nou kan Minister nou pa neserman enplike dan son reparasyon.

Me selman sa ki mon konnen se ki bann lotorite ki pe travay ek lasose, zot konsyan pour ki neser la ozordi pou pran bann mezir ase enportan pou fer sir ki sa lasose i retourn an sekirite.

Minister li lo son kote i annan bann travay ki nou pe konsidere lo akote lasose, akoz i annan bann bout lakot osi ki pe ganny afekte par sa bann problemn.

E nou si i annan bann travay pou fer nou pou al ziska lo sa lakot ki akote lasose, e i fer proteksyon i ava benefisye lasose, me selman Minister pa pou direktman enplike dan reparasyon lasose.

Me selman Mr Speaker mon krwar ti ava enportan osi note ki Minister letan nou annan bann dezas, swa sa bann difikilte ki arive nasyonanman, letan nou al an deor - par egzant pou al rod bann sipor finansyel. Par egzant pou fer bann aksyon ki pou ed nou fer fas avek bann sityasyon klimatik, tanpet, dezas eksetera.

Nou osi rod resours ki pou adres bann lenfrastriktir parey ou'n war i annan landrwa kot pon in ganny fer.

Alor letan nou pou fer bann demars pou nou rod bann fasilite, pou nou akse bann fasilite pou siport bann mezir proteksyon kont bann sanzman ki pe arive kot bann lakot, nou pou osi demande bann resours pou nou kapab adres ansanm avek Lotorite Por byensir, okenn problemn ki annan lo kote lasose.

E si nou kapab ganny sa byensir nou pou met dan lanmen sa lot Lazans pou li egzekite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon, terminen Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Eski Minis i kapab atraver ou Mr Speaker si posib osi fer nou ganny, akoz an relasyon ek kestyon presedan in koz lo en lalis priyoriter e an relasyon avek kestyon anmenn par Onorab Esparon siplemanter lo kestyon, ou'n koz lo en lalis priyoriter, eski i posib pou Lasanble kapab ganny sa lalis konplet lo bann diferan priyorite ki zot in etabli pou bann lakot?

Koumsa bann *MNA* i a kapab fer zot travay swivi lo nivo distrik osi atraver Lotorite Distrik, pou vwar ki zistans sa bann proze i ete. Atraver ou mon pe demande ki Lasanble i kapab ganny sa dokiman. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Nou kapab fer Lasanble ganny sa lenformasyon e mon de koleg akote mwan zot a fer le neser pou fer sa lenformasyon ariv kot ou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi pou sa langazman. Nou a pas lo kestyon swivan. Onorab François Adelaide kestyon 89.

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Mr Speaker. Dabor Mr Speaker akord mwan 4segonn pou mon felisit nou tim San Francis *Brothers Volleyball* ki dan zot lakonplisman menm zot pa'n sorti premye, nou'n sorti dezyenm dan dezyenm divizyon e si en gran lakonplisman. Esperon ki lot lannen nou ava fer sir mont dan premye divizyon. Felisitasyon. *Thank you.*

Mr Speaker mon kestyon pou Minis i lir koumsa, dabor bonzour Minis avek ou delegasyon. Mon kestyon i al koumsa;

Eski Minis pour Lanvironnman, i kapab donn detay Lasanble Nasyonal tou detay lo sa proze reabilitasyon lo lakot Anse a la Mouche, Baie Lazare e les nou konnen.

Akoz zabitan Baie Lazare, menm bann dan sa zanmerant, pa'n ganny konsilte vi ki ti annan bokou konsern, propozisyon e menm sizesyon lo ki mannyer nou ti a kontan vwar nou landrwa - non eskiz mwan - lo ki mannyer nou ti sa kontan vwar sa proze ganny fer,

pour benefis e lanbelisman nou distrik? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestasyon konsernan lakot Anse La Mouche.

Mr Speaker Minister i toultan krwar dan konsiltasyon, akoz pou nou sa i sel fason ki pou bann demars protez lakot i kapab adres konsern tou zabitan.

Si parey Onorab pe dir dan son kestasyon i napa ase konsiltasyon, alor nou a fer en mannyer pou zwenn avek bann zabitan i konpran kwa ki bann konsern e ki mannyer nou kapab adres sa.

Me selman mon ti a voudre fer en remark, sa bann proze in komans depi 2011 e in annan konsiltasyon ki'n ganny fer, dapre mon bann koleg ki'n travay lo sa proze zot dir mwan in annan konsiltasyon in ganny fer.

Be selman parey mon'n dir si i pa sifizan e si i annan nouvo konsern ki pe leve, nou a fer le neser pou nou kapab zwenn avek bann zabitan e adres zot bann pwen dan en rankont atraver distrik e lofis *MNA*.

Mr Speaker kot i konsern travay lo lakot in annan en bon pe entervansyon ki'n ganny fer lo lakot Anse La Mouche depi lannen 2011 ziska la tou resaman Mars 2022. Piblik i kapab apresye ki en bon pe dan in retourn lo lans Anse La Mouche, sirtou lo sa porsyon kot in annan sa lentervansyon avek ros e sa i apel Anse La Mouche *Coastal Rehabilitation Project Phase 3*.

In annan proze dan le fitir pou met ankor en gronny lo lakot Anse La Mouche, be sa in ganny bidzete pou lannen 2024. Par kont Departman Sanzman Klima i ankor pe *monitor* bann dinamik sa lakot an relasyon avek mouvman disab, e sa pe ganny fer dan diferan sezon.

I osi byen note ki ansanm avek Departman Later dan Minister *MLH*, travay pou pli byen devlop later lo lakot Anse La Mouche pou osi *accommodate* bann pti aktivite kominoter i an mars. E la ou Minister pe osi met lanfaz lo proteksyon sa morso kotyer.

Pou asire ki sa bann pti aktivite i ganny fer dan en fason soutenab, tout an protezan sa vezetasyon avek son sistenm, e osi adres bezwen bann zabitan, Minister pou travay avek Lotorite distrik - lofis *MNA*

parey mon'n dir pou ganny kontribisyon bann zabitan.

Sa i ava fer dan bann semen ouswa bann mwan ki vini depandan ki mannyer nou kapab organize ansanm ek distrik e osi ansanm avek *MNA*. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Adelaide ou siplemanter?

HON FRANCOIS ADELAIDE

Mersi Minis. Mersi Mr Speaker. Minis petet mon ti a demann ou ki kou sa proze, aparaman in fini fer sa bout.

E Minis zis pou mon met a ou latansyon, vre sa proze depi en bon pe letan ti komanse me bann zabitan Baie Lazare sirtou Anse La Mouche, nou ti met nou lipye ater akouz nou ti anvi fer Roche la Mouche dan plas Anse La Mouche. E dan Lasanble la mon'n deza entervi lo la e Gouvernman avan ti ekout nou e lanmenm ler zot ti met sa gronny.

E si ou pou al laba ozordi ou pou war poudir sa lans in rekonstrir. Me nou, nou konsern nou i lo sa bout ki zot fek fer. E i en lans ki'n fini ganny preski dir perdi. Nou, nou anvi prezerv nou lans e sa lentervansyon ki zot in fer sa lans in fini perdi.

So mwan mon konsern se ki nou anvi anbelir nou distrik, me si nou, nou pa pe ganny ekoute.

Once en keksoz i perdi menm apre kantmenm nou pou vini pou *build-up* me selman nou, nou perdi sa, nou zanf an i perdi en leritaz.

Petet mon ti a kontan nou retournen, 2024 i tro lwen pou sa gronny, akouz mon asire si nou tir *priorities* sa gronny avan, mon krwar poudir nou ti kapab sov sa lans e nou ti kapab ganny en lot bout lans dan nou distrik, vi ki sa landrwa pe vin en landrwa touristik.

E mon krwar nou pou bezwen troun en kou laba avek tou delegasyon avek nou bann zabitan o pli vit posibil, pou nou get en kou dan sa *welfare* pour ki nou vreman ganny sa ki nou anvi. E ou osi ou Minister i *attend* son bi dan sofgard lanvironnman kotyer pou Sesel. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwen siplemanter. Onorab sa dernyen faz proze lenformasyon

ki nou annan osi kout apepre R850mil, e sa i dernyen travay ki'n ganny fer Anse La Mouche.

Lo kote metod ki pou ganny servi, e pou nou evite ki nou pe defigir landrwa e ki nou pe sanz li nou pe transform li sorti en landrwa ki ti annan en lans e ki apre i annan zis proteksyon par bann ros.

Lentansyon i pa sa. Normalman, lentansyon i se ki sa bann proteksyon i ganny mete pou solidifye en pe sa lakot letan i ganny tape par gro lanmer, e ki ou napa lerozyon ekstrenm, kot par egzantp lerozyon i ariv ziska anba semen e apre ou perdi en bout semen.

Alor, me selman lentansyon se ki evantyelman avek letan ,lekspektasyon se ki sa bann landrwa i ganny rekouver par disab e ki ou osi annan vezetasyon ki bezwen ganny poue.

Akoz nou bezwen osi mazine ki sa bann proze reabilitasyon i sipoze mars ansanm avek re vezetasyon lo lakot. Alor nou bezwen masin li koumsa.

Me selman Mr Speaker mon pran kont pwen ki Onorab in leve konsernen sa gronny koman en solisyon. E evite ki nou met en kantite ros ki transform lakot an antye sirtou

la parey ou'n dir kot landrwa pe ganny servi pou aktivite touris.

Dan nou diskisyon ki nou a gannyen avek zot, nou ava vwar lo teren e nou a osi tonm dakor lo bann pozisyon ki devret ganny met an plas. E nou a fer tou nou posibil pou ki nou annan en solisyon ki dimoun i satisfè avek e ki osi i pa detrir - parey ou'n dir - en parti nou lakot e fer li vin en landrwa ki en pe pli kapab ganny servi parey avan.

Alor sa i en *undertaking* ki mon pe fer la avek ou e nou ava ganny diskisyon e nou ava kontinyen bouz devan pou sey protez sa bann lakot ki nou, nou konnen tou dimoun i depan lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou terminen pou sa seri kestyon la avek sa delegasyon. Donk mon a swet bann zofisye bon depar e bonn kontinyasyon e mersi pour avek nou. Mr Prosper avek Mr Figaro pou kit nou. Mon apel pou en pti poz *sanitizing* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Bonzour e byenveni Mr Joel Valmont *CEO Public Utilities Corporation*, pou nou prosen seri kestyon. E premye la i

kestyon 90 dan non Onorab Churchill Gill me Onorab Aglae pou poz kestyon pou li.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour CEO. Kestyon ganny demande lo lapar Onorab Churchill Gill ki lo Mosyon aletranze ;

Prenon kont lekspektasyon zabitan Baie Ste Anne e an relasyon avek Mosyon ki mon ti anmenn dan Lasanble lo size stasyon PUC lo Praslin, eski Minis i kapab donn sa Lasanble en kontrandi lo ki kantite travay ki'n ganny fer ziska la? Kwa ki pa ankor ganny fer e ki difikilte ki zot pe rankontre? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon sorti kot Onorab Gill.

Mr Speaker wi in deza annan sa Mosyon kot Lasanble e swivan sa Minister responsab Lanvironnman ek lezot Minister ek Lazans konsernen, ti antreprann en letid pou vwar ki bann problem ki ti annan.

Bann problem mazer ki ti ganny fer resorti par bann zabitan ti ganny relye

prensipalman avek stasyon li menm, sa i enkli problem tapaz, vibrasyon e osi bann lafimen nwanr ki ti pe sorti dan stasyon.

Problem drenaz, loder e osi lenpak ki ti annan ki ti kapab anmennen lo zot lasante. Mr Speaker kot i konsern bann travay lo stasyon li menm PUC ti antreprann en proze ki ti komanse an Zen 2019, avek bi pou minimiz nivo tapaz e amelyor kalite emisyon ki sorti dan laseminen bann zenerater.

Sa proze ti konpri 4 konponan, enn se anboufte sa stasyon, savedir *clamming* pou anpes tapaz, anboufte bann *containers* ki bann zenerater i ganny trouve ladan.

Amelyor vantilasyon dan stasyon li menm, ranplasman bann sistenm *exhaust* endistriyel avek en nouvo sistenm ki osi enkorpor eleman, en eleman pou amelyor kalite misyon dan ler, savedir en *catalytic converter*.

Ogmant oter bann *exhaust* par plis ki 15met, pou asire ki bann lafimen i ganny disperse pli i dan latmosfer.

Mr Speaker mon anvi fer konnen Lasanble ki sa proze in konplete an Mars 2022, sa lannen. E anliny avek kondisyon kontra sa proze i dan staz *defects liability* aktyelman.

An term rezilta, *PUC* in raporte ki nivo tapaz in redwir konsiderableman sorti 81.5 *decibel* pou vin 67.3 *decibel* dan lokasyon kot tapaz ti pli eleve. An zeneral tou letour an deor stasyon tapaz in bese, pou ariv anviron 55 *decibel*. Norm pou rezyon rezidansyel nou a rapel i 65 *decibel*.

Bann zabitan zot menm zot in remark sa sanzman dan tapaz otour sa stasyon.

Kot i konsern kalite emisyon vizyelman i tre aparant ki i annan en gran amelyorasyon e bann zabitan i osi rekonnèt sa. An tou sa proze in kout *PUC* R72.7 milyon.

Mr Speaker parey la mazorite proze, lenplimantasyon sa proze ti ganny retarde osi akoz restriksyon relye avek *COVID-19*.

Lo kote bann travay drenaz ki ti annan, sa ti ganny fer pou asire ki delo i ganny devide dan lanmer, pou asire ki napa okenn problem linondasyon parey ti annan avan. Sa in fini ganny fer.

Konsernan lasante bann zabitan i bon mansyonnen ki Minister Lasante ti fer en tes medikal ek bann zabitan, e rezilta sa tes in ganny prezante ek bann zabitan zot menm.

Konsernan bann diskisyon ki ti annan lo sa size re lokasyon bann zabitan, sa konponan proze ti ganny antreprann par bann Minister ki responsab pou Later.

Dapre lenformasyon ki mon'n gannyen avek sa Minister anba nouvo direktiv, Departman Later pe fer legzersis, pou asire ki sa prosedir i ganny fer dan en fason efikas, an vi bann imitasyon ki egziste.

Sa Minister pe revwar bann paramet ki pe ganny servi pou re lokasyon. Sa i pou ganny fer lo en baz syantifik pou determinen la kantite lakaz ki bezwen sanz lokasyon. Sa Minister i kapab donn plis detay lo sa size avek Lasanble.

Onorab mon pou agree avek ou, enn bann topik ki pli konteste i sa enn ki konsern konpansasyon. Sa ki mon okouran Lofis *Attorney Zeneral* in komans en travay lo la, pou zot finaliz en sistenm konpansasyon ouswa en propozisyon konpansasyon, avan ki zot retourn kot Gouvernman.

Minister Lanvironnman in osi pran linisyativ pou rod plis lenformasyon avek Minister Finans, konsernan posibilite konpansasyon dan Bidze.

Dapre lenformasyon ki mon'n gannyen prenon kont bann lezot demann pou konpansasyon, parey konpansasyon La Misère, Minister ki responsab Finans pe analiz tou sa bann demann dan son kad fiskal 2023 a 2025.

E prenon kont bann lensertitid ki ankor egziste dan lekonomi e globalman, Minister ki responsab pou Finans, i a kapab donn en desizyon letan prezant son Bidze 2023. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Aglae ou annan siplemanter?

HON EGBERT AGLAE

Minis mersi pou ou larepons detaye. Mon swete ki zabitan Praslin in ekout byen.

Minis an vi ki ti annan sa diskisyon lo kote lokasyon sa stasyon li menm lo Zil Eve e ki dan ladministrasyon oparavan, eski nouvo ladministrasyon pe konsider a lavenir pou sanz sa sit kot sa stasyon i ete li menm? E dezyenm se ki konsern *relocation* ek konpansasyon, eski ou satisfè ek travay ki pe ganny fer kot i konsern *relocation*?

Akoz ti annan bezwen serten konsern avek serten ki ti pe ganny *relocate*, eski zot in

kapab met tousala anba kontrol? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mr Speaker mon ti a kontan demann en klarifikasyon avek Onorab lo sa dezyenm pwen konsernan *relocation*. Petet repoz sa kestyon mon a ganny li en pti pe pli kler silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab.

HON EGBERT AGLAE

Minis avek sa proze ti annan bann relokasyon ki ti pou bezwen ganny fer avek bann zabitan, e osi ou'n tous size konpansasyon.

Zistans ki ou'n arive de la, eski ou satisfè avek travay, an vi ki bann zabitan ti met bann konsern devan Minister e lezot Minister ki atase avek sa size? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Ok mersi Mr Speaker. Mr Speaker premye parti sa 2 pwen

ki Onorab in fer - e mersi Onorab pou ou 2 pwen ki ou'n fer sorti.

Premye parti se eski *PUC* pou bouz lo en lot landrwa Eve Island parey i ti'n deza ganny koz lo la avan? Letan mon pe get bann diskisyon ki'n ganny fer resaman, e osi bann sityasyon kondisyon ki pe devlope dan rezyon Eve Island, i pa aparan ki *PUC* pou bouz Eve Island lo sa bout ki nou ti pe prevwar avan.

Me selman i annan lezot opsyon ki nou pe gete ansanm avek *PUC*, pour ki nou pa retourn dan en sityasyon kot *PUC* i bezwen bouze, e apre ou war li avek menm problem nwisans avek *disturbance* lezot bann dimoun akote li.

Alors sa i en diskisyon ki an mars la aktyelman e ansanm avek lekip *PUC*, nou pe get bann lezot opsyon kot evantyelman si i annan en mouvman pou *PUC* fer, i ava kapab ganny lezot sit ki pli apropiye e non pa dan sant Baie Ste Anne pou *PUC*.

Kot i konsern re lokasyon, si nou satisfè avek travay ki pe ganny fer avek sa bann dimoun? Mon komen poudir i annan bann enteraksyon ki'n ganny fer ant Minister Later avek bann dimoun ki enplike dan relasyon.

E dapre lenpresyon ki mon gannyen avek Minister Later se ki, sa i pe al ase *ok*, mon pa'n ganny okenn konplent konsernan re lokasyon ki pe ale lo sa kote.

Me selman parey tou prosedir nou ti a voudre ki i ti a fini, e ki bann dimoun ki ti'n fini konn sa egzaktman ki zot provizyon anver, *I mean* kot i konsern re lokasyon. Be selman sa ki mon okouran se ki i annan later ki'n ganny met pare pou bann dimoun ki anvè bouze, i annan serten rezidan ki'n eksprim en lenterè pou prezan pa bouze.

E sa mon krwar i annan en kestyon pou zot retourn *back to* sa bann dimoun e rebran sa bann ka enn par enn. E nou pa kapab koz lo en ka partikilye la.

Me Minister Later pou bezwen retournen e travay ek sa bann zabitan enn par enn e re etabli ankor lekel ki pou bouze lekel ki pa pou bouze. E met an plas fasilite pou zot kapab bouze bann ki ti a voudre sanz landrwa reste, menm apre ki sityasyon in *improve* kot i konsern *PUC*.

E parey mon pe dir ou mwan personnelman mon ti a voudre ki keksoz i ganny finalize, me i annan serten keksoz ki Minister Later i ankor

pe dil avek, e nou ava kapab demann zot letan zot vini *next time* Lasanble pou donn en *update* pli detaye lo sa bout re lokasyon e alokasyon teren sirtou pou bann dimoun ki anvi bouze. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon a pran kestyon Onorab Porice.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Minis mon vremen felisit *PUC* pou sa travay ki'n ganny fer konsernan tapaz.

Me i annan zis en pti problem kot i annan lasaler ki ler bann zabitan pe mont dan semen pou al kot zot i vremen annan en gro lasaler, mwan osi mon'n pas laba mon'n santi.

E ti annan en proze renouvelman landrwa kot piblik i fer zot peyman, kot i vremen ptipti e vremen kwense. Ki pe arive avek sa proze pou sa landrwa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Mr Speaker avek pou permisyon

mon pou les *CEO PUC* reponn tou lede kestyon silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* ou annan laparol.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker kot i konsern lasaler kot piblik i akse o bor stasyon, mon konfirman poudir i annan sa sirkonstans, nou'n rekonn sa.

E nou ankor dan demars pou *relocate* sa semen pou met li - pou pozisyonn li en pe pli lwen avek stasyon. Konstrent ki nou'n gannyen depi ler nou'n komans sa proze Mr Speaker i *ownership* lo sa morso later. Nou'n antre a plizyer repriz avek sa group ki *own* sa later, me nou pa ankor kapab ariv lo en konklizyon serten.

Nou a sey fer li ankor enn fwa avan sa lannen i fini, pou ariv lo finaliz sa negosyasyon, e la nou a kapab etabli en zistans avek laliny demarkasyon stasyon, kot i a permet sa distansyon sa bann lasaler ler piblik i pase, i pa en afron egzaktman lo zot sirkilasyon.

Mr Speaker dezyenn parti kestyon i adres *payment centre* Praslin. Wi nou ti annan sa

volonte pou reget e ogmant sa kapasite *payment centre* ki nou annan. En premye pa ki nou ti fer 3 a 4an pase nou ti re konfigir sistenm *customer service* e nou'n ouver en bout ki li i fer tou tranzaksyon zis *customer service*.

Me nou'n rekonnet ki sa i pa ase. Nou annan en ta kontrent lo sa sit ki in mete menm bann travayer nou dernyen fwa mon ti pe vizite. E retar ki nou'n gannyen avek sa lagrandisman sa *payment centre*, i relye avek tou nou bann proze letan nou'n ganny anpakte avek *COVID*.

Nou'n bezwen reget resours finansyel re aziste nou la realite ekonomik avek nou pers ki nou ti annan, e mentenir serten desizyon kot nou'n kapab *safeguard sustainability PUC*.

Nou pou bezwen re adres sa sityasyon *payment centre* lanvironnman travay *customer service*, enkli lezot travayer administratif *PUC* Praslin, dan en konteks en pe pli gro me sa i konsern *Planning*, i konsern resours finansyel.

Dan dernyen vizit ki mon'n fer Praslin mon agree pou agrandi sa *existing building*. Avek sa mon krwar nou ava entegre sa nou *payment centre* parey ti'n deza

ganny fer oparavan e nou ava pran sa proze ansanm dan sa. Nou a komans dan sa lannen ki la, kekfwa nou a fini li boner lannen prosenn. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon nou ava avans lo prosen kestyon lo 91. Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Vi konplent ki kontinyelman ganny fer par propriyeter later kot *PUC* i antre e enstal poto elektrisite, eski Minis i kapab dir Lasanble si son Minister i anvizaze reviz Polisi an sa ki konsern enstal poto elektrisite lo later prive? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker manda *PUC* se pou donn servis esansyel tel ki elektrisite, delo e osi *storage*. An sa ki konsern plant poto elektrik Mr Speaker i pou toultan en defi *PUC* sa i relye direk avek kontrent *wayleave*.

Lespas pou lenfrastruktir esansyel pe vin deplizanpli

limite, avek nouvo konstriksyon ek bann agrandisman lakaz en pe partou.

Fodre fer resorti ki dan laplipar lenstans napa en servis *corridor* ki ganny dezinyen pou lenstalasyon pou servis esansyel.

Dan laplipar ka *PUC* in negosye avek propriyeter later prive, pou kapab ganny en landrwa ideal pou plant poto, e enstal tiyo delo, idealman lo balizaz pou permet lezot konsonmater ganny konekte avek sistenm *PUC*.

Fodre fer resorti Mr Speaker, ki difikilte ki *PUC* i rankontre lo bann diferan *site*, sityasyon i pli konplike ki sa.

Deplizanpli *PUC* pe fer fas avek bokou ka ki an deor son kontrol. I annan sironstans par egzanp kot vwazen i an konfli e personn pa oule donn permisyon pou met lenfrastriktir lo zot later.

I annan de sironstans lot konstriksyon miray in ganny fer lo balizaz, e okenn ant sa 2 vwazen pa oule ki *PUC* i met poto oubyen tiyo, pou li deservi lot vwazen e osi kominote lo kote son balizaz.

Mr Speaker mon sezi sa loportinite pou enform manm piblik ki si ozordi nou pe zwir servis litilite, se akoz i annan plizyer dimoun ki'n aksepte

donn permisyon pou *PUC* enstal lenfrastriktir parey poto, kab, tiyo e lezot fasilite lo zot propriyete.

I annan osi en faktor legal Mr Speaker anba Lalwa, ki govern *PUC*, *PUC* i annan pouwar pou li enstal lenfrastriktir lo nenport propriyete pou permet li aport son servis kot bann konsonmater. Dan sa bann sityasyon kot bann lezot opsyon i ganny epwize, *PUC* i kapab annan rekour par Lalwa.

Me selman pou fini Mr Speaker, mon ti a voudre reasir Onorab, ki menm si i annan tou sa bann sityasyon, *PUC* i fer tou son posibil pou li koz avek propriyeter, e esey trouv en laranzman avek zot, lo pozisyonman lenstalasyon bann fasilite parey poto elektrik.

Me selman parey mon'n fer sorti dan prezantasyon, sa i bann fasilite esansyel e nou bezwen trouv en landrwa pou met li. E nou pa kapab annan sityasyon kot dimoun i komans refize ki fasilite i pas kot zot pou al kot en lot, kan zot osi zot pe zwir fasilite ki'n pas lo propriyeter en lot ou ariv kot zot ete.

Alor i en kestyon konpromi, me osi *PUC* i pe sey donn tou konprenezon bann

manm piblik, kot zot bezwen met fasilite lo later prive. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Ou annan siplemanter Onorab Esparon?

HON REGINA ESPARON

Wi Mr Speaker. Mr Speaker eski Minis i kapab dir nou petet la an se moman zot pe demann *wayleave* pou met poto elektrik.

Me dan le pase *PUC* in zis antre plant poto nenport ki landrwa, swa dan milye en later. E problemm i arive letan en dimoun pe al fer son konstriksyon, ler i demann *PUC* prezan pou retir sa poto, i annan en *fee* ki atase avek. E eski sa *fee* la i en *fixed rate* ki aplike pou ler dimoun i anvi retir sa poto ? E sa *rate* la i baze lo kwa?

E dezyenmman Mr Speaker eski *CEO* oubyen Minis i kapab dir Lasanble, an sa ki konsern poto elektrisite ki en endividi i peye pou fer kouran ariv kot li, ki Polisi *PUC* ler lezot dimoun dan vwazinaz i oule pran en brans kouran lo sa poto ki li sa konsonmater in peye, e menm parfwa li menm ki'n al rod *wayleave* pou ariv ziska kot li?

Eski *PUC* i antre an negosyasyon ek sa dimoun, pour ki sa enn ki oule konekte

e lo sa poto, li osi i fer en kontribisyon ki ava al anver sa kliyan swa par en rediksyon lo son *bill*?

Eski i annan en Polisi an plas pou gid zot oubyen zis *PUC* e lezot servis parey *Intelvision*, *Cable* eksetera zot antre e zot servi sa poto akoz i la? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou 2 pwen. Mr Speaker mon pou pas laparol avek *CEO PUC* pou li reponn tou lede kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO*.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon in vin en pe rapid. Mon a fer mon mye pou adres enn par enn.

Mr Speaker Onorab in fer referans avek letan lepase letan poto in ganny mete nou war li dan milye balizaz - dan milye propriyete. Mr Speaker i bon fer resorti ki sa letan ki ler *PUC* ti pe fer sa bann enplimantasyon, ti napa *cadastral* ki ti'n koup

propriyete an de *or subdivide* sa bann propriyete.

Sa ti bann sirkonstans kot i ti aport li *the quickest route* - si oule - an term ekonomik e an term delivre sa servis. Wi ozordi nou war nou kot i annan sa bezwen, kot plizyer propriyete pe ganny re divize. E nou war lenfrastriktir *PUC* i dan milye sa bann propriyete.

Kot i konsern bouz lenfrastriktir *PUC* dan sa bann sirkonstans kot teknikman i permet, Mr Speaker nou Polisi ozordi in ganny revize pou li ariv dan sa fason ki mon pou eksplike.

PUC i antreprann en serve e i gete ki larout ki pli ekonomik pou li pran, pou *divert* sa lenfrastriktir ki la.

E si sa konsonmater ou sa kliyan ki pe angaze avek *PUC* pou demann sa re lokasyon, e i pa totalman dakor avek sa larout ki *PUC* pe propoze, e i oule *PUC* i pran en larout ki pou pa neserman ki kout pli meyer marse, dan sa ka sa kliyantel i ganny demande pou pey la diferans ki pou kout *PUC* pou fer sa re lokasyon.

Mr Speaker i annan environ en *fixed rate* ki Manm Lasanble in fer referans lo la, sa mon Polisi ozordi sa bann re lokasyon ki annan pou fer avek tansyon bas *lo voltage* nou sarz

anviron R400 a R500 koman en *fixed rate*, pou kouver en pe sa bann kou administrasyon.

Kot i konsern fer sa louvraz li menm, nou pe *relocate* li a en kou ki nou pa pe pas avek sa kliyantel, eksepte sa diferans ki mon'n eksplike.

So si nou fer en kalkil nou war ki i pou kout nou R1000 pou *divert* sa laliny kot nou war i pli bon marse i pas lo balizaz, e sa konsonmater i oule nou avans li lo en laliny ki tir nou lo sa laliny pli bon marse, e nou rekalkile i kout nou R1500, alors nou pou sarz sa dimoun sa diferans R500. Koumsa nou Polisi i ete ozordi.

Mr Speaker i annan en bon pe sirkonstans kot nou pa kapab *divert* sa lenfrastriktir, e la mon pe koz prensipalman lo bann lenfrastriktir 33mil. Lo bann enfrastriktir kot i sorti Forêt Noire e i desann dan Sans Soucis e i al re konekte Anse Boileau kot nou pe devlop nou stasyon distribisyon.

Mr Speaker i pa teknikman fezab pou nou al bouz sa enn enfrastriktir.

Kot i annan lezot enfrastriktir kot zot osi zot lo en baz 11mil e i annan detruwa sirkonstans kot i vreman, i vreman difisil pou *relocate* sa bann lenfrastriktir.

Kot i drwat i fasil san ezitasyon nou antre dan diskisyon avek bann propriyete, e nou bouz devan e nou fer en plan e nou kominike avek sa dimoun pou nou fer li.

Mr Speaker sa i repons pou kot i konsern re lokasyon.

MR SPEAKER

Mersi. I annan pwen ki in manke Onorab? Mon war ou pe lev lanmen. Terminen vitman silvouple.

HON REGINA ESPARON

Wi Mr Speaker. I pa'n reponn sa bout kot sa dimoun, mwan mon pey en poto prive e apre zis zot antre lo sa poto zot donn kouran lezot dimoun, san ki sa dimoun i ganny en rekonpans li menm li.

E la mon pe fer referans, parske dan mon distrik i annan en dimoun i pey R17mil pou poto ariv kot li, e ozordi zour zot pe antre lo sa poto zot zis kolekte e sa dimoun li i pa ganny rann okenn son larzan li. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis oubyen CEO ki pou pran.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mersi manm Onorab pou ou kestyon. Mr

Speaker mon konpran kestyon manm Onorab, me i bon fer resorti ki ler ou pey pou sa servis koneksyon, sa poto ek sa lenfrastruktir ki anmenn sa servis kot ou, i reste responsabilite PUC.

Maintenance PUC sa poto i reste ek PUC, ranplasman pou sa poto i reste ek PUC. E *ownership PUC* sa poto i reste ek PUC. Ou pe pey pou PUC aport ou sa servis.

Savedir sa mendev, sa materyo ki nou pe servi avek transportasyon *and so on.* So i pa antre lo en baz kot nou *pro-rate* lenfrastruktir ler lezot devlopman i vini.

Normalman Mr Speaker PUC i devlop lenfrastruktir lo en nivo, kot apre i pa reste bokou pou ler pou deservi bann plant. Sa pli gro devlopman i ganny fer swa anba *land bank*, anba finansman *MLUH* oubyen atraver PUC li menm, dan son bann ekspansyon. mon krwar setou ki mon kapab reponn lo sa enn Mr Speaker. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi CEO. Mon a pran kestyon Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek CEO bonzour spesyal zabitan Mont Fleuri.

CEO mon'n tann ou koz en pti pe lo kote *maintenance* bann poto elektrik - *ownership*. E dan mon distrik annan kot Mr Isaac, Mrs Sirame avek Mr Joe Idoff anler Foret Noire si mon pa tronpe ou'n tous lo la, i annan bann *H-pole*, sa bann poto ki zot met a 2 la, ki deservi mon krwar ziska Anse Boileau oubyen Port Glaud ou'n dir sa bann poto in ganny andomaze i pa'n ganny andomaze pou tonbe.

Me selman in fini komans *crack* ler ou pe gete e mon'n anmenn 2 zofisyete sorti dan ou departman pou vin gete ziska ozordi nou pa ankor war naryen. E osi sa bann zabitan pe demande kote *PUC* i kapab zwenn zot, an vi ki zot pa pe kapab fer okenn devlopman lo zot propriyete ni menm donn zot zanfan en bout. Mersi.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mon ava pas avek *CEO* i ava reponn sa bout kot i konsern spesifikman sa *high voltage*. Mersi.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mr Speaker mon rapel en porsyon sa kestyon i dan en lot kestyon - mon pa konnen si li menm sa enn. Kot i konsern ki *PUC* pe fer pou sa bann *H-pole*.

Mr Speaker nou annan en proze pou le moman ki pe demare kot i konsern sid Mahe 33KV.

E sa i en proze pirman ki servi kab anba later avek konstriksyon anviron 8 stasyon – nouvo stasyon. *Aujourd'hui* proze in ariv lo staz *commission* Anse Royale, kot *commission* stasyon Providence Ile Soleil, Turtle Bay ek Anse Royale. E ki fer ki nou pe deservi rezyon sid Mahe antyerman lo sa sistenm *underground*.

I reste ankor 2 stasyon pou alimante - prensipalman Anse Boileau ki sa *common* stasyon apre Baie Lazare. Mr Speaker en konponan sa proze, i annan pou fer avek sa sistenm *overhead* pou fer en *maintenance* lo la.

E sa pou kapab arive ler nou fini konplet sa lenstalasyon ki nou pe fer Anse Boileau, kot la i donn nou en pe plis sekirite an term transmisyon e distribisyon dan rezyon Grand Anse e *fall back* dan rezyon Anse Boileau.

Pou nou enterfer avek sa sistenm *overhead* ki *existing*, i pran plis ki 6 erdtan pou fer en bon ranplasman enn sa bann poto ki Manm Onorab pe fer referans avek. E baze lo ki bor bi ete i fer li pli difisil e pli konplike.

Nou'n fini fer *survey* pou ki kantite poto ki bezwen ganny ranplase, e sa i dan plan pou nou fer li lo en baz apre ki nou'n fini *commission* nou sistenm Anse Boileau, kot la nou pou komans antreprann *maintenance* lo sa sistenm *overhead*.

An sa ki konsern ki nou pe fer avek bann zabitan ki war zot ozordi dan en sirkonstans, kot zot pa kapab agrandi zot etablisman ki deza la, Mr Speaker i napa gran *leeway* ki *PUC* i kapab donnen, akoz nou bezwen mentenir standar *safety* kot i konsern sa lenfrastruktir.

Nou war nou dan en sityasyon difisil kot kontinyelman devlopman i bezwen amenn son lekor deplizanpli baze lo popilasyon ki pe agrandi. Me osi nou annan en manda pou nou mentenir serten *safety* - serten norm pou sa bann konsonmater ki sa bann lenfrastruktir i pre avek zot e deplizanpli zot pe konstrir po *encroach* sa lespas *safety* ki norm i demande.

Mr Speaker nou *advice* sa bann propriyete ki pli pre zot kapab devlope avek sa sistenm aktyel, e ki bann mezir pandan letan konstriksiyon ki zot bezwen fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas lo prosen kestyon limero 92 kestyon Onorab John Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker, bonzour tou dimoun a lekout. Mon kestyon i lir koumsa ;

Etandonnen ki *PUC* i annan en program travay kontinyel e lonterm pou met tiyo *sewage* ek koneksyon avek bann lakaz dan distrik Beau Vallon, eski Minis i kapab donn nou Lasanble detay lo ki zistans sa proze in arive? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, an se moman i annan environ 104 lakaz dan rezyon sant Beau Vallon ki konekte avek sistenm *sewage*. *PUC* i antreprann travay *extend sewage* lo en baz priyorite e osi dapre disponibilite resours finansyel.

Dan sa 2 dernyen lannen ki'n pase, *PUC* in finans *extension sewage network* lo en baz priyorite dan rezyon Ex Kashoggi Estate, sa i Beau

Vallon- Bel Ombre. Ex Kashoggi Estate *site* sitye bor Beau Bel - Bel Ombre, kot provizyon in ganny fer pou konekte 54 lakaz.

Sa proze ti ganny konplete lannen pase. Lezot proze ekstansyon *network* dan rezyon Beau Vallon ki *PUC* in konplet *design*, in etabli en kou lenplimantasyon i *comme swivan*;

Ekstansyon sistenm pou met koneksyon anviron 25 lakaz dan rezyon *Copper Pot* ek lo lanmar pou kout R4milyon.

Ekstansyon dan rezyon kot Bass ziska dan krwaze semen ki al Le Niole, pou permet koneksyon anviron 70 lakaz. Sa i pou kout R16.5 milyon.

E lot ekstansyon pou permet koneksyon anviron 50 lakaz dan rezyon Pascal Village. E sa i pou kout pre R25milyon.

Mr Speaker, *PUC* in vwar li dan en sityasyon difisil kot i konsern finansman pou bann proze sewage. Rannman finansyel pa ase pou depans ki *PUC* i investir pou agrandi *network*. Sa i enn bann defi mazer ki *PUC* i bezwen sermante a lavenir pou asir kontinyasyon sa lagrandisman *network sewage*.

Pou sa prosen 2an ki demann nou, *PUC* pe al investir

enormeman dan *refurbishment* sistenm tretman Beau Vallon e osi Providence. Sa i fer ki resours finansyel pou *extend network* i pou limite. Lo en baz priyorite, *PUC* pou komans enplimant en parti proze ekstansyon e sa i spesifikman dan rezyon *Copper Pot* parey mon'n mansyonnen. Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Hoareau, siplemanter.

HON JOHN HOAREAU

Mersi. Mr Speaker, mon ti ava kontan konnen konbyen i koute par met zistans pou bann dimoun ki anvi peye pou zot menm pou met koneksyon tiyo?

E osi mon ti ava kontan konnen si i annan en dyalog ki pe devlope ant *PUC* avek Lotorite Distrik pou kapab idantifye lekel landrwa ki nou koman bann reprezantan distrik, nou vwar i priyorite kot nou ganny plis konplent. Sirtou bann landrwa kot i *waterlogged* e par egzanp lo lanmar ki ozordi i en problemn enorm? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER **JOUBERT**

FLAVIEN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa de pwen. Mr Speaker, kot i konsern kou par met mon ava demann *CEO PUC* pou klarifye.

Me selman mon krwar i enportan ki note ki nou pe koz 2 kalite koneksyon. I annan koneksyon *network* li menm ki *PUC* i enstale avek sa bann tiyo ek bann fasilite ase spesyalize. Apre ou annan koneksyon depi balizaz ziska kot lakaz sa dimoun, ouswa en pwen koneksyon ki pli pros avek li e sa i en lot kalite entervansyon. E mon ava demann *CEO PUC* pou koz lo la.

Copper Pot, mon'n osi mansyonnen ki i annan en *costing* ki'n ganny fer ek en plan lenplimantasyon ki'n ganny fer. Me mon a demann *CEO PUC* pou koz lo la osi an relasyon avek sa e konsiltasyon avek distrik. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* ou a kapab azout sa de pwen? Annou sey bref silvouple.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mr Speaker, i pa fasil pou mwan donn Onorab en pri kou par met. Mon kapab fer komanter lo en pri kou par lakaz baze lo en serten nonm zistans. Mon a met en referans 50 a 100 met,

en kou par lakaz, i kout nou environ R250 a R300mil pou aport sa koneksyon. Sa ki nou pe vwar dan sistenm ozordi.

Lo kote rankont avek distrik, avek donn priyorite bann landrwa kot zabitan Beau Vallon i pe vwar li dan plis bezwen.

I korek ki nou pa'n anmenn sa diskisyon lo nivo *DA*. Me nou'n plito anmenn sa diskisyon lo nivo bann konsonmater ki pe vin kot *PUC*, avek sa bezwen en pe pli dirzans. Se pour sa ki nou'n determinen ki lo en baz priyorite, nou'n klasifye sa *area* lo lanmar pou nou komans avek dan sa premye faz ki nou pou ale la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi mon a pran kestyon Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan demann Minis en pti kestyon senp. *In regards to* Beau Vallon avek Bel Ombre i en landrwa delo. Kantite delo. E mon ti a kontan demann zot kekfwa, kan eski *PUC* pou finaliz sa sistenm *STP* koneksyon avek tou bann lakaz e bann zabitan ki viv dan Bel Ombre avek Beau Vallon, parske nou baze ek lakot e nou

annan plizyer lotel. Pou ki zanmen i ariv en lenfestasyon oubyen en keksoz ki nou pa kapab kontrole. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis? *CEO*?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa pwèn ki mon krwar i vremen enportan.

Mr Speaker, mon okouran i annan en plan, en evalyasyon ki'n ganny fer lo nivo nasyonal e mon ava demann *CEO PUC* al en pe plis an detay. Akoz byensir, nou remarke ki i pa zis en kestasyon kot *network* i egziste ozordi, me i annan en kantite landrwa dan Sesel kot nou pou bezwen adres sityasyon *sewage*. Sirtou an relasyon avek son lenpak ki i annan lo lakot.

Menm si nou pa vwar sa lenpak, me sa ki pe antre dan later i en form polisyon ki enportan, e avek letan i pou afekte nou lakot e sa ki nou annan ozordi parey bann lans ek bann koray ki bor lanmer.

Alors i en keksoz ki bokou pli larz e i anmans serten evalyasyon ki'n deza komans ganny fer. Mon a demann *CEO PUC* pou koz en pe lo sa bout

kot i konsern Beau Vallon ek Bel Ombre e ki laform i pou pran e potansyelman kan ki i kapab ganny adrese. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* ou kapab adres sa silvouple.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mr Speaker. Mersi pou kestasyon Onorab. Mr Speaker, i pa pou korek si mon adres zis Beau Vallon avek Bel Ombre an term finansman. Dernyen *master plan* kot nou'n etabli *design* pou environ 10 *STP* lo Mahe, kalkil i montre poudir baze lo sa bann *design*, nou pou bezwen environ R1.2 bilyon. E sa i zis pou donn en lide ki groser lanvlop nou bezwen, an se ki konsern lenplimantasyon proze *sewage*.

Sewage pa en proze ki mon kapab klasifye li koman *bankable*, dan le sans ki son retour pa permet *PUC* pou al apros bann labank komersyal e pran *loan*, pou investir dan sa bann lenfrastruktir.

Nou plito *rely* lo bann *loan* souvren, ki Gouvernman i prete e i re pret sa ek *PUC* pou devlop sa lenfrastruktir. E parey ou konnen, anba sa kad dan Gouvernman, i annan sa fakter *ceiling* e la kot priyorite i ganny donner. E kan loportinite i

donnen, Gouvernman i met en konponan *sewage* pou *PUC* kapab konsidere.

Mr Speaker, mon pa dan en pozisyon pou donn *MNA* en komitman lo sa lenplimantasyon entegre tou bann lakaz pou Bel Ombre, Beau Vallon. I pa pou korek.

Mon pou kontinyelman ganny demann kestyon avek *Assurance Committee*, ki mon pou bezwen kontinyelman anvoy sa foutbol. Mon pa oule fer sa. E i tou annan pou fer avek larealite kot nou bezwen resours finansyel. E nou, nou vwar li kot nou bezwen fer li lo en baz faz.

A sak lannen nou get en porsyon ki pli priyorite, ki pe ganny pli afekte e *PUC* i investir serten larzan ladan lo son prop *equity* pou fer sa bann koneksyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas lo prosen kestyon. Kestyon Onorab Michel Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour ankor enn fwa. Mon kestyon i al koumsa, eski Minis i kapab dir avek Lasanble anvi ki Danm Rochon in la depi 1969, eski *PUC* in fer okenn lenspekasyon

striktir, pou konn son kondisyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker, Danm Rochon i en striktir konstri an byento dan en formasyon ki ganny dekrir koman en *arch*, ki ganny retenir par granit dan son de kote.

Dan direksyon nor, sa granit in ganny ranforsi par en sistenm *20 anchor* feray ki ganny refer koman bann *tendons* dan langaz teknik.

Rol prensipal sa bann *tendons* se pou retenir striktir sa granit lo kote nor. Tou le 3 a 4an *PUC* i angaz servis en konpanyen spesyalis sorti Lalmanny pou evalye sa bann *tendons* pou vwar si i annan okenn diformite avek standar e si i dapre son *design* orizinal.

Dernyen lenspekasyon ti ganny fer an Septanm 2021. Konzwentman avek sa lenspekasyon *tendons*, en eksper dan danm in evalye striktir danm. Dan son rapor i ti'n donn bann rekomandasyon ki *PUC* i bezwen antreprann pou mentenir bann lentegrite striktir danm li menm.

PUC in ganny gide par sa *dam expert* pou antreprann en letid detaye ki apel en *geo seismic test* ki avek permet evalye kondisyon striktir sa danm pli o profon. Sa pou ede etabli nesosite e osi *bill of quantities* pou repar okenn degradasyon vizyel koze par lafors delo ki antre dan danm, dan letan gro lapli.

PUC i osi dan demars pou antreprann en letid pou evalye danm Rochon an servan en model nimerik. Savedir en keksoz ki a baz *computer*. Sa i pou ede etabli si i annan okenn mouvman danm, son fondasyon ek son bann lantouraz.

Dan sa menm letid pou osi annan en pli dirzans, en plan *emergency* ki pou demontre bann landrwa ki ganny afekte, ki kapab ganny afekte dan lenstans kot danm i ariv okenn *failure* e osi bann prosedir ki pou gid okenn servis dirzans si i ariv en tel lensidan.

Parey lezot danm dan lemonn, i annan bann lenstriman otour danm ki ede mezir okenn mouvman. *PUC* i angaze pou amelyor sa sistenm e fer li pli modern pou kapab sirvey danm lo en pli o nivo e pli regilyerman.

Mr Speaker, i osi dan plan *PUC* pou antreprann en travay

maintenance lo danm Rochon osito ki danm La Gogue i retourn an fonksyon normal. En tel travay pa'n kapab ganny antreprann pandan sa dernyen 4an, akoz louvraz konstriksyon lo danm La Gogue.

Rochon i sel mwayen stokaz delo pou sistenm tret lo Mahe, dan sa letan ki danm La Gogue i anba konstriksyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Siplemanter Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Minis mersi pou ou larepons, mon'n vremen apresye. Minis, dir mwan, dan bann *maintenance* ki zot in fer kot danm, ti annan bann tiyo ki ti ganny fer avek *asbestos*, eski sa in ganny tire? Pou fer sir poudir napa okenn lenpak lo lasante okenn zot bann konsonmater?

Aprè osi tanzantan nou vwar bann konplent ki sak fwa petet si i annan gro lapli, ler bann dimoun swa zot pe deservi delo kot zot lakour, i annan en delo kouler preski parey later rouz ki koule. Mersi.

MR SPEAKER

Minis.

MINISTER **FLAVIEN**
JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa de pwen. Mon pou pas avek *CEO PUC*. Me selman mon ti a voudre fer resorti ki *asbestos* pou en pe letan in annan en program pou dil avek *asbestos* dan pei e i annan landrwa ki ti'n ganny dezinyen pou nou anter bann prodwi *asbestos* e sa ti ganny fer avek kolaborasyon Minister responsab pour Later.

E *PUC* osi dan lepase letan in retir bann tiyo in servi sa bann lespas, me mon ava les *CEO PUC* koz lo lafason ki zot antreprann bann travay lo bann tiyo egziste e osi i ava adres sa sityasyon kalite delo letan gro lapli. Mersi.

MR SPEAKER

Wi *CEO*, ou ava adres sa de pwen *please*.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, kot i konsern danm li menm, bann tiyo ki konekte avek danm i bann tiyo *ductile iron*, i bann tiyo feray. I napa tiyo *asbestos* ki an koneksyon avek danm.

Me selman dan *network PUC*, la kot i annan bann tiyo *asbestos* ki ankor an operasyon, e la kot sa proze

ranplas tiyo lo en baz anyel ki nou pe fer.

Pou donn klarifikasyon lo kote Rochon; i annan en *tender* mon krwar ki fek sorti lo kote Belvédère pou ranplas en porsyon tiyo laba. Me selman lamazorite, en gran porsyon tiyo ki annan pou fer avek network Rochon i tiyo *DI*. Sa kot i konsern tiyo Mr Speaker.

Dezyenm parti kestyon - kouler delo, dezyenm parti kestyon. Mr Speaker, mon a dir mersi Onorab pou donn mwan sa loportinite pou adres en tel sirkonstans.

Mr Speaker, ozordi nou vwar nou kot sanzman klima i pe vin deplizanpli aparan, e nou dan en sirkonstans lo kote *PUC* kot letan lapli i tonbe lenpak bann konstriksyon dan bann landrwa eleve, dan *catchment* i fer ki kalite delo dan larivyer i ganny enpakte vremen vitman.

Nou vwar nou partou lo Mahe kot letan lapli i tonm plis ki par lao en demi erdtan, kontinyelman pou apros lertan, mon pe komans ganny mesaz ki dir ek mwan 'Mr Valmont nou kapab met desalinasyon? Nou nepli kapab kontrol sa kalite delo.' E nou napa lot opsyon, me pou fer li.

Mr Speaker, kekfwa Onorab pa rekonnèt dan lepase,

PUC ti napa sa kantite desalinasyon pou *overcome* sa sirkonstans dan leparse. Letan lapli ti tonbe, delo ki *PUC* ti distribye, ti annan en serten ten kouler ladan. I pa fasil pou tret sa kalite delo, ki ler sa lapli i tonbe ozordi pou anmenn li lo sa nivo ki konsonmater i espekte vwar dan sa tiyo.

Mr Speaker, nou kontinyelman sey *improve* performans nou plant, me lanatir avek devlopman ki pe kontinyelman *encroach catchment*, i pe sirpas sa grander ki nou, nou kapab tret sa delo pou distribye avek piblik.

So, evidaman san *avoid* sa sirkonstans, i pou annan kontinyelman sa sirkonstans, kot *unless* nou pran sa desizyon pou fer delo letan lapli i tonbe, oubyen nou kontinyen tret li lo en nivo ki nou krwar nou kapab distribye li.

Mr Speaker, mon bezwen fer en rapel ozordi ki, nou dan en sirkonstans kot nou vwar nou la popilasyon pe agrandi, dimoun pe demande pou fer plis konstriksyon dan bann landrwa rezerv, dan *catchment* e *PUC* pe kontinyelman zwe *goal keeper*.

E lamazorite nou sorti pa tre byen. Nou pa ganny get byen lo la. Dan lesans ki *PUC* i

ganny gete *comme quoi* nou pe apes devlopman rezidansyel, nou pe anpes devlopman komers.

E Rochon kot i sitye Mr Speaker, son *catchment* i fer ki i annan en ta konstriksyon. E menm ozordi nou ankor an deba avek bann dimoun ki anvi agrandi zot lakaz. E nou ankor pe sey met zot o defi pangar enpakte plis sa resours delo.

I pa en sirkonstans fasil, i pa en sirkonstans ki mon krwar nou pou *overcome* dan la prosenn 2, 3an. Me i tou en ledikasyon ki nou bezwen kontinyelman donn piblik e kontinyelman angaze pou prezerv resours delo sa pei. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a pas lo kestyon swivan e sa se kestyon Onorab Terence Mondon ki pou ganny demande par Onorab Rosie Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Mon pe demann sa kestyon lo lapar de Onorab Mondon ki dan en travay ofisyel aletranze. Son kestyon Minis, bonzour ek ou delegasyon. Son kestyon i lir koumsa,

Eski Minis i kapab dir nou Lasanble ki progre ki *PUC* in fer

lo lenplimantasyon proze distribisyon delo Kalver dan leo Quatre Bornes, Takamaka vedir e kan ki sa proze pou ganny konplete? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou ki pou reponn oubyen *CEO*?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mon a reponn Mr Speaker.

MR SPEAKER

Yes Minis.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa keston de la par Onorab Mondon.

Mr Speaker, an se moman zabitan dan leo Kalver i depan selman lo en pti sours delo pou zot demann delo toulezour. Ler larivyer i sek pandan peryod laseres sa bann zabitan i ganny afekte, e sel rekour an se moman se *bowser* pou ranpli en tenk *fiberglass* ki apre i ganny redistribye. Ki apre i distribye delo dan en sistenm distribisyon *PUC*.

Proze delo Kalver ti demare an 2018, sa i konpri 2 faz ki ti sipoze ganny enplimante an paralel. Premye faz ki ti demare e fini ganny

konplete an 2019 i sitye pli dan leo. Sa i konpri konstriksyon en basen 100met kib ek enstalasyon 6.3 kilomet tiyo pou deservi environ 40 propriyete. Sa proze in kout R4.6milyon.

Dezyenmmen faz sa prose ti ganny planifye pou enplimante an 2020 e i sitye en pe pli ba, pli pre avek Quatre Bornes. Sa faz i konpri konstriksyon en basen 200 met kib, en stasyon laponp e enstalasyon 1.4 kilomet tiyo.

Relye avek lenpak finansyel ki pandemik *COVID-19* in anmennen, *PUC* ti pran desizyon pou *postpone* lenplimantasyon sa faz proze pou pli tar. A ler aktyel Mr Speaker, *PUC* pe fer demars pou lans *tender* sa proze an Zilyet sa lannen, e sa i ava fer ki proze pou konplete ver premye kar lannen prosen.

Nou estimen ki i pou kout environ R3.5milyon pou konplet sa dezyenm faz. Sa pou permet *PUC* pou kapab met an fonksyon sa premye faz ki depandan lo delo ki pou ganny transfer avek sa stasyon laponp.

Mr Speaker, fodre fer resorti ki lenplimantasyon sa proze in ganny retarde pa zis akoz *COVID-19*, me osi larzan, akoz difikilte ki *PUC* in

rankontre pou ganny *wayleave*. (Pardon, mon a re pran sa pwen).

Fodre fer resorti ki lenplimantasyon sa proze in ganny retarde pa zis akoz *COVID-19* e larzan me osi akoz difikilte ki *PUC* in rankontre pou ganny *wayleave*, e osi akizisyon en morso later kot basen delo ek stasyon laponp pou ganny konstri.

Mr Speaker, sa i enn parmi bokou lezot ka kot *PUC* i vwar li dan difikilte pou enplimant konstriksyon lenfrastruktir akoz limitasyon *wayleave* avek later. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Napa siplemanter Onorab? Ou annan? Silvouple.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Minis parey ou'n dir sa basen ti komans ganny konstri 3an pase. Vi ki zot napa en *network* pou zot kapab ganny akse avek delo - sirtou sa bann fanmir Confiance, Matombe avek Joubert dan leo. Zot ganny akse zis avek delo potab ler lapli i tonbe.

Kan ki eski sa fanmir, donn nou en mwan, en lannen - kan eski sa fanmir i kapab ganny akse avek delo trete,

parey nenport ki Seselwa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis si ou annan en dat silvouple. Fer li vit.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kekyon siplemanter. Onorab parey mon'n eksplike, nou ekspekte ki sa travay pou konplete boner 2023 e alors nou kapab donn en langazman, me selman i pa neserman en garanti. Me en langazman ki pli vit posibil ki proze i konplete e parey *PUC* in dir ou, i pe al *tender* la an Zilyet.

Pli vit posibil ki proze i konplete, nou espekte pli boner 2023 sa bann fanmir ava kapab ganny akse avek delo potab. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi, on pran kekyon Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, i enportan note ki sa kekyon ozordi i enn mon proze ki mon ti inisye letan mon ti Onorab e an menm tan mon remersye mon koleg Minis pou enplimant sa proze.

(Interruption)

MR SPEAKER

Order! Ale Onorab, prosede, poz ou kestyon.

HON PAUL ERNESTA

Mon kestyon i vin. Eski Minis in dir ki zot pe met anba, zot pe met en laponp kote anba. Eski zot annan provizyon, akoz nou konnen sa landrwa i ase eleve? E menm si ou pou met laponp, par ler menm si napa kouran, dimoun pa ganny delo,

Me eski zot annan lezot mezir alternativ ki zot pou anmenn pou sa bann fanmir, bann soutyen ki pou kapab permet zot ganny delo menm si letan laseres, e menm si letan kouran i koupe pou zot kontinyelman kapab kontinyelman ganny delo. Akoz presyon pa pou monte anler.

Aprè Minis, mon krwar letan ou ti pe koze ti annan sa basen ki ou'n koz lo la - sa 200met kib, i sipoze relye avek sa lot basen pou ki en fason - Akoz si mon konpran, letan nou ti diskite delo pou sorti dan Mare Aux Cochons partou, pou ki i annan se presyon pou sa delo kapab desann pou distribye pou fanmir.

E la mon tann ou pe dir en lot demars e ki pou ganny

fer. Ou kapab eksplik nou en pti pe pli byen *please?*

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou annan en repons?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Onorab mon pa konnen si nou pe koz Mare Aux Cochons ki ganny trouve dan preski nor was Mahe. Akoz si nou pe koz lo ter Mare Aux Cochons nou pe akoz delo ki pa trete. Delo ki trete i bezwen sorti oter stasyon tretman e non pa oter Mare Aux Cochons.

Me toudmenm mon ava demann *CEO PUC* pou koz lo provizyon delo pandan letan ki laseres e osi letan napa kouran, ki mannyer bann zabitan i kapab ganny fasilite delo potab? Mersi.

MR SPEAKER

Wi, *CEO* nou a sey fer li en pe vitman lo sa kestyon silvouple.

CEO PUC JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Pli spesifik, dan letan laseres i annan en tenk *fiberglass* ki *PUC* i ranpli avek en servis *browser*.

Dan letan napa kouran Mr Speaker, nou pou bezwen

espere ler kouran i retournen, pou kapab servi stasyon laponp. E mon demande ki bann zabitan i kontinyelman annan en sistenm stokaz pou omwen 24erdtan, kot zot lakour. Sa i en neseler esansyel kot tou lakour.

Kot i konsern *network* ki Onorab ti pe fer referans avek, wi mon konfirman ki ler nou pou'n fini met anmars sa sistenm an totalite, i pou deservi en pli gran *network* ki baze pli ba. Sa i korek. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon pou termin sa enn la e mon a remersi Mr Valmont pou son partisipasyon e mon a swet li bon depar.

Nou annan ankore en delegasyon ki pou antre. Mersi Mr Valmont, nou ava apel pou en *pause sanitizing* silvouple.

(technical break)

MR SPEAKER

Bon mon dir bonn apre midi en byenveni Mr Kevin Nancy, sekreter prensipal pou Lagrikiltir Madanm Lineta Joubert, *CEO* lo *Agency* Lagrikiltir. Nou pe pran kestyon 84, retourn an aryer lo komansman papye e sa kestyon se Onorab Porice.

HON DOYACE PORICE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou lekip. Kestyon i lir koumsa ;

Vi ki lo Praslin i ankore annan plizyer later lagrikiltir lib ki pa pe ganny servi, eski Minis i kapab eksplik sa Lasanble ki plan son Minister pou sa bann later ki ankore lib?

Ki program ou Minister pe fer pou ed bann ferme lo Praslin pou anmenn plis prodiksyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER

FLAVIEN

JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestyon. Mon a komans avek premye parti. R Speaker, premyerman i bon note ki parmi sa 73. 7 ektar later ki'n dezinyen pou lagrikiltir lo Praslin, napa bokou sa bann later ki lib.

Nouvo later ki pa ankore ganny donner avek ferme i zis 6.4 ektar, e sa i pou elevaz zannimo ki nou'n idantifye Amitie ki pe ganny *subdivide* avan alokasyon.

Laplipar bann later ki nou vwar i lib, i bann later ki annan *lease* lo la, me prodiksyon pa a la oter. Nou plan pou bann

later ki pa an prodiksyon se pou fors sa ki annan *lease* pou prodwir a sa nivo ki ganny rekomande. E la nou pe koz 90 poursan prodiksyon.

Lot letap, si napa prodiksyon, se ki Departman Lagrikiltir i re pran e donn sa bann later avek lezot ki kapab fer sa louvraz e ki satisfere kriter.

Nou estimen ki si tou bann prosedir i ganny aplike dapre lareg, ziska 25poursan bann later lo Praslin i kapab pas dan sa tel prosedir. Me nou konnen i annan bann faktor ki met retar ek sa prosedir. Sa i enkli par egzant bann *assets* ki lo later.

Savedir par egzant bann batiman, eksetera. Konplikasyon avek lagreman e osi bann notis ki ganny donnen avek fermeye. E osi nou annan sa sityasyon kot nou annan bokou dimoun ki pe rezid lo later lagrikiltir.

Aktyelman Departman in fini konplet lalis levanter e nou lalis bann dimoun ki pe reste lo later lagrikiltir lo Praslin e nou pe zis esper azout en lalis sorti kot Minister Later, (MLH). Ki li osi i annan plizyer later ki'n *lease* direk avek bann prodikter.

Savedir pa tou later ki'n *lease* pou lagrikiltir ozordi ki

dan lanmen Departman Lagrikiltir, me i annan ki pe ganny administre direkteman avek Minister Later.

Sa bann later pou osi ganny transfer kot Lagrikiltir, pou ki Departman i kapab administre e pran aksyon avek bann dimoun letan napa prodiksyon.

Mon ava al lo dezyenm parti sa kestyon Mr Speaker. Ki program ki Minister pe fer pou ed bann fermeye lo Praslin anmenn plis prodiksyon?

Departman Lagrikiltir pe revwar plan prodiksyon e lalis bann difikilte ki fermeye pe fer fas avek e i kontinyen travay pros avek bann fermeye pou asire ki zot valoriz byen zot later pou ogmant prodiksyon.

An menm tan nou pe get bann fasilite pou siport letablisman e kontinyasyon bann laferm.

Mr Speaker, nou'n deza koz lo sa size *subsidy* pou *livestock* e osi proze nouvo labatwar ki aktyelman an prose. Mon a pas en pe lo bann pwen ki konsern sipor ek bann demars ki Minister pe fer pou asir - pou sipor prodiksyon lo Praslin.

Enn, se bann *staff* ki siport sekter li menm, nou pe travay lo amelyorasyon kapasite bann *staff* ki fer servis

ekstansyon *crop* ek *livestock*, pou asire ki kalite servis ki zot anmennen pou bann fermye i pli o nivo.

Akote sa zefor nou pe osi annan devlopman en sistenm rikord amelyore pou kliyan. En pe parey sa ki Minister Later e osi Lazans *Industrial Estate* pe servi, pou ranplas en sistenm *filing manual*, ki nou kapab pli byen swiv nou bann ka e osi redwir konplent par bann prodikter, ki zot pa pe ganny sa lasistans avek Departman e sa nou pe fer aktyelman la.

Kot i konsern konesans pou dimoun prodwir, nou bezwen ogmant konesans bann pratikan dan sa sekter pou asire ki zot kapab fer fas avek bann defi ki egziste dan zot loperasyon.

Departman in deza lans dan bann formasyon lo bann maladi plant, par egzanp lo en program ki apel *STOSAR*. E *ESA*, Lazans ki travay avek bann ti ptipti antrepriz in osi konfirman ki zot pou fer formasyon dan zesyon finans e osi biznes dan trwazyenm kar sa lannen e sa pou ganny ofer avek bann fermye, enkli bann fermye Praslin.

Konesans teknolozi ki osi enportan. I annan deza de propozisyon proze ki servi nouvo teknolozi lo Praslin e

enn nou'n fini donn later. E nou pe ankouraze ki plis promoter i vin devan pou ogmant lakantite prodiksyon, me pou osi transfer konesans avek bann fermye lokal.

Alors enn nou bann target se bann ki enterese pou vin avek nouvo teknolozi, nouvo metod. Nou pou ankouraz zot pou zot etabli pou ki nou kapab propaz sa bann konesans parmi bann dimoun ki dan prodiksyon ozordi lo Praslin.

Kot i konsern *livestock*, vi ki prodiksyon zannimo lo Praslin i ganny restrikte dan serten lokasyon, nou pe lans en novo *site* pou *livestock* Grand Anse, parey mon'n koz lo la, Amitie plito. Kot en semen in fini komanse e nou espekte ganny plas pou omwen 7 nouvo laferm zannimo.

An menm tan nou pe adres bann ka *livestock* dan diferan landrwa, pou asire ki napa presyon pou prodikter fermen oubyen bouz zot loperasyon.

Kot i konsern *supply* ek *inputs*, nou konnen ki *store* i en konplent kontinyel e ki nou bezwen fer provizyon kontinyel pou materyo, pou bann prodikter ganny akse avek materyo. Sa nou pe travay lo la, lo kote Departman. Sa mwan menm ansanm avek

Procurement Oversight Unit, nou pe fer nouvo desizyon lo kote nou pou sours materyo. Akoz avek sistenm aktyel i annan bokou problemm avek bato e i pa fasil pou nou renouvle stock lo en baz kontinyel e nou konnen poudir sa i en konplent enportan ki nou bezwen adres li dan en fason irzan.

Nou osi annan e latas esansyel pou nou moderniz prodwi ki ganny servi pou kontrol pes, pou asire ki fermye i ganny bann meyer prodwi ki an sekirite. Minister pe osi fer zefor pou siport *value chain*, savedir sa ki arive apre prodiksyon.

Deza nou'n tonm dakor avek *SFA* pou ki Departman Lagrikiltir i fer laboutik legim ek lavyann kot bazar Baie Ste Anne e sa in deza preski fini konplete.

Noun siny lagreman pou en fasilite *chill storage* ki fonksyonn a baz *solar* e nou pou annan 2 *unit*. E nou espekte ki en *unit* pou ganny plase lo Praslin, e sa i pou benefisye bann fermye legim e sa nou'n fini *secure* \$50mil pou li.

Nou pe esper konfirmasyon later lo Eve Island pou nou elabor plis lo sa proze e osi bann lezot proze ki

annan pou fer avek *value chain* dan lagrikiltir, ki kapab enkli *processing*, stokaz e osi lavan prodwi lo Eve Island.

Parey mon'n dir, Eve Island nou'n ganny dir ki nou kapab ganny en bout later lo Eve Island pou fer proze. Me nou pa ankor kapab ganny konfirmasyon kote e ki grander.

Akoz Lazans ki responsab Later Endistriyel i ankor annan en travay pou li fer, pou li organiz sa *estate* e pou li fer sir ki bann lenfrastriktir i ganny met an plas, pour ki tou dimoun kapab komans demar zot aktivite. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Siplemanter Onorab Porice, wi?

HON DOYACE PORICE

Mersi Minis pou ou leksplikasyon. Minis i annan en vizit ki ti ganny fer apepre 8mwan pase ek ou lekip. Nou ti ganny en diskisyon kot i annan serten fermye ki annan plis ki en bout later e pa pe prodwi.

Eski ou Minister in ganny serten negosyasyon avek sa fermye, pour ki nou kapab ganny sa morso later an plis pou donn bann lezot fermye ki pe espere?

Apre Minis, ou'n koz en pti pe lo sa bout *livestock* Amitie.

Konbyen letan ki sa proze pou fini pour ki bann ferme i ganny sans komans zot proze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 pwen. Onorab vizit ki nou ti fer en pe letan pase, si mon rapel byen ti annan plizyer landrwa ki nou ti pe koz lo la. Me i annan enn an partikilye ki 2.8 ektar lo kote Cote D'Or ki nou pe fer demars pou re met li anba prodiksyon.

Me i annan serten, sa size aktyelman i dan lanmen Minister *MLH*, ki responsab later. I annan bann demars ki zot pe fer lo sa laliny, pou fer sa later retournen antyerman dan lanmen Gouvernman pou li kapab ganny re *allocate*.

Me nou konnen poudir sa later i osi annan en listwar par deryer e Minister *MLH* i bezwen fer sir ki tou bann size ki annan pou fer avek *ownership*, eksetera i ganny klarifye, e ki apre sa i kapab fer desizyon.

Pour lemoman dapre bann dernyen diskisyon ki nou'n fer avek Minis pou Later li menm, sa ka pa ankor kapab fini debloke pou nou dir avek

konfidans ki i dan nou lanmen e nou kapab *allocate* li la ozordi.

Me selman i nou lentansyon pou nou pli vit ki bann keksoz i kapab ganny rezourd, pran sa later e *allocate* li avek bann ki kapab fer prodiksyon lo la, akoz nou konnen son kondisyon i ideal pou prodiksyon legim lo Praslin.

Kot i konsern *zone livestock*. Nou pe tras semen aktyelman, nou pe komans tras sa semen pou al dan sa landrwa. I par deryer bann laferm ki deza egziste e nou pe espekte ki i en landrwa kot nou kapab met sirtou poul ek koson e petet lezot zannimo osi.

Nou pa ankor koup bann later, akoz *surveyor* in dir nou fodre zot ganny en semen pou zot kapab ariv laba pou zot vwar byen kler ki mannyer teren i été, pou zot kapab komans koup bann *parcel*. Nou konnen apepre ki kantite nou kapab gannyen letan nou koup bann *parcel*. Me nou pa ankor fer bann travay, pou nou dekoup sa bann *parcel*.

Me selman mon kapab donn ou e lenformasyon ki pou mwan i ankourazan. Se ki nou'n kapab retenir servis en dimoun ki pou fer nou bann *survey* la aktyelman. I vedir ki dan bann mwan ki pe vini nou

pou kapab deblok en bon pe nou bann *survey*, pa zis Praslin me lezot landrwa ki nou ti pe ganny retar avek.

E sa dimoun i komans avek nou le 01 Zilyet. E nou ti a voudre ki pli vit posibil nou kapab angaz servis sa *surveyor*, pou nou kapab travay en pe pli vit e deblok sa bann zafer. Sa bann keksoz kot i konsern later.

E alors mon pe espekte Onorab ki *once* ki nou fini tars sa semen, *surveyor* i mont lo site e en *surveyor* ki dedye avek nou bann louvraz ki nou annan pou fer, e nou a kapab sa lannen menm kapab montre bann dimoun kot bann landrwa kot zot pou gannyen. E zot a kapab komans fer demars pou zot devlop zot proz e met an plas bann keksoz lo teren. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Bon mon'n *run out of time* lo sa kestyon. Mon annan en Kestyon *Without Notice* ki mon'n aksepte parey in ganny note. Mon a permet Onorab Waven William poz son kestyon e Minis i ava donn en larepons. Me mon pa pou kapab pran siplemanter lo la. Mon a permet Onorab William en klarifikasyon si i annan pou klarifikasyon repons Minis.

[Type here]

HON WALLACE COSGROW

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Yes, ki *point of order* Onorab Cosgrow?

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker, en *point of order* anba *Order 8* an relasyon avek *Order 33*. Mr Speaker, bomaten ler mon ti lev mon *matter of privilege* ou ti dir mwan *Question Without Notice* nou *allow* si Minis i la, e si i annan letan apre *Question Time*. Nou a note ki la i 12.44 e ofisyelman *Question Time* ti sipoze *end* depi 12.30.

E Mr Speaker ou pe *allow* en *Question Without Notice* pandan en letan ki *Question Time* in sipoze fini, e mwan ankor mon proteste, mon annan kestyon ki mon anvi anmenn lo *Order Paper*, ki ozordi ou pa ankor vwar son *urgency*-

(Interruption)

MR SPEAKER

Met lo *Order Paper*.

HON WALLACE COSGROW

So, Mr Speaker, pou mwan mon vwar li. Mon zis anvi met sa devan pou ou, pou Manm

Lasanble e manm piblik osi realize. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon a pas lo kestyon Onorab William.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab Pillay, wi *point of order*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon annan en *point of order* anba *Order 101* nou *Standing Order*, byen vit san ki mon al dan okenn polemik. Ler mwan mon *submit* en kestyon - en *PNQ* mon anvoy en notis kot Lasanble Nasyonal, ki sirkil sa notis e tou Manm i konnen ki mon kestyon.

Mon tre kontan ki Onorab in anmenn sa kestyon, mon napa problemm avek e i en kestyon vreman enportan. E ou pe dir nou, nou pa kapab demann kestyon siplemanter sa i ou desizyon koman Speaker.

Me lefe i reste ki anba *Order 101*, ler nou diskit biznes Lasanble, nou pa'n ganny okenn notis sa kestyon *nor* ganny enformen sa kestyon.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Bomaten Mr Speaker, ou'n lir e ou'n donn en *Ruling* vizavi mon konportman dan Lasanble, mon oule met lo rikord Mr Speaker ki zis parey *Order 101* i demande, i sipoze annan en konsiltasyon *at least* an se ki konsern *Order Paper*.

I fer dezyenm fwa - dezyenm repriz ki ou pran desizyon lo ou menm, san ki Manm i ganny enformen. Mon ti a kontan met sa devan ou, ki sa i pou anmenn lezot reaksyon ler i arive.

So, petet eski nou kapab swiv *Standing Order* zis parey ou pe demann mon pou swiv *Standing Order*? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Bon notifikasyon ou ti gannyen. E wi mon pa'n apel pou ou konsiltasyon. Selman mon a dir, si nou anvoy en pwen pou zot lenformasyon, si i annan komanter oubyen pou fer lo la, touzour fer ou komanter ler nou fer sa notifikasyon.

Onorab William, poz ou kestyon silvouple.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker.

Eski Minis pou Lagrikiltir i kapab dir ek sa Lasanble, ki

bann mezir spesifik an konzwent ek lezot Lazans Gouvernman, an relasyon avek sekirite alimanter pei, la ki bann pei devlope koni konman groupman 7 pe predir en fitir kriz manze mondyal. Mersi.

MR SPEAKER

Minis ou a donn en repons silvouple.

MINISTER FLAVIEN JOUBERT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa kestasyon. Mr Speaker, *Cabinet* antye i kontinyen ganny bann *update* lo sityasyon mondyal. E parey ou menm Onorab mon osi montre konsernen par bann lenformasyon ki pe sorti kot i konsern manze.

Plizyer fakter pe tonm ansanm pou koz sa kriz mondyal. E nou konnen koman en Leta Zil nou bezwen trouv fason pou nou anpese ki sa kriz - pa pou anpes sa kriz, me pou redwir son lenpak kot nou kapab fer li.

Mon annan en long lalis aksyon ki Minister ek bann *partner* pe fer. Keksoz enportan ki nou bezwen gannyen ladan se ki, bann aksyon i viz ver - enn ; - en pli gran proporsyon sa ki nou konsonmen i ganny

prodwi lokalman. Sa i premye direksyon.

Dezyenm, se ki bann profesyonnel dan sekter i ganny akse avek ou fasilite, konesans ki nesese pou zot fer zot travay byen.

Trwazyenm, i ki bann marse pou prodwi lokal i bezwen devlop pli e bann akter i grandi nouvo akter i ganny sans pou zot antre.

Me osi katriyenm, se ki nou bezwen osi gard en lizye lo stok serten prodwi, manze debaz enporte.

Nou konnen ki Sesel pa pou zanmen prodwi tou sa ki i konsonmen e alors akote bann zefor pou ogmant prodiksyon lokal nou bezwen osi mazin prodwi enporte. Son pri, son regularite furnisman e en rezim ki limit okenn konpetisyon direk avek prodwi lokal.

Akoz nou konnen Mr Speaker, ki sekirite alimanter i annan pou fer avek prodiksyon manze, pros avek konsonmater. Me enportan osi i kapasite lonterm en fanmir ouswa en endividi, pou li akse e osi pou li aste en varyete prodwi pou satisfere tou son bann bezwen nitrisyonnel.

Mr Speaker, pou al lo bann mezir, Departman Lagrikiltir i pe deza reviz son bann polisi, Lalwa ek stratezi

pou devlopman e transformasyon sekirite alimanter, ki osi pran kont sityasyon aktyel. Savedir bann travay ki nou pe fer i osi pe adres en pe sa bann sityasyon irzan ki pe leve ozordi.

Anliny avek program Nasyon z-Ini lo *food system*, Sesel in prodwi en rapor ki pe ede adres bann lenpak advers lo nou sekirite alimanter, an kolaborasyon avek nou bann partner kle, lo nivo nasyonal e lo nivo enternasyonal.

Pou met plis lanfaz lo sekirite manze, lagrikiltir pe travay avek Departman Risk atraver komite ki an plas pou fer en odit relye avek sekirite alimanter nasyonal.

Enn bann desizyon ki nou'n pran resaman, se ki en nouvo seksyon ki kordin tou proze lagrikiltir nasyonal ki ganny finanse par bann sours eksteryer, par nou bann partner oubyen Korperasyon rezyonal e enternasyonal pe ganny organize anba seksyon Kordinasyon Proze, Minister. Sa i *PCU*.

Par egzanp i annan bann proze ki sipoze delivre rezilta lo *agroforestry* ki pe finanse par *FAO*. I annan proze ki sipoze donn rezilta lo kote apikiltir finanse par *IFAD*. I annan *STOSAR* ki pe finanse par *FAO* -

SADC pou anmas lenformasyon agrikol e osi pou ed dan zesyon bann maladi ek bann pes.

E nou pou prezant sa nouvo striktir ki enkli sa konponan lagrikiltir dan propozisyon Bidze 2023.

La a sa pwen Mr Speaker, mon ti a voudre osi enform Lasanble ki dan mon *meeting* avek reprezantan rezyonal Lorganizasyon Manze ek Lagrikiltir, (*FAO*) le 15 Me sa lannen, mon ti lev bokou sa bann size e osi enform reprezantan sa Lorganizasyon ki Sesel nou rekonesan sipor teknik e finansyel ki *FAO* i ofer. Me nou pa satisfè avek lenpak sa bann aksyon lo performans nou sistenm alimanter Sesel.

Nou osi non konsernen lo bann prosedir ki anpese ki sa bann sipor i kapab anmenn solisyon ki vit e efikas, pou sa bann ki dan prodiksyon.

Alors ansanm avek Lorganizasyon Manze ek Lagrikiltir, nou pe anbark lo en seri zefor pou sanz fason ki program korperasyon i ganny fer Sesel, dan en fason ki nou ava prepar nou program sak byenal, pou asire ki nou target zis bann tenm ki'n byen ganny defini ek bann priyorite. Enkli priyorite ki nou pe vwar ozordi.

Dan sa fason nou ava kapab vwar plis rezilta ki nou espere, i ava elev nou nivo sekirite alimanter lokalman.

Mr Speaker, atraver Minister zafer Eksteryer Linyon Eropeen e Komisyon Losean Endyen, i de *partner* kle ki'n finans detrwa proze ki annan pou fer avek sekirite alimanter. Par egzanp proze zerminasyon kot en levanter konplet pe ganny fer lo bann resours zenetik pou la plant.

Finansman lekipman e materyo pou nouvo labatwar Mahe, Praslin. E devlopman kapasite pou laboratwar e lamenzman maladi pou zannimo anba proze apel '*SEGA One Health*' ki enkli Minister Lagrikiltir e Minister Lasante.

Zisteman Mr Speaker, i annan en delegasyon dan pei an se moman pou en latelye avek bann *partner* nasyonal. E an plis ki sa ki mon'n koz lo la Mr Speaker, parey mon ti'n eksplike pli boner, departman Lagrikiltir i osi annan angaze dan en zefor pou travay lo *value chain*.

E mon ti'n eksplik en pe bann detay pou Praslin ki pou enkli Mahe, Praslin ek La Digue e i annan plizyer keksoz ki nou oule fer, pou nou vreman arive kree en *market* pou prodwi lagrikiltir. E enn bann keksoz

ki mon a kapab met devan Lasanble, se ki nou'n tonm dakor avek lapes, pou ki tou bann zefor ki pe ganny fer pou bazar dan bann distrik, i osi enkli en konponan pou fermye.

E a sak fwa ki proze i ganny fer, nou osi ganny konsilte pou ki nou kapab enkli sa konponan. E sa nou'n fer an diskisyon avek distrik, *MNA*, *DA* eksetera. Pou nou kapab donn lanmen kree kondisyon pou ki bann dimoun i prodwi, me selman ki osi kliyan i kapab akse prodwi lokalman. E ki nou kapab vreman vwar nou bokou plis annord lo kote rezistans avek bann problem ki pe arive a leksteryer. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. *Sorry*, nou pou termin la avek repons ki Minis in donn. Nou ava remersye Minis ek son delegasyon pou zot partisipasyon e nou a swet zot orevwar.

Manm Lasanble nou a re pran 2er edmi. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apremidi tou dimoun. Nou pe pran *joint Statement* en delegasyon Minis e sa i lo *Government's Temporary Support for Lower Income*

Earners. Madanm reporter mon ava demann ou pou apel delegasyon Minis silvouple.

Bonn apremidi Minis. Nou annan en delegasyon Minis e mon *welcome* Minis Naadir Hassan, Minis Justin Valentin, Minis Marie-Celine Zialor. E mon egalman *welcome* Sekreter Deta dan Minister Finans, Mr Patrick Payet.

Minis zot isi pou zot *Statement* lo *Government's Temporary Support for Lower Income Workers*. Mon apresye i zot in vin dan Lasanble pou adres en size ki'n souvan leve dan Lasanble. Mon pou demann Minis Hassan mon krwar pou komanse.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

En kestyon prosedir Onorab Sebastien Pillay? Wi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Lo en kestyon prosedir. Zis mon ti oule klarifye, eski nou pou ganny sans demann kestyon apre sa *Statement*? E eski nou pou ganny zis en kestyon an vi ki annan 2 diferan Minister ki la e mon pa konn prezantasyon, me si i enkorpor diferan eleman, eski nou pou

annan zis en kestyon par Manm an relasyon avek sa *Statement*? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab, wi. Definitvman. Sa ki mon pou propoze, se ki ler bann *Statement* in fini nou al dan Staz Komite, ki a permet bann Manm fer en entervansyon, swa en komanter oubyen demann en kestyon.

Nou pou bezwen limit letan selman. Mon a propoze ki bann Manm i gard en letan 5 minit pou zot entervansyon pou permet otan Manm demann kestyon oubyen fer komanter. E mon a sizere ki ler zot poz kestyon, zot adres Minis ki zot anvi i adres zot kestyon oubyen zot komanter. Mersi Onorab. Minis nou a komanse. Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Dirizan Lopozisyon, Dirizan Zafer Gouvernman, bann Manm Onorab e tou dimoun a lekout bonn apre midi.

Mr Speaker, pour konmanse, zot ava rapel ki le 8 Mars sa lannen, mon ti vin devan sa Lasanble kot mon ti fer en deklarasyon lo lenpak ki sa lager ant Ikrenn ek Larisi pou kapab annan lo nou pti pei.

Sa zour apre midi, mon ti dan sa menm sez ansanm avek Gouverner Labank Santral pou nou sonn *alarm*, ki akoz sa konfli nou pou bezwen reste pridan e pli vizilan, akoz sa enn kriz pou enn ki son lenpak pou signifikan.

Pandan sa deklarasyon plizyer senaryo ti ganny prezante pou montre lenpak ki sa konfli pou annan lo Sesel. Pli gran lenkyetid ki mon ti fer resorti, sete lenpak lo pri manze ek karbiran lo nivo mondyal, e son lenpak direk lo nou.

Mr Speaker, parey nou tou nou konnen, Sesel pa prodwi karbiran e nou enport plis ki 90poursan komodite ki nou konsonmen. Dan sa tanpet mondyal kot pri komodite ek karbiran pe eksploze, napa okenn fason ki pri sa bann menm komodite isi pa pou ganny enpakte, akoz nou en pei ki enport preski tou sa ki nou konsonmen.

Mr Speaker, sa bouldersman dan tranzaksyon komers atraver lemond, in konmans depi 2an pase avek sa pandemik *COVID-19*. Zis konman lekonomi mondyal, enkli sa ki ti pour nou, ti pe konmans war en laklerte, sa konfli ant Larisi ek Ikrenn, ki ti deklare tar Fevriye in kree bann lezot defi.

Parey zot o kouran, Larisi ek Ikrenn, zot parmi bann pli gran prodikter prodwi agrikol dan lemond, depi: delwil *tournsol*, sa ki nou apel *sunflower oil*, dible, sereal e langre. Larisi i enn bann pli gran prodikter petrol dan lemond. Avek sa lager, prodiksyon ek eksportasyon agrikol, sirtou Ikrenn in redwir enormeman.

Rekolt ki ti dan stor, pare pou transportasyon atraver lemond i zis lanmenm dan stor oubyen in pri dan por. Alor, Mr Speaker, avek sa mank prodwi agrikol ki form labaz en kantite komodite manze, lemond i dan en kriz.

Economics 101, i dir ou ki si demann i plis ki *supply*, otomatikman pri i ogmante. Nou tou nou pe tay deryer sa pti gin ki annan. Sa konsepsyon i enn ki vremen senp.

Avek sa mankman e kot demann i vremen o, pri manze li osi in ariv pli o ankor. Mr Speaker, annou get en kou sityasyon;

Labank Mondyal in prevwar ki zis sa lannen tousel pri manze lo nivo enternasyonal pou mont par 20poursan. Delwil *Tournsol*, sa ki an Angle i apel *sunflower oil*, ozordi i pe vann par lao \$2mil par *metric ton*.

Avan sa lager ti deklare, pri sa komodite ti anviron \$1400 par *metric* ton. Ozordi pri dible lo marse enternasyonal i plis ki double. Pri sa komodite i reste par lao, \$600 par *metric* ton an 2022, ler ou konpar avek Desanm 2021, ler pri ti \$332. Dible i reste labaz en kantite lezot prodwi, tel ki lafarin, pasta, ek min.

Depi komansman lannen, pri langre lo marse enternasyonal in ogmant par 30poursan e i pa ekspekte annan okenn amelyorasyon pandan sa lannen.

Mr Speaker, dan tou sa ogmantasyon pri ki lemond pe fer fas avek, si i annan en komodite ki li son lenpak i dekoul dan tou keksoz i karbiran. An se moman i annan en mank sa komodite lo marse mondyal ki fer ki napa ase pour la demann.

Depi konmansman lannen, pri karbiran in ogmant par 45poursan. Le 4 Zilyet pri bennzin lo marse enternasyonal ti \$1333 pour en tonn, konpare avek mwan Me ler pri ti \$1209 par tonn. Lo kote dyezel, le 04 Zilyet, pri lo marse enternasyonal ti \$1185 par tonn, konpare avek mwan Me ler pri ti \$1046 par tonn. Sa dapre lenformasyon ki *SEYPEC* i annan.

Mr Speaker, avek pri delwil ki o sa pou fer ki pri prodiksyon pou definitivman ogmante, ki vedir i pou kout pli ser. En kantite biznes i servi karbiran pou ede dan prodiksyon zot komodite final, parey prodiksyon elektrisite e langre ki servi dan Sekter Lagrikiltir.

Mr Speaker, enn bann pli gran dezavantaz ki Sesel i annan dan sa lemond ozordi, kot komers mondyal i enterkonnekte, i ki nou en pti zil dan milye en gran losean. Ki fer nou depan bokou lo transportasyon swa lanmer oubyen aeryen, pou konekte nou avek larestan lemond.

Sa zistans ki nou ete avek bann marse e sirtou groser nou marse, i fer ki dan sa de bilyon e bilyon Dolar tranzaksyon komers ki arive toulezour, pou nou i vremen tre minim. E depi *COVID-19*, nou pe ganny difikilte pou ganny bato kargo pou vizit nou por lo menm frekans ki avan.

Keksoz i pli grav ankor akoz pri *container* pou transport marsandiz in double e menm triple. Sif ki *STC* pe peye pou en *reefer container* 40 pye, sorti *Dubai* ti \$3mil an Desanm 2021, pou ariv \$10,890 an 2022. En *reefer*

container i bann ki *aircon*, pou gard prodwi fre.

Alors Mr Speaker, sa bouldersman ki lemonn pe fer fas avek an se moman, i efreyan, pou Sesel, akòz an se moman nou pe fer fas avek pri manze ek karbiran lo marse enternasyonal ki tre o. E an plis pou transport sa bann komodite isi i kout bokou pli ser ankor. Tousala i bann fakter ki pou annan en lenpak direk lo konbyen en prodwi pou koute enn fwa i ariv Sesel.

Mr Speaker, avek bann pri ki pe kontinyen ogmante, lenflasyon pe konmans fer lefe dan plizyer pei. Dapre Lorganizasyon Korperasyon ek Devlopman Ekonomik (*OECD*), an Avril, lenflasyon dan son bann pei manm Elopeen ti'n ariv 7.4poursan, tandis ki dan bann Manm Pei *G20*, lenflasyon ti'n ariv 8.5poursan.

Lo son kote, Fon Monnetter Enternasyonal pe prevwar ki an 2022, lenflasyon pou ariv 5.7poursan dan bann pei ki zot lekonomi i byen avanse, tandis ki lenflasyon pou 8.7poursan dan bann pei ki mwen devlope.

Lo kote Sesel, an Me lenflasyon ti 2.08poursan, *year on year* dapre sif Labank Santral Sesel. Labank Mondyal an Zen in redwir son prediksyon an sa ki konsern

lagrandisman lekonomi mondyal sa lannen, pou zis 2.9poursan, tandis ki *OECD* in fer pou li tou desann pou vin 3poursan. *IMF* pou fer sorti son nouvo prediksyon lagrandisman lekonomi pli tar sa mwan.

Mr Speaker, vi ki sa konfli in agrav lekonomi mondyal an kontan sa ki pou Sesel, parey mon ti dir ler mon ti fer mon deklarasyon le 8 Mars, Gouvernman pou kontinyen evalye sityasyon e pran bann mezir ler i neserer.

An vi ki kous popilasyon ki ganny afekte premye avek bann logmantasyon pri se bann ki zot saler i pli ba, Gouvernman in bezwen target son lasistans lo sa group premye. I bon note ki sityasyon finansyel pei i ankor frazil apre ki nou'n pas dan kriz *COVID*, kot pei ti'n depans bokou plis ki i ti annan e det pei ti nepli soutenab.

Mr Speaker, bann lasistans ki'n deza enplimante i *comme* swivan:

Revizyon *weights* lasistans sosyal.

Enn bann premye aksyon apre ki sa konfli ti deklare ki Gouvernman ti pran sete pou reviz *weights* lasistans sosyal. Nou ava rapel ki *weights* sa letan ti zis *threshold* R3,945. E apre ki en group teknisyen ti fer

analiz, zot ti rekomande ki sa sipor i ogmante pou vin R5,224, swa en logmantasyon 32poursan.

Sa lasistans, alor Mr Speaker i deza an plas depi le 01 Me zis de mwan apre ki sa konfli in deklare. Okenn dimoun ki bezwen sa sipor i devret pe fer zot laplikasyon kot Lazans Proteksyon Sosyal.

Bann nouvo Mezir Mr Speaker, an vi sityasyon mondyal ki pa montre siny pou amelyore byento, Gouvernman in alor deside pou entrodwir nouvo mezir tanporer pou siport bann ki zot saler i pli ba. Bann mezir finansyel pou koumsa;

Travayer, ki swa dan sekter piblik oubyen sekter prive ki ganny en saler pli ba ki R8500 pou ganny en lasistans finansyel tanporer R500.

Travayer, ki swa dan sekter piblik oubyen sekter prive ki ganny en saler ant R8,500 a R9mil par mwan pou ganny en lasistans tanporer ki pou asire ki zot ganny R9mil par mwan.

Dimoun ki zot reveni i mwens ki R9mil avek en *bill* elektrisite ki lo zot non, pou ganny en sipor adisyonnal R300 lo zot *bill*.

Dimoun ki pe ganny en lasistans avek Lazans

Proteksyon Sosyal, (ASP) pou resevwar en lasistans finansyel tanporer R500 tou le mwan. Sa i pou bann pansyoner, *home carer* e pou bann ki resevwar benefis envalidite oubyen lo benefis sosyal. Pansyoner ki zot reveni i depas R9mil pa pou kalifye.

En striktir pou entrodwir pri *maximum* lo prodwi enporte e vann par *STC*, pe al ganny met an plas pou asire ki pri sa bann komodite i menm parey lo Mahe, Praslin ek La Digue. Regilasyon pou ganny drafte pou fer li en lofans pou vann sa bann komodite a en pri pli o ki sa *maximum retail price*.

An Zanvye 2023, tou travayer pou benefisyavek trezyenm mwan saler, kot 50poursan pou garanti, me sa lot 50poursan pou ganny kalkile lo zot performans.

E parey in deza anonse Gouvernman, atraver mon Minister, pe an se moman travay lo en revi total lo striktir saler dan pei pour 2023, sa byensir pou depan lo sityasyon ekonomik e bidzeter.

Mr Speaker lo kote sipor pour zanfankolek, Gouvernman pe al entrodwir sa bann mezir swivan;

Apartir trwazyenm term, goute pour zanfankolek primer ek segonder dan lekol

Leta, pou ganny finansye par Gouvernman. Savedir i pou nanryen.

Touzour apartir trwazyenm term, zanfan lekol primer dan lekol leta pa pou bezwen pey dezennen.

Par kont, zanfan segonder, dan lekol Leta, ki pe ganny asiste anba *Dedicated Fund*, zot pou kontinyen ganny asiste anba sa fon.

An plis, Gouvernman pe travay avek sa *caterer* ki fourni lekol Leta avek dezennen, pou amelyor son meni.

Mr Speaker, apre mon deklarasyon, Minis pour Ledikasyon ava donn plis detay an sa ki konsern goute ek dezennen pour zanfan dan lekol. Sa bann mezir ki pe ganny enplimante pou tanporer.

Mr Speaker, a sa pwen mon asire bokou pe demande kote Gouvernman pe ganny larzan pou finans sa bann mezir tanporer? Alor, premyerman mon oule asir tou dimoun ki Gouvernman pa pe al pran okenn det adisyonnèl ki pa ti prevwar, pou finans sa bann mezir tanporer.

Parey zot okouran, pandan sa dernyen 2an Gouvernman in anbark lo en program reform ekonomik, kot in tre pridant dan son bann

Polisi Fiskal, ki ti annan pour bi relans lekonomi pei, kolekte plis reveni, koup depans e redwir det pei pou vin pli soutenab. Nou lo bon semen pou akonplir sa bann lobzektif.

Nou partner kle dan sa reform i Fon Monnetèr Enternasyonal ki pe siport nou lo nou traze. Ziska prezan, *IMF* in byen enpresyonnen avek lenplimantasyon sa reform, ki pandan son dezyenm revyè ki zot ti fer tar an Avril e boner Me, Gouvernman ti kapab negosye pou nou ganny en pe plis fleksibilite dan bann paramet sa reform.

Pour ki nou kapab siport bann ki pe ganny en saler pli ba, anvi sityasyon logmantasyon dan pri manze.

Pou note, dan en deklarasyon ki *IMF* in pibliye boner an Zen, in dir ki bann pei ki pe fer fas avek sekirite alimanter kot pri manze i vremen o, serten sipor byen targete i devret ganny entrodwi pou ed bann ki dan pli bezwen dan sa moman kriz.

Mr Speaker, sa larzan bidzete pou enplimant sa bann nouvo mezir tanporer, anfet i rezilta sa bon performans fiskal ki Gouvernman in reisir fer pandan sa dernyen lannen.

An dot mo, sa bon performans in donn

Gouvernman sa lespas fiskal pou ed bann ki saler i pli ba.

Alors Mr Speaker, Gouvernman in prevwar ki sa seri mezir tanporer pou kout environ R130.6 pour en peryod 6 mwan. E statistik i montre ki environ 23,000 dimoun pou ganny asiste. Apre sa 6 mwan, Gouvernman pou re-evalye sityasyon e enn fwa sa legzersis i ganny fer, la selman ki nou ava anons okenn nouvo mezir, si i neserer.

Mr Speaker, pour bann ki travay dan sekter piblik ek parastatal, pour zot i fasil pour zot ganny sa lasistans aköz nou annan zot *payroll*. Par kont pou bann travayer sekter prive ki tonm dan sa kategori, pou bezwen al anrezistre kot Ladministrasyon Distrik. Plis detay lo fason ki sa lanrezistremman pou ganny fer, pou anonse pli tar. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mon aprezan pas laparol avek Dr Justin Valentin, *Minister for Education*.

MINISTER JUSTIN VALANTIN

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Tou bann Manm Onorab e tou bann dimoun ki a lekout. Mr Speaker i annan 3 mezir enportan ki'n ganny anonse e ki enplik bann etidyan dan Minister Ledikasyon apartir trwazyenm trimes.

Premyerman tou bann zanfan dan lekol primer ki dan lekol piblik ki anrezistre pour repa skoler, ki enkli *breakfast* goute ek dezennen pa pou bezwen peye.

Dezyenmman, bann etidyan dan lekol segonder lekol piblik, ki anrezistre pour *breakfast* pa pou osi bezwen peye.

E trwazyenmman Gouvernman i mentenir *Dedicated Fund* pour bann etidyan ki finansyerman vilnerab.

Mr Speaker, bann mezir ki'n ganny anonse spesifikman pour Ledikasyon, i annan potansyel pou tous environ 17mil etidyan e environ 15mil fanmir Seselwa.

Sa bann mezir i osi reprezant direkteman sansibilite Gouvernman vizavi nitrison e bann kondisyon laprantisaz. Mesaz i kler, napa zanfan ki devret lekol san en repa konvenab.

Sa mezir i pou fer sir ki pou napa zanfan ki komans en lazournen skoler ek en vant vid. Donk enn fwa pour tou nou elimin sa persepsyon. Alor Mr Speaker, i pou neser ki paran i avans devan. Lekol i konn tou son bann zanfan e zanfan zot menm zot partisip dan sa programm repa skoler.

Mr Speaker, Minister Ledikasyon i profit sa lokazyon pour eksprim son lapresyasyon e son senser remersiman, pour tou lorganizasyon ki dan nenport fason pe kontribye pour amelyor ouswa anrasi leksperyans skoler bann etidyan.

Spesifikman lo sa kote repa skoler. *Breakfast*, goute ou dezennen, Minister Ledikasyon i demann bann lorganizasyon ouswa bann endividi, pour kontinyen avek zot programm lasistans. Sa ki zot pe fer i konplemant sa ki Gouvernman pe fer. Ankor enn fwa, mersi bokou.

Mr Speaker, nou rekonnet ki avek sa bann nouvo mezir i pou annan plis etidyan ki pou partisip dan bann repa skoler, e sa i pou met en pe presyon lo resours imen Minister Ledikasyon.

Donk mon pe fer en lapel ek bann ansennyan, pour ralye bann paran deryer sa bann

programm e vin ede kot lekol sirtou dan bomaten pour *breakfast*.

Lekol pou osi bezwen revwar son bann ler skoler. O kour sa bann prosen zour, nou a diskite e ansanm nou a tonm dakor lo sa modalite ki pli konvenab. Nou pou annan ase letan avan ki trwazyenm trimes i komanse, pou nou aranz tou lozistik e lapros pou fer ki sa bann programm repa skoler i efektif e i en sikse.

Koman parti bann legzersis planifikasyon pour fer sa programm repa skoler en sikse, nou pou lans bann lenstitisyon dan en legzersis pour revwar *timetable* an relasyon bann diferan ler rekreasyon. Mon pou osi lans bann lekol dan en dyalog avek bann *tuck-shop operators*, pou nou vwar rol e kontribisyon kourt e long term bann *tuck-shop operator* dan sa programm repa skoler.

Mr Speaker en lot mezir fondamantal ki pe ganny adrese dan sa lanons se en amelyorasyon signifikan dan kalite dezennen skoler. Nou rekonnet defi ki bann dimoun ki prepar repa skoler pour zanfan i pas ladan. E kalite manze i kapab en faktor ki'n dekouraz zanfan e paran pour partisip dan sa programm.

Sa enn Gouvernman ti a swete Vwar bokou zanfan anrezistre dan sa program, vi ki nou vwar li koman en soulazman direk pour bann paran. Nouvo lapros ki nou pe al adopte, se ki Minister Ledikasyon ansanm ek Minister Lasante pou travay avek tou bann group ki prepar repa zanfan lo en baz kontinyel e konsistan, pour siperviz seleksyon, preparasyon, e distribisyon manze ki al dan lekoul.

Lobzektif prensipal se ki si tou zanfan i antre lo en rezim, en ladyet nitritif e lo en rezim legzersis fizik dan lazournen, nou a reisi konbat serten kondisyon lasante nou bann zanfan. E la ankor, nou pou swazir trwazyenm trimes 2022 pour nou diskit lo lezot modalite posib preparasyon e distribisyon repa skoler.

An konklizyon Mr Speaker, menm si Gouvernman pe pran sa bann mezir koman en fason pour apez difikilte finansyel bann paran, nou pe pran program repa skoler koman enn sa mezir ki tous tou zanfan e tou paran. Nou ti a swete ki tou zanfan i konpran sa.

Donk nou pe demann bann ansennyan pour ede refas sa siny lanbarasman ki zanfan

i asosye avek partisipasyon dan repa skoler.

Sa ki fourni manze pour zanfan lekoul atraver sa program, fodre i fer li byen. An menm tan fodre pa lezot fournir an deor sa program i komans vin tant bann zanfan avek lezot prodwir mwen fortifyan. Kan sa pou arive sa sistenm repa skoler pour kontinyen ganny destabilize, e zanfan pour kontinyen degorz paran pour donn li en lot swa.

Minister Ledikasyon pour pran tou mezir, pou fer ki repa skoler i bon, i ris an nitrisyon e kapab efektivman kit tou zanfan ek en vant plen letan zot kot lekoul.

Nou swete ki zanfan i a ganny sans partaz en bon repa ansanm dan lazournen, otour en menm latab dan lasal a manze ouswa kantin, e ki zot osi zot ava aprann bann bon pratik atab. Mon pe envit lekoul pour donn gran latansyon lenplimantasyon sa program. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon ava aprezan pas laparol avek Mars Marie-Celine Zialor, Minis pour Lazenes, Spor ek Lafanmir.

MINISTER MARIE-CELINE ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou bann Manm Onorab e tou dimoun ki a lekout.

Premyerman Mr Speaker, mon ti ava kontan lans lapel avek tou bann dimoun ki bezwen led pou zot vin devan. I pa fasil pou annan en sistenm ki otomatikman detekte tou dimoun ki bezwen led. E pour lemoman nou napa sa sistenm dan Gouvernman. Savedir si ou pe ekout nou la, ou santi ou bezwen led, fodre ou fer sa pa pou ed ou lekor e ou vin devan.

Par egzanp ki Minis Finans in eksplike pou *bill* elektrisite, i pa fasil pou nou konnen, i annan dimoun ki *bill* i pa lo son non, i annan bann demars ki Gouvernman Lokal pe fer ki bann dimoun ki dan sa sityasyon ki kalifye, zot vin devan kot biro ladministrasyon e *DA* i ava sertifye zot bann lenformasyon pou zot kapab asiste sa led avek zot *bill* elektrisite e i osi tou parey pou bann dimoun ki dan sekter prive.

Bann paran ki Minis Ledikasyon in koz lo la, ankouraz zot zanfan pou al pran sa gadyak, *breakfast* avek dezennen ki pe ganny ofer pour tou bann zanfan lekol. Annou edik nou bann zanfan ki napa

okenn dezoner pou aksepte led avek sipor letan ou bezwen.

E pou bann endividi ek bann fanmir ki zot pa tonm dan sa braket, me ki santi zot bezwen led finansyel, kot lazans proteksyon sosyal, lasistans i ankore la e Minis Finans i fek eksplike ki mannyer bann *weights* in sanze pou kour plis dimoun.

Mon dezyenm pwen Mr Speaker, se pou demann bann fanmir e la mon pe fer lapel avek tou fanmir Seselwa pou vin pli konsyan zot bann depans. Annou koup en pe lo konsonmasyon bann keksoz ki nou pa neserman tro bezwen la dan sa moman, kot lemonn pe fer fas avek sityasyon ekonomik ki tre difisil.

Annou fer zefor pou nou redwir par egzanp nou konsonmasyon elektrisite. Nenport ki pti zefor ki nou fer i pou annan en lenpak lo nou *bill* - sirtou bann *appliance* ki konsonm bokou elektrisite. Parey karo, boulwar elektrik, four elektrik, *aircon* eksetera. E *bank advice* ki toultan *PUC* avek Komisyon Lenerzi i donn nou.

Annou sanz en pe osi nou bann labitid pou nou tenny lalimyer. Parfwa tou dimoun i dan salon, selman lalimyer antye dan lakaz partou i

alimen. Bann ki pe ganny sa bann lasistans osi tou, silvouple nou bann fanmir, annou servi li byen. Mazin nou bann zanfan avan nou depans lo lalkol ouswa lezot keksoz ki pa bon pou nou.

Sa bann aksyon personnel ki nou pe koz lo la Mr Speaker, nou koman bann fanmir, koman bann endividi nou annan kontrol lo la. Nou napa kontrol lo sa ki arive avek lekonomi mondyal, me nou annan kontrol lo nou bann aksyon.

Alors annou egzers en pe plis disiplin finansyel, akoz tou lekonomi ki nou pou fer, tou *savings* i pou ed nou pou nou sirviv sa moman difisil. E sa bann bon labitid i ava osi reste avek nou pour le fitir.

Mon dernyen pwen se pou met lanfaz lo solidarite antre bann fanmir Mr Speaker, pou nou kapab ed nou kanmarad en pti pe plis.

Seselwa in toultan annan en repitasyon pou ed son prosen, alors annou reviv sa repitasyon. E la mon pa pe koz zis lo led finansyel. Parfwa ou pa kapab ed en lot dimoun finansyerman, me ou kapab ankouraz li pou li al rod led. Ou kapab ed li si ou vwar li in tonm dan dezesperasyon pou kapab

vwar en solisyon pou ed li, pou al devan.

Senp legzanp. Si i annan en paran, i annan bokou bann manman tousel, kekfwa i bezwen al rod en led, i napa personn pou get son zanfan, ou kapab vey son zanfan e ankouraz li pou li ale, ouswa pou fer nenport ki pti zes pou nou kapab ede sa bann lasistans. E nou bezwen balans bann lasistans, apre nou responsabilite endividyel dan nou bann fanmir. Mersi bokou Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi bann Minis pou zot *statement*. Mon pe remarke dan *Standing Order* i dir Lasanble i kapab *resolve itself into a Committee*. So, mon sipoze sa i vedir en Mosyon e mon ava envit en Manm pou prezant en Mosyon pou nou pas dan komite.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi 3 Minis avek en Sekreter Deta. Mr Speaker, permet mwan anba *Order 38(2)* nou *Standing Orders* pou *move* apre midi, ki Lasanble i rezoli pou rekonstitye son lekor dan Komite Lasanble an antye pou

permet prensipalman Sekreter Deta, Mr Patrick Payet pou kapab reponn okenn kestyon ki ava ganny dirize ver li apre midi. *I beg to move* Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Georges. Onorab Vidot in sinyale ki i ti a kontan segonn sa Mosyon.

HON AUDREY VIDOT

Yes, Mr Speaker. Avek ou permisyon mon oule segonn sa Mosyon.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Manm a vot lo Mosyon. Manm ki an faver lev lanmen silvouple? Tre byen, tou dimoun in vote. Lo Mosyon pou pas dan Staz Komite 23 Manm in vot pour, 0 kont e 0 abstansyon. *Sargeant* mon a demann ou pou-

Lo prosedir, *Standing Orders* i fer kler ki nou pa pe angaz dan en deba. Me selman nou dan Staz Komite, so sa i permet Manm annan en serten fleksibilite.

Me selman mon a dir tou Manm i bezwen obzerv en serten limit, pa sey demann tou kestyon ou menm. Nou a fer li 3 kestyon par Manm maksimonm e i kapab pou en Minis oubyen pou plizyer diferan Minis.

So, sa i ava kapab tenir nou pou sa parti biznes. Mon annan Onorab Esparon ki'n lev lanmen deza. Atann en pti moman Onorab, les mon a pran not en pe aköz mon annan plizyer Manm la.

Byen, Onorab Esparon ou kapab.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Chairman. Bonn apre midi tou Minis ek SS. Mr Chairman avan mon konmanse mon ti ava dabor kontan felisit sa Gouvernman pou sa bon linisyativ ki i pe pran, pou kapab soulaz en pe soufrans sa bann dimoun laba deor ki santi zot dan problem.

(APPLAUSE)

HON REGINA ESPARON

E mon premye komanter. Mon krwar Minis Zialor in tous en pti pe lo la pou bann dimoun ki napa en *bill* elektrisite lo zot non. E sirtou la Minis, mon pe mazin bann dimoun ki pe lwe lakaz, bokou zot sa *bill* elektrik i lo sa *tenant* li menm li, e zot pa pou benefisyè anba la.

Dezyenmman Minis, ou'n koz lo zafer *breakfast* ek *lunch* e ou'n mansyonnen osi ki *Dedicated Fund*, ou'n dir ki Gouvernman pou kontinyen mentenir pou bann dimoun ki

bezwen, eski son bann paramet pou reste parey, oubyen eski nou pou vwar en ogmantasyon dan sonm ki ganny propoze pou *Dedicated Fund*?

E pou Minis Ledikasyon, mon ti ava kontan demann ou Minis, ti annan sa program *free sanitary pad* ki ti ganny met an Mars boner sa lannen, oubyen tar lannen pase, ki ou Minister pe fer pou asire ki sa bann zanfan, sa bann fiy ki bezwen sa prodwi pe gannye e ki son distribisyon i ganny fer dan en fason ekitab, pou ed sa bann zenn fiy ki dan bezwen?

Parske mon'n ganny detrwa *call* sorti kot detrwa lekol ki son distribisyon li menm li pa pe ganny fer dan en fason apropiye.

Petet dan en fason pou redwir ankor depans lafanmir, si petet sa ti ganny met annord, lafason ki i devret. Ti ava ede pou ki sa bann zenn fiy pa ti a bezwen pe aste zot *sanitary pad* avek zot *pocket money*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ki, manm delegasyon *panel* ki anvi reponn, nou kapab pran li en pe annord ki Manm in demann son kestyon si i annan diferan Minis ki konsernen. Zis lev lanmen silvouple. Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chairman. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo premye kestyon *regarding electricity bill* ki pa lo non. Wi i annan diferan senaryo ki nou'n pran an kont ki kot sa dimoun i kapab anmenn en let, en sertifikasyon sorti par egzant kot *landlord* poudir i pe pey *bill*, ki pou ganny aksepte pou li kapab ganny lasistans.

Lo dezyenm kestyon *regarding Dedicated Funds*, sa pou reste parey lo kote lasistans. Trwazyenm kestyon mon ava pas avek Minister Valentin pou reponn. Mersi.

MR SPEAKER

Minis Valentin.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker, lo sa kote *sanitary pad*. Minister Ledikasyon i en pe dezapwente akoz bokou lekol ki pe pran par dan sa program. E la nou pe lans en lapel ankor pou bann lekol e mon toultan mon pe dir zot e la mon pe dir zot atraver Lasanble, pou nou servi sa kanpany ki nou'n fer, sa fasilite.

E byensir le moman ki lekol i konmans antre byen dan sa program, nou pou fer ki bann prodwir i ariv kot bann

etidyan dan en fason ekitab.
Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Zialor.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr chair. Mon ti a kontan premyerman felisit nou 3 Minis avek nou teknisyen ki la devan pou ekout, atraver nou Gouvernman pou ekout lavwa nou bann dimoun e nou bann dirizan ki isi, pou finalman annan en keksoz ki pe soulaz nou bann dimoun.

Mon asire Ms Julianna Rahoul ek Mr Botsoie pou santi zot soulaze.

Mr Chair, mon kestyon i lir koumsa, dan tou sa bann mezir ki pe ganny pran, ki striktir ki pou annan an plas pou asire ki sa laspe labi i pa ganny enkorpare oubyen pa ganny vwar oubyen pou *mitigate* li *as much as possible*?

Dezyenmman, eski dan bann *net review* atraver ASP, zot pe osi pran an konsiderasyon bann etidyan pos-segonder? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel* zis sinyal mwan silvouple. Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote kad nou pe met an plas pou anpes labi. Mon a kekfwa SS Payet ki ava eksplik en pe lo la. E lo kote manrmay segonder mon ava pas avek Minister Valentin. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. SS Payet ou annan laparol?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Bonn apre midi tou dimoun ki a lekout, tou Onorab prezan. Premyerman ki nou pe fer, se nou pe servi en sistenm *data base*.

Mon konnen par egzantp dan plas fer keksoz *manually*, nou pou fer sir ki letan zot pe anrezistre kot *Local Government* i pou lo en *data base*, e *data base* nou pe travay konzwentman avek *DICT*.

E *secondly* nou pou fer sir ki sa *data base* i annan en *link* avek sistenm kot Imigrasyon ki pou fer sir ki letan par egzantp ou pe met ou *NIN* dan sistenm, i sa *NIN* ki egziste ozordi.

E *secondly* ki nou pe fer, se nou pe travay konzwentman avek Fon Pansyon ki letan en dimoun pe anmenn en *pay slip*, ouswa i pa pe fer bann fo deklarasyon, nou pe fer sir ki

sa lot interfaces, s ai en diskisyon ki nou pe gannnen avek *DICT*, avek Fon Pansyon ki nou ganny sa *interface properly*, ki letan sa deklasyon in ganny fer kot *Local Government* dan sa sistenm, i kapab ganny verifye. Fer en verifikasyon pou vwar ki sa lenformasyon ki pe ganny mete, i sanmenm sa ki sa travayer ouswa sa anplwayer, li in deklare kot Fon Pansyon.

Mon konnen i kapab arive kefwa si sa endividi, kefwa sa anplwayer kefwa i pa'n pey pansyon son travayer. Nou pe travay lo en sistenm osi avek Fon Pansyon, pou fer sir i kapab sertifye, si par egzant letan en dimoun i arive kot *Local Government*, i vwar kefwa lenformasyon dan sistenm, napa lenformasyon. I kapab al kot Fon Pansyon pou sertifye e Fon Pansyon i kapab fer en *case* kont sa anplwayer.

So, nou pe fer sir ki enn de sa bann sistenm e menm par egzant travay konzwentman avek Labank Santral pou kapab fer verifikasyon lo bann *bank accounts* ki ganny donnen.

So, definitivman nou pe met en pe bann striktir an plas pou fer sir ki i annan sa bann *interfaces* e nou pe fer sir ki minimiz en pe lo bann

loperasyon *manual* e tou bann sistenm pou an plas. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Valentin.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Mr Speaker, an se ki konsern bann etidyan dan pos-segonder, sa enn group mezir ki nou'n anonse ozordi pa'n tous etidyan lekol pos-segonder. Me par konsekans i tous son fanmir si zanmen i tonm dan sa *bracket*.

E byensir nou lekip sependan i kontinyen reflexir lo bann difikilte ki bann zanfan dan pos-segonder osi pe pas ladan. Nou'n deza komans prezant Minister Finans serten sif pour konsiderasyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis, SS Payet i oule azoute, wi.

SS PATRICK PAYET

Mr Chair, kefwa zis pou azout sa ki Minis Valentin in mansyonnen. Nou pe fer en travay osi, pou dan preparasyon Bidze 2023 ki pou pous en pe espesyalman bann servis etidyan dan pos-segonder.

So, sa i en travay kontinyel ki nou pe fer e dan diskisyon avek Ledikasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr chair. Bonn apre midi tou bann Minis, SS. Bonn apre midi tou dimoun.

Mr Speaker, apre midi mon anvi fer resorti ki pou en pe letan, mon personnelman e nou lo kote sa latib, nou'n fer sorti fortman soufrans e douler fanmir Seselwa vizavi bann diferan sanzman dan lekonomi advers ki pe afekte sa bann fanmir.

E ozordi apre midi nou apresye ki Gouvernman in rekonnèt, in ekoute malgre bann diferan difikilte ki nou'n pas ladan pou nou a kapab pas sa mesaz. Me nou apresye ki i annan en rekonesans.

Mr Speaker, mon annan 3 kestyon. Enn mon bann premye kestyon se ki si Minis Finans i kapab konfirman ki sa bann lasistans ki in nonmen, i pou al direk dan bann kont sa bann dimoun ki pou benefisyè e ki i en *cash*. Mon oule dir sa koman en *cash grant* e i napa okenn lefe lo bann grid saler, ouswa lo minimonm *wage* par

egzanp dan bann landrwa prive?

Akoz i annan serten konsern ki bann dimoun ti pe dir ki par egzanp dizon mon ganny R9000, en dimoun i ganny 8500, prezan i pou vin o bor mwan. Li i pe fer *less*, mwan mon *supervise* li. So, ti annan sa bann konsern. So, eski ou kapab konfirman si sa pa pou afekte sa sityasyon?

Dezyenm, mon ti a kontan koz lo zafer pansyon. Ou'n nonm bann dimoun ki ganny pansyon pou osi ganny en *top up* R500.

Eski ou pe refer osi lo bann dimoun ki ganny *pension fund*, pansyon *pension fund* e non pa zis sekirite sosyal. Akoz i annan dimoun ki ganny en pti pe pli ba ki sa, zis klarifye pou fer sir bann dimoun deor i kapab ganny li kler.

Trwazyenm Mr Speaker, i *about ASP*. I pa neserman en kestyon, me i en pledwari ankor. En pledwari ki mon'n fer pou en bon pe letan. *ASP* revizyon *weights* i *ok*. Me le problemanm avek *ASP* Minis, bann Minis ki la ki pe ekoute Mr Chairman, i akse avek lasistans.

I annan en bann birokrasi, en bann prosedir ki fer dimoun pa kapab akse lasistans e se sa

ki dimoun pe vwar zot dan en kantite difikilte.

Semenn pase mon koz ek en dimoun, i dir mwan koumsa zis in *give-up* akoz papye, papye, papye. Mon konpran nou tir labi, me selman annan nou annan en pti pe plis konpasyon e annou rod fason ki mannyer nou kapab fer sa lasistans ariv kot bann dimoun ki bezwen, san sa birokrasi, san sa *assessment* tou le semenn par en *Board*.

Konmsi nou ti'n bouz dan en fason elektronik kot nou ti *assess* e nou ti donn bann zofisyè pouvwar pou fer *assessment*. Annou sey bouz ladan pou kapab, pou ed nou tou sa, pou ed Gouvernman pou ed nou. I pou ed tou dimoun, i pou ed tou Seselwa, tou fanmir Seselwa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou kestyon. Parey nou vwar, Onorab pe dir ki gras a lopozisyon ki ozordi Gouvernman pe ekoute. Me si nou ti ekout Lopozisyon, ti pou napa larzan pou asiste.

(laughter)

(APPLAUSE)

MINISTER NAADIR HASSAN

Lo pou premye kestyon Onorab, wi larzan pou al direk dan kont. *Ok?* So i pou napa en lenpak lo *salary grid*, akoz parey mon'n dir, i annan sa louvraz ki nou pe fer pou *review salary grid*. Me osi si ou vwar poudir ki formil ki nou'n vin avek se ki sa bann ki ganny 8500 i pou ganny son *full 500*. Sa bann ki ganny ant 8500 a 9000 i pou ganny li lo en *sliding scales*.

Basically person pa sot 9000 ki pou ti okenn lenzistis lo en dimoun ki ti pe ganny pli ba, i ganny pli o prezan. *Ok*, sanmenm sa ki nou'n servi sa formil pou kree sa ekitabilibite dan lasistans.

Lo kote pansyon, wi si zot tonm dan sa kategori ki pe ganny pli mwens ki 8500, zot pou ganny asiste. Me selman mon mazine i pa pou bokou dimoun ki tonm dan sa kategori, akoz mazorite dimoun pe ganny minimonm sekirite sosyal, 5600 ekek, *plus* i annan ki ganny minimonm pansyon 3000. Me mon konnen i annan detrwa ki *fall through* e zot pou ganny asiste.

Lo kote komanter lo ASP, wi. Nou bezwen fer sir ki dimoun ki *eligible* pou ganny *access* avek lasistans ASP i

gannyen. Me selman mon krwar nou bezwen rekonnèt sa louvraz ki'n arive pou netway en pe sa dezord dan ASP, akòz nou tou nou konnen i pa en sekre ki ASP in annan bokou frod ki'n arive.

I annan ASP in ganny servi koman en *political tool*, ler i annan eleksyon. So, ti bezwen annan en lor ki ganny mete. Me mon dakor avek ou, nou bezwen fer sir ki sa bann ki devret ganny lasistans, bann *genuine* sa, zot gannyen e nou fer li dan fason pli fasil posib. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi, i annan okenn lot pwèn? Non. Onorab Monthy.

HON PHILIP MONTHY

Mersi. Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou le 3 Minis ki isi dan nou Lasanble. Kestyon en pe pou Minis Ledikasyon, menm si ti annan *Dedicated Fund*, ti annan bann zanfan ki pa ti pe ganny asiste, *ok*. Zot in pas lo bann rezon akòz.

Eski zot pe al mazin en pe dan bann kanpany sansibilizasyon pou sansibiliz bann paran, bann zanfan pou vin devan pou ganny akse avek sa ki pe ganny ofer?

E ler bann repa pou ganny revwar, eski zot pe mazin,

touzour dan kanpany sansibilizasyon, pou fer bann piblisite, bann *spot*, pou enform paran ki kalite repa ki pe ganny donnen pou ankouraz zot pou vin devan pou ganny sa servis?

E lot kestyon pou Minis Finans. Sa 130 milyon e sa 500 an plis ki sa bann dimoun dan sa kategori pe gannyen, eski maksimonm ki pe i kapab fer la a sa moman pou sa bann dimoun? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Minis Valentin.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab mon pou pran parol Minis Zialor kot in koz lo sansibilizasyon, e byensir nou pe demann bann dimoun ki bezwen lasistans pou zot kapab vin devan.

Nou pe demann osi bann lezot dimoun ki konnen petet sirtou letan nou pe koz lo pwennvi kot lekol pou *Dedicated Fund* ki konnen poudir petet i annan bann zanfan ki dan problem, difikilte ki pa pe vin devan. Ki zot osi zot antre dan sa program solidarite, ki zot ed bann zanfan, ed bann paran. Konsey zot pou avans devan.

E la mon pe demann osi bann lekol pou konpran zot bann etidyan, komans get zot bann etidyan ek en diferan regar, pou zot kapab konnen vremen lekel ki bezwen lasistans pou zot kapab ganny ede.

E lo sa ki konsern kalite repa, ou pe donn mwan la en zoli nide, ki byensir nou kapab komans osi letan nou'n ganny sa repa ki nou santi i bon pou nou bann zanfan, pou ankouraz bann zanfan pran par dan sa program, nou a kapab fer bann diferan spot par egzanzp. Bann diferan *posters* ki i ava atir zanfan, atrakte zot pou zot vin partisip dan program repa skoler. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Wi Onorab, parey mon'n plizyer fwa dan lespas mon'n dir. Nou bann Polisi i bann Polisi responsab. *Ok?* Savedir kekfwa mon a eksplik ou ki bor nou'n ganny sa lanvlop, ki mannyer nou'n *come up* avek en lanvlop ki nou kapab *afford*.

Nou'n get nou performans lannen, ler nou ti fer revi avek

IMF an Me e nou'n get *forecast pour* larestan lannen. E nou'n regarde ki bor nou det pou arive. Akoz lenportans nou bezwen en det ki soutenab. E baze lo la, nou'n vwar nou dir, be nou annan nou en lanvlop of sa *amount* e sa lasistans ki nou kapab donner.

Me sa i vremen enportan sa. E mon pa kapab *emphasize enough* lo la. Se ki polisi i bezwen responsab, sirtou dan bann moman parey nou ete ozordi. Bann polisi ki popilis pou anmenn nou dan en ranpar. Savedir annou gete ki nou kapab depanse, ki mannyer nou kapab asiste. Sakenn i fer son bout, Gouvernman i fer son bout. Sa i sa mesaz ki nou pe dir ozordi.

Nou, nou pou vini nou pou asiste kot nou kapab. Me nou tou nou bezwen fer sa zefor. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Vidot mon'n met en tik kot ou non. Mon pa konnen si ti zis akoz - Ou annan kestyon. Ou kapab pran laparol.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Chair. Mr Chair, mon oule atraver ou dir avek Minis Finans, poudir wi, ou kapab kontan pa kontan, se nou lo sa

kote latab ki *voice* out pou bann dimoun ki dan bezwen a plizyer repriz ...

(Interruption)

HON AUDREY VIDOT

... a plizyer repriz nou'n koz pou sa pep ki'n elekte nou, pou dir nou ki zot soufrans. E wi nou apresye ki ozordi Gouvernman in tann nou. Kontan, pa kontan zot in tann nou.

E toudmenm mon pou eksprim mon dezapwentman. Mon dezapwentman lo komantr ki Minis Valentin in dir lo sa bout persepsyon. Si Gouvernman in aksepte e in trouv larzan - akoz mon ti dir dernyen fwa dan mon Mosyon, kot zot pou gannyen - si zot in trouv larzan pou ed nou bann zanfan pou ganny goute midi oubyen 10er, nou pa merit pe dir persepsyon.

So, i bezwen an sorti dan latet si nou'n met larzan. Savedir dimoun i dan bezwen. Nou zanfan i dan bezwen.

E nou demann avek Minis Zialor, prenon an kont swivan komantr ki mon koleg Onorab Cosgrow in dir, eski *ASP or whoever* ki pou fasilite sa bann travay pour ki bann dimoun ki pou vin devan, pou vin rod sa led, eski zot pou ganny li dan dele letan ki pou akseptab?

Prenon an kont ki nou'n ganny dir poudir *ASP* i pa sot plis ki omwen 2 semenn pou ganny en led. Kot nou konnen ki i annan dimoun ki menm 1mwan. E lanmenm ler ki zot vin devan, zot vwar zot bezwen tou lazournen pe sorti dan zot travay, zis pou zot al *follow-up* pou regarde si vremen zot pou ganny en led avek Gouvernman.

So, si Minis i kapab klarifye sa. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou sa komantr. Sel keksoz ki mon kapab dir ou Onorab, i paret mwan ou parti travay pli byen ler i dan Lopozisyon ki ler i dan Gouvernman. Savedir *long may it continue* dan Lopozisyon. Mersi.

(laughter)

MR SPEAKER

Minis Valentin mon krwar ti annan en kestyon.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, ti en komantr. Mon mentenir mon fraz. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Eskiz mwan Onorab, vre sete Minis Zialor ki ti annan en kestyon ki ti'n dirize ver li, en komanter. Minis Zialor.

MINISTER MARIE-CELINE ZIALOR

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon avek ou konsern. Sa i mezir tanporer. *ASP* son bann fason fer administrative ki definitivman i pe revwar. I pe fer sir ki i met kontrol. Me selman osi i pe fer sir ki i annan fleksibilite.

Mon pa konnen si zot in regard bann *spot*, ki'n tir en pe sa bann. Nou apel sa bann *administrative burden*. E letan nou ti pe diskit sa program, nou'n fer sir ki napa ladan okenn bann retar administratif, ki pou anpes okenn dimoun pou zot ganny zot lasistans.

Bann group dimoun ki nou pe koz spesifik, ki ou a pe koz lo la. Se bann dimoun ki *bill* elektrik pa lo son non, apre bann dimoun ki dan prive ki Gouvernman - Akoz letan Gouvernman i annan son *pay roll* ki i *capture*, i fasilite li otomatik. Bann ki pa otomatik, sa bann *DA* in fini *brief*. Travay deza fini pe komanse pour ki sa bann dimoun.

E nou kot Departman Lafanmir, definitivman en kantite dimoun i vin kot nou tou, nou kapab ede. Tou brans Gouvernman i ede pou kapab *facilitate* dan sa moman difisil kot nou ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Mon ava al kot Onorab William prezan.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Chairman. Premyerman mon ti a kontan demann avek Minis Finans. Letan i pe dir ban travayer ki dan sekter prive zot pou bezwen al fer lanrezistremans kot ladministrasyon distrik, bann ki pou tonm dan sa kategori ki pou benefisye. Mon anvi i konfirman si bann travay dan *Cleaners *Corporation*, bann ki travay ek bann pti kontrakter ki netway semen, parmi lezot. Eski zot osi zot bezwen al kot Ladministrasyon Distrik?

Mon dezyenm kestyon se ki par lefe ki mondyalman - mondyalman tou bann pri pe monte e tou dimoun pe ganny afekte. So, nou pe koz bann ki dan biznes, an menm tan bann ki Gouvernman pe donn bann lasistans sipor.

Me eski dan lavenir nou pou annan en lot faz ki pou tou

sekte prive? Minis mon pou donn ou en legzanp akoz mon pa'n tann ou nonm sa. Akoz dan enn ou entervansyon dan Lasanble ou ti dir poudir bann *boat owners* pe fer *ferry* ant Praslin- Mahe, zot pou ganny serten sibvansyon.

Eski nou pou vwar serten faz kot sekte prive pou ganny touse akoz sirtou bann ki pe enporte, bann ki dan *basic services*. Akoz si zot pa ganny serten lasistans dan lavenir avek pri ki pe monte, zot osi zot pou dan difikilte. So, mon anvi ou konfirm sa.

E mon dernyen kestyon Minis, se ki eski zot pou al lo medya pou donn en pe plis leksplikasyon, akoz menm si sa pe ganny fer dan Lasanble ozordi la, me i annan bokou dimoun petet pa pou ganny li byen an detay. Eski pou annan sansibilizasyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou bann kestyon klarifikasyon. Lo premye kestyon *regarding* bann dimoun ki pou ganny asiste dan distrik. Wi sa i pou kouver tou travayer sekte prive. E mon a eksplike akoz, e rezon i senp. Se ki

travayer Gouvernman nou deza annan zot bann detay, *ok?* Me pou sa ki sekte prive, nou napa sa detay. Sa rezon ki nou bezwen anmas sa bann detay, pou nou fer sa peyman.

E deza i annan bann *meeting* ki Minister Finans in fer avek *Local Government*, bann *DAs*. E nou pe osi regard dan posibilite pran bann resours adisyonnal pou fer sa *processing*, pou fer keksoz bouz pli vit, pou anrezistre.

Sa i rezon akoz ki nou bezwen fer li dan sa fason *manual*. Si sistenm ti'n fini *automated*, fini tou keksoz, tou detay ti pou fasil. Me *unfortunately* sistenm ki nou annan pa *capture* sa lenformasyon dan son totalite.

Savedir sa bann dimoun ki ou'n mansyonnen, wi zot pou ganny kouver *through* sa anrezistrasyon dan distrik.

Mon a pran ou trwazyenm kestyon avan mon bouz lo dezyenm. Wi, nou annan en plan kominikasyon pou nou *create awareness*, eksplike lo bann mezir. Sa premye pa se sa *statement* ki nou pe fer dan Lasanble. Pou annan bann *press conference* ki pou vini, bann *interview*. Bann *media spot* ki pou donn lenformasyon dimoun lo ki mannyer marse, ki bann *eligibility criteria*,

tousala. Tousala i dan nou *communication* plan ki'n ganny devlope.

Lo trwazyenm kestyon lo kote sekter prive. Wi annan serten lasistans ki nou pe regarde e enn ki nou pe anmenn *Cabinet* dan sa bann semenn ki pe vini, se lasistans lo kote bann bato *cargo* pou asiste lo kote Praslin ek La Digue.

E sa ou ava vwar ki nou pou donn en serten poursantaz konsesyon lo *fuel*, ki a fer li pli bonmarse pou bann *boat owners* anmenn marsandiz lo sa 2 zil.

Me nou ki nou swete vwar, se ki sa bann benefis i ganny *pass on*. Ok? Akoz dan lepase i annan mezir ki'n ganny pran, me benefis pa *pass on to the end consumer*. Sa i en danze e ler nou pou anons sa mezir osi, nou pou fer li poudir be si i pa ganny *pass on to the consumer, then* nou pou bezwen retire. Akoz i pa pe fer son lenpak.

Si, mon ava azoute, lo kote lasistans ki nou pe - sirtou lo bann zil, Praslin ek La Digue. Nou osi sa mezir ki mon'n anonse, sa maksimonm *retail price*. *STC* pou fer sir ki sa bann *basic, essential commodities* i ganny vann lo Praslin ek La Digue, menm pri lo Mahe e li i

pou *bear the cost of shipping* e nou pou kapab anforsi li dan Lalwa.

Okenn marsan ki ganny vwar pe met zot pri pli o ki sa maksimonm *retail price*, aksyon pou ganny pran. Mersi.

MR SPEAKER

Nou'n terminen avek sa. Mersi. Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Chair. Minis bonn apre midi avek ou delegasyon. Mon osi Mr Chair, mon pa pou mank sa loportinite pou felisit nou Gouvernman *LDS* pou pran en tel desizyon pou kapab soulaz nou pep dan en moman tre difisil.

Mon premye kestyon Minis, mon'n fek tann ou dir lo kote *STC*, byensir sa bann boutikye ki pran marsandiz avek *STC*, zot pou bezwen vann menm pri ki pe vann dan *STC*. Mon krwar mon'n fek tann ou mansyonn en pti pe. Me selman mon ti pe al demann ou sa kestyon.

Bann boutikye ki pa pe vreman vann sa pri e ki vreman aksyon sever ki pou ganny pran kont zot. Akoz bokou nou pep la deor *in voice* sa *out* en pti pe telman for, akoz zot pe met en bon pe profi lo sa bann marsandiz.

Mon dezyenm kestyon Minis, ki pou arive la, par egzanz ou'n mansyonnen, tou bann dimoun ki pe ganny par anba 8500, nou okouran ki zot pou ganny en R500 *above*. E nou konnen *tax* ki mannyer i marse. Tou bann dimoun ki ti ganny par anba 8500 pa ti pe peye sa *tax*. Eski sa vedir sa bann dimoun pou pey sa *tax* lo sa R500 ki zot pe al gannyan an plis? Sa i mon dezyenm kestyon.

E mon trwazyenm kestyon, an vi ki nou pe koz i annan en posibilite nou pou ganny trezyenm mwan saler - Seselwa pou ganny trezyenm mwan saler sa lannen, mon konnen kekwfa Gouvernman i pou en pti pe pli fasil pou li.

Be lo kote prive, si i arive en lakonpanyen dizon biznes i santi li *still* i pa pe fer ase byen sa lannen, eski Gouvernman pou sey antre ladan pou sey asiste sa biznes? Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote *STC*. Si ou rapel byen Onorab Prezidan ti mansyonnen dan son *press conference*, pou dir i

pe anvoy en dernyen mesaz poudir ki annou aret abize lo konsonmater Seselwa. E ki nou vwar, nou vwar ki i pe kontinyen e i ti dir poudir ki mezir pli serye pou vini.

E mezir pli serye se ki, nou pou entrodwi sa minimonm *retail price* pou bann *essential commodities* e okenn marsan ki an defo sa pou annan en penalti finansye ki vin avek pou asire ki i annan *compliance* avek sa mezir.

Lo dezyenm kote si pou annan *additional tax*. Non, sa *supplementary income* pa pou enpakte lo kantite *tax* ki ou peye.

Lo kote trezyenm mwan saler, pour lemoman mon pa krwar Gouvernman i dan pozisyon finansye pou li asiste sekter prive avek peyman trezyenm mwan akoz bann keksoz ki mon'n mansyonnen oparavan. Nou finans i ankor frazil e nou pe fer en lasistans la ziska Desanm e sa i kouver travayer sekter prive tou dan sa bann mezir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Ernesta.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker. Tou bann Minis, nou bann koleg Onorab e ou dimoun a lekout bonn apre

midi. Mr Speaker, mon osi mon pou pran menm pozisyon parey mon bann koleg, pou nou dir mersi lo sa kote latab ki nou'n kapab pouse pou kapab annan keksoz ki arive pou nou bann dimoun ozordi.

E mersi osi pou Minis ki'n rekonnèt ki nou dan Lopozisyon nou pe fer en bon travay. E sa i vèdir ki zot dan Gouvernman zot pe mal perform e sa i donn nou sa-

(APPLAUSE)

HON PAUL ERNESTA

E an menm tan Mr Speaker, Minis in dir ki si i ti ekout Lopozisyon ti pou napa larzan. Me o menm moman letan nou ti pe kriye pou sa pep deor ki pe soufer, pe mank komodite, pe mank keksoz, pri lavi in ser zot, zot ti pe donn zot lekor gro, gro *allowance*. Monte lo zil ti 3milyon, sa ti *ok*. E sa bann keksoz ki nou, nou ti pe koz lo la, nou ti kont, nou pa ti an faver e ki nou ti pe demande pou get tou dimoun parey.

Mon kestyon Mr Speaker, i al premye pou Minis Zialor, kot in dir, in demann bann dimoun pou desann, pou vini pou rod bann lasistans. *Actually* nou annan bann problem lo kot elektrisite. I annan, parey Minis in dir i

annan sa bann lasistans ki pe donn. Me i annan dimoun ki'n ale, ki annan plis ki en mwan, ziska ozordi ni en larepons zot pa ankor gannyen.

Petet Minis, ou kapab donn leksplikasyon ki bann prosedir, ki mannyer pou *go about* pou elimin tou sa bann problem ki enn fwa pour tou. Ki dimoun i anvi vini, me letan zot ale i annan sa bann lobstak ki zot fer fas avek. Sa i en lanpesman pou zot.

Aprè dezyenman, Minis mon pa'n tann ou tous sa size lasante. Li osi i ase enportan, pertinan. Akoz i annan en dimoun Takamaka in *call* mwan, in dir mwan koz lo la pou li le moman apropiye. I annan en dezabilite, in koup son kote lipye. Ozordi zot pa pe donn bekir e li i pe depan lo sekirite sosyal. E *still* zot pa pe donn li, zot demann li pou li al aste son bekir. Ki sa i en problem.

Sa i vèdir ki bann lasistans lasante ki ti annan lontan in ganny retire. Eski zot pou kapab revwar pou fer sir ki bann dimoun, bann ki mwen kapab i kapab ganny sa bann lasistans nesese?

Aprè Minis, mon koleg in koz lo manmay pos-segonder. Nou konnen sa sityasyon pri lavi i enpakte lemonn antye.

Nou annan bann etidyan, sa pou Minis Ledikasyon. I annan bann etidyan ki pe *actually* pe *study* aletranze, dan Liniversite e zot osi zot ganny touse avek sa problem. Mon pa konnen si zot osi zot pe konsider pou annan en keksoz ki pou aranz zot *package*, e fer sir zot kapab kontiny zot letid byen san ki zot arete? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Panel.* Minis Zialor i komanse.

MINISTER MARIE-CELINE ZIALOR

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou bann keston. Mon a pran sa enn premye konsernan prosedir an plas, elektrisite.

Sa i kot Lazans Proteksyon Sosyal. Mon pa konnen kote sa bann dimoun ki ou'n koz avek pe ale. Me selman sa Lazans Proteksyon Sosyal pe dir nou, akoz nou osi nou'n demande, e nou osi tou nou anvi ki bann dimoun, i annan en kantite plas pou lasistans elektrisite e bann dimoun ki pe vini, zot pa oule lasistans elektrisite, zot oule larzan.

Zot oule ki Lazans Proteksyon Sosyal i donn zot larzan, dan plas donn zot en lasistans pou redwir zot kou

elektrisite. Se sa ki bann statistik ki Lazans Proteksyon Sosyal pe dir.

E mwan mon pa okouran okenn dimoun ki lasante, ouswa- Mon konnen dezabilite bann *elderly* i tonm kot mwan kot pa'n ganny lasistans. O kontrer Onorab - o kontrer nou annan bokou, nou annan sa *Disability Trust Fund*, nou annan lezot mwayen osi tou.

E mwan mon a garanti ou, mon annan laprev tou poudir i annan par egzanp de zanfan dezabilite ki *jumeau*, ki depi en bann lepok detrwa lannen zot in al kot ansyen Minis avan mwan, pa'n zanmen ganny lasistans ki zot in byen bezwen!

(Interruption)

MINISTER MARIE-CELINE ZIALOR

E gran mersi, gran mersi ki letan le 01 Zen nou ti fer pou bann zanfan, zot ti al *State House*, zot ti ganny sans. Bann ki pa ganny sans vin devan. Ki zot annan problem mobilite pou tir zot dan lakaz, pou anmennen. La aprezan ki PS Roucou ti fer demars pou zwenn zot Lendi menm. Ti Vandredi, Lendi pou fer ki zot vin devan e zot ganny asiste.

So, mon pa konnen lekel sa bann dimoun ki ou a pe koz avek, ki pe dir zot pa pe ganny lasistans. Me selman nou, nou ti ava vremen kontan ganny zot non e nou garanti poudir zot pou gannyen led. Sirtou bann led ki tou sa bann lannen zot pa'n gannyen. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Roucou. Ou annan lot kestyon Onorab Ernesta? *Sorry*, Minis Valentin pa ti ankor reponn.

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, mon komant en pti bout lo sa kestyon, Onorab Ernesta in nonm en dimoun Takamaka la. Si i dir mwan son non, mon ava al gete si sa ki i pe dir i vre e mon ava ed sa dimoun.

(APPLAUSE)

MINISETR JUSTIN VALENTIN

E lo kote pos-segonder Mr Speaker, nou repete - tou bann difikilte ki pe arive pou bann etidyan lo pos-segonder, nou okouran. Nou okouran e nou pe etidye sa bann sityasyon. Nou pe diskite sa bann

sityasyon. E parey mon'n dir i annan bokou sif ki nou'n komans donn Minister Finans pou li konsidere.

E la pour lemoman, pou sa enn mezir in tous zanfan primer e segonder. E apre o franmezir nou pou annan bann lezot mezir ki pou ganny fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan.

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mon ti a zis kontan adres komanter Onorab Ernesta. Ou konnen, Minis Francourt ti dan Lasanble en pe letan pase kot ti dir, ler i annan sa bann *case*, met devan li.

Me ki nou vwar, zis ler nou vin dan Lasanble ki zot mansyonn sa bann *case*. Me met devan kot keksoz i kapab arive!

(APPLAUSE)

MINISTER NAADIR HASSAN

Me sa i fer mwan ariv lo en pwen. Mon krwar Seselwa i realize poudir parti Lopoziyon i oule donn persepsyon ki i pe lager pou Seselwa. Pa realite sa!

Sa en persepsyon ki zot oule kree pou zot re vin o pouvwar. Me mon pa krwar i pou arive.

(APPLAUSE)

MINISTER NAADIR HASSAN

Lot keksoz ki mon ti a kontan dir. In dir sa komanter ki mon'n pase ti pou napa larzan. Mon a eksplik Onorab akoz ti pou napa larzan.

Akoz ler nou ti pe anmenn en plan pou pei bouz devan, pou sorti dan sa trou COVID kot zot ti'n depans tou larzan, nou ti'n fait - ferm pei, pa pran vaksen. La nou ti pou *Sri Lanka* la! Mersi.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Onorab nou pa pe antre dan en deba. I kler. Si ou -

Ou konnen, Onorab Pillay ou a ganny ou letan pou koze silvouple.

Onorab ou annan en lot kestyon?

HON PAUL ERNESTA

Zis en leklersisman.

MR SPEAKER

En leklersisman, tre byen.

HON PAUL ERNESTA

Thank you Mr Speaker. Mr Speaker, mwan mon pa fer lekonomi laverite. Otan, pou Minis Valentin, sa dimoun ki mon pe refer lo la i Mr Louise. Al vwar li, ou ava vwar ou menm sa ki mon pe dir i korek. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis, PS, SS. Minis i annan en bout ki ou'n manke. Zis pou dir se ki nou Gouvernman i pa donn lasistans ler i pre ek eleksyon, nou donn lasistans ler nou pep i dan bezwen!

(APPLAUSE)

HON MICHEL ROUCOU

Apre osi Minis, ler ou'n koz lo bann travayer ki pou vin kot distrik, bann travayer ki travay dan bann lakonpanyen prive, osi nou bezwen mazin en annan en group travayer ki zot, zot fer zis zournen, si ou kapab koz en pti pe lo la, si zot osi zot pou swiv menm formalite letan zot pou vin kot Ladministrasyon Distrik? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Yes SS Payet i a pran sa kestyon.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mr Chair, sa group travayer, vi ki zot napa *pay slip*, zot, zot pou ganny kouver anba ASP. So, si zot bezwen lasistans, zot bezwen swiv prosedir kot Lazans Proteksyon Sosyal. Me tandis ki bann travayer ki annan en *pay slip* dan sekter prive ki zot pe pey Fon Pansyon zot, zot pou swiv sa prosedir pou al kot *Local Government*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun ki a lekout. Minis mon ti a kontan nou fer en pti kalkilasyon la. 9 poursan lenflasyon ou'n predir poudir sa lannen i pou annan. Me si nou get 9 poursan lenflasyon lo - 9 poursan lo 8500 i fer nou R765.

Minis eski ou kapab konfirman ki Gouvernman pe donn plis ki R765 ler ou konsider *the whole package* ki enkli R300 pou elekrisite, *breakfast* avek *lunch* pou naryen, revizyon ASP ki par lao 32 poursan e sa R500 an plis

ankor ki pe ganny mete lo saler sa bann dimoun. Sa i premye.

Dezyenm Minis, mon ti a kontan demann ou, vi ki ou'n nonm 23 mil dimoun pou ganny en benefis par sa bann keksoz ki ou'n vin dir nou ozordi apre midi, eski sa i tonm apepre 23 poursan, i reflekte 23 poursan nou pep ki anba laliny lapovrete ofisyelman, oubyen eski nou pe fer pli byen ki sa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis Hassan.

MINISTER NADDIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo kote lasistans vizavi to lenflasyon, wi to lenflasyon ti tous apepre 9 poursan. Me la parey mon'n mansyonnen, si ou get *year on year* dernyen sif i 2.08 poursan. Savedir lenflasyon pe komans desann. *Well, the increase in prices. Pa the actual price.*

Me ler ou get lasistans ki nou pe donner, wi i annan R500 pou dimoun anba R8500. R300 pou en dimoun ki pe pey *bill*, sa i fer R800. Prezan i annan bann lasistans ki zanfan pou gannyen. SS i kapab donn en pe kou konbyen sa pou koute, diferan lasistans konbyen i arive dan son totalite.

Apre i annan bann mezir *welfare* li menm. So, ler ou gete

tout an tou i en mezir ki ase konpreansiv *in the short term* pou adres en *increase in prices* pou bann *lower income*.

Me lo sa kote mon ti ava envit SS pou donn en pe *figures* lo konbyen i pou kout Gouvernman lo bann lezot mezir ki mon'n mansyonnen.

Lo sa kantite dimoun ki pou ganny enpakte pozitivman. Mon'n mansyonn apepre 23mil dimoun. Sa i zis i zis pou sa lasistans *supplementary income*, apre i pou annan bann lezot paran. Parey ki Minis Valentin in mansyonnen ki mon krwar i kapab donn zot bann sif kantite paran, *well* kantite zanfan ki pou ganny asiste e sa osi fer sa 23mil monte.

Mon a pas laparol avek SS Payet pou donn sa *figure*, apre Minis Zialor i a donn en pe lo kantite zanfan ki pou ganny asiste avek sa program. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. SS Payet.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr chair. Mersi Onorab. Pou komanse, sa premye kategori se *supplementary income* R500 apre sa *scaling approach* ki nou pe propoze. Li i pou kout apepre R44milyon. Dezyenm nou annan lasistans

R300 pou bann *utility bills holders*, li i pou kout apepre R14.3milyon. Sa i *forecast* ki nou'n fer baze lo lendikasyon ki nou'n travay avek PUC.

Dezyenm lo kote *breakfast* avek *lunch*. *Breakfast* nou'n fer en *forecast* ki nou *worst* senaryo se tou etidyan pou pran sa benefis ki zot pe gannyen, pou kout apepre R10.7 milyon e *lunch* pou kout apepre R6.3milyon. Akoz parey ou konnen, *lunch* i egziste ozordi, tandis ki nouvo mezir se *breakfast*.

Lo kote *supplementary support* ki nou pe donn bann lezot benefis anba Lazans Proteksyon Sosyal, envalidite 4.41. *disability* benefis 5.9milyon, *retirement benefit* apepre pou sa 6mwan, sa mon pe dir dan son total from Zilyet ziska Desanm - R17.9milyon. *Home carer* R10.2 milyon e nou'n vwar ki avek prosedir vi ki pou annan bann lezot endividi adisyonnal ki pou rod lasistans *through welfare* sistenm e nou'n fer en *forecast* apepre R17.2 milyon ki sa total i vin R130 milyon pou sa 6mwan. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Lekel Minis ki ti pou kontinyen - Minis Valentin?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Zis pou konplimante parey mon ti pe dir dan mon lentrodiksyon, i annan omwen 17mil etidyan ki pou benefisye, ki annan potansyel pou benefisye anba sa bann mezir ki'n fek ganny anonse. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon vi ki i annan plizyer Manm ki lo lalis, mon krwar i a bon nou pran en break la e nou a re pran 4er edmi. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Bon nou a kontinyen e mon a demann bann Manm e *panel* pou annou *pull back* en pe lo ban size ekstra politik, e annou retourn en pe lo merit e demerit sifo lo sa bann mezir. Onorab Ernesta ou pa ti'n fini demann kestyon? En klarifikasyon? Ale.

HON PAUL ERNESTA

Thank you Mr Speaker. Mr Speaker zis taler dan *break* ti annan sa msye ki mon ti pe refer lo la, i dir mwan zis donn Minis son limero – i 725859 pou *liaise* avek li. *Thank you. Ok Minister - 725859.*

MR SPEAKER

Ok, mersi. Bon next Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon kontan ki sa ki ou'n fek dir la. Mon anvi fer antre lo rikord ki nou'n apros sa deba dan en fason trankil, dan en fason ase souple, se Minis ki'n deside tret nou koman en group ostil.

E en senp komanter ki'n pase lo nou kote ki se nou ki'n lager pou sa bann mezir e deswit Minis in deside komans fer gou – parey son labitid sak fwa sor sa pep Seselwa i leve.

Me pou son R500 ki i pe donn dimoun Seselwa i konnen poudir Minis ou ou'n fini pran ouver R35mil avan ou'n trouv kouraz pou vin donn zot sa R500.

Mr Speaker mon annan mwan enn de pti lobzervasyon pou mwan fer. Mon le zwenn sa lapel pou enplor Lepep Seselwa pou vin devan. Pou zot vin devan e rod sa lasistans ki Gouvernman pe donner – met zot non devan parey Minis in dir. Mon pou siport sa lapel ki Minis in lanse tel ki Minis in lanse, akoz Seselwa in ganny batonnen pandan sa bann dernyen letan.

Zot in ganny martirize, zot in ganny sase sak fwa ki zot in sey demann lasistans e mon

kontan ki Minis in dir i pe demann Seselwa pou vin devan – pou vin sers sa lasistans. Parske zot pa'n tir labi kot ASP zot. Sa ki zot in fer se ki zot in abiz sa pep! Zot in tir labi kot ASP zot in met labi lo pep Seselwa!

Mon pou osi le ranforsi lapel pou ki dimoun i fer *savings* ki Minis in lanse. Wi dimoun i bezwen fer *savings*, dimoun i bezwen koup lo bann depans ekstra ki zot annan. Dimoun i bezwen ranforsi komisyon kot zot lakaz, akoz i annan keksoz ki pa dan kontrol Gouvernman Sesel - wi. Bato i kapab pli rafale - vin pli mwens ou bezwen annan ou *perishables* stoke kot lakaz. Ou bezwen reser ou zefor otour ou fanmir. Ou bezwen koup lo bann keksoz ekstra e viz pou protez ou fanmir.

Bomaten Minis in dir nou, nou bezwen 24erdtan stokaz delo kot lakaz e mon ava siport Minis la, mon ava dir nou bezwen posibleman 1mwan komisyon *non-perishables* stoke kot nou lakaz enkli batri, delo bann keksoz ki nou bezwen e sa mon pa pe dir sa pou lafot Gouvernman nou pa konnen ki kapab arive dan sa monn ki nou pe viv ladan ozordi. So mon pou siport zot lapel Minis.

E mwan i fer 2an ki mon pe lans bann lapel lo non sa pep Seselwa e zot la devan i fer 2an ki zot pe dir nou napa problem! I fer 2an ki zot pe dir nou Minis napa solisyon. I fer 2an ...

MR SPEAKER

Onorab – Onorab mon krwar ou pe fer en pe lakizasyon en pe demezire. Silvouple...

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker in ganny dir la dan sa Lasanble ! Mr Speaker nou'n ganny dir la dan sa Lasanble –

MR SPEAKER

Onorab silvouple kontrol ou langaz.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker nou'n ganny dir Minis napa tou solisyon. Minis in deza dir nou, nou pe sey fer pwason mont pye dibwa! E ou pa ti dir Minis kontrol son langaz? Me ozordi mon war Minis vin la devan pe sey fer pwason mont pye dibwa Mr Speaker! Mon konnen mon bezwen kontrol mon langaz me selman bann Minis pa kontrol zot langaz zot!

Minis Hassan depi in la i pe dir nenport kwa ki vin dan son labous!

MR SPEAKER

Mon envit ou retourn lo mezir ki devan nou silvouple!

HON JOHAN LOZE

Wi Mr Speaker mon a fransir lapel pou *savings*. E mon dernyen – mon bann dernyen pwen ki mon oule fer mon kontan ki ozordi sa mo ‘persepsyon’ in retourn dan konversasyon devan nou Lasanble. Mon kontan ki ozordi apard ki Prezidan Michel, ouswa mon a plito dir ki Minis Hassan ki adopte parol Prezidan Michel e i pe dir sa mo ‘persepsyon’ plis ki Prezidan Michel ti pe dir!

Letan enn i dir nou lapovrete i en persepsyon apre 2an, lot i realize ki zanfan pa kapab lekol vant vid. Finalman apre 2an zot realize ki en zanfan pa lekol vant vid e mon remersye zot pou sa! Mon remersye zot e mon felisit zot ki zot in felisit apre 2an ki en zanfan Seselwa pa kapab lekol vant vid.

Mr Speaker mon oule osi met a latansyon Minis - e mon konnen Minis Valentin in dir nou poudir zot pe fer en sel lo bann lekol pos-segonder Minis Valentin kot lekol *SITE* i osi annan bann etidyan ki matir.

I annan zanfan ki ganny en serten laz ki annan en

lakour pou zot mentenir e zot, zot bezwen pe ganny get ladan en lot fason ki bann ki ankor anba laz ki napa zanfan, ki napa lakour posibleman, si ou ti kapab factor sa in dan ou resers ki ou pe fer.

Apre osi si i annan posibilite pou Gouvernman revwar sa *allowance logement* ki sa bann *graduates* i gannyen, dan plas en *allowance* landrwa reste - en *allowance* lakaz si i kapab vin en senp *graduate’s allowance* ki tou, tou *graduates* ki’n ganny zot *scholarship* avek Gouvernman i kapab benefisye avek, ki swa zot dan prive ouswa zot dan Gouvernman sa ti ava osi ede en *targeted measure*.

E finalman mon oule remersi *IMF* ki an Zen in dir zot donn en pe lasistans sa pe akoz nou 2an nou pe dir zot, zot pa tandé. E mon oule egalman remersi Minis, SS Payet son de lot koleg Minis- Minis ki avek li la ozordi e son 2 teknisyen ki’n vin avek li *Too Little* avek *Too Late*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Bon *panel* eski zot anvi adres okenn sa bann komanter? Minister Valentin?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou serten bann komanter. Mr Speaker mon zis fer en komanter lo sa *issue* sa msye ki Onorab Ernesta pe dir mwan. Annefe mwan mon war li i pa *ethical* pou mwan kontinyen mansyonn bann detay personnel okenn endividi lo *media*, e se pou sa mon ti dir li koumsa donn mwan sa larepons – sa limero. Mon ti pe koz an deor *meeting* me li i pe servi *media*. I pa *ethical* ditou - mon pa pou al dan sa direksyon.

Dan lot konteks, sa zafer2an nou pa ankor ganny 2an la nou – nou pa ankor ganny 2an. E apre mon anvi dir Onorab sa zafer zanfan pa kapab lekol vant vid sa i en *basic facts* ki nou ti aprann dan *biology*. Lontan mon konn sa mwan.

So, alor – alor nou Ledikasyon sa ki nou pe dir – sa ki nou pe dir e nou repete an servan teori ki nou'n aprann depi lontan. E nou pou kontinyen, akoz ler mwan mon'n vin Minis Ledikasyon nou'n pous sa largiman ki *Dedicated Fund* i devret kontinyen e sa ki'n ariv toultan.

E la ozordi nou pe rod ankor plis_mezir pou fer sir ki nou pa kit okenn zanfan deryer, akoz annandler sa ki nou war la

practice se zanfan annandler zot kit zot lekor deryer ouswa bann paran i swazir pou pa vin devan.

Me la nou pe dir avek bann paran nou pe fer bann mezir pli fasil – nou pe fer bann mezir pli fasil. Ler mwan mon ti vini zanfan ti pe pey manze e la nou pe dir pou zot kapab vini zot pa ava pey manze pou zot kapab vini. Alors mwan mon krwar sa ki nou pe fer i byen – i zis e nou pou kontinyen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chairman. Atraver ou zis mon ti a kontan adres komanter Onorab Loze – in mansyonn mwan en kantite. Mon mazine komanter ki mon'n pase, in kapab tous en nerf ek li. E parey zot dir laverite toultan i ofans son met. Mon krwar sa ki'n arive me zis en komanter Onorab i dir 2an nou pe batonn sa pep.

Minis Valentin i dir pa ankor ganny 2an nou la. Ankor problem kote kekfwa i en problem me Onorab son parti 43an – pa 2an – 43an ki in fer en sa pep? Mersi.

MR SPEAKER

Onorab Loze ou'n fer ou pwen
Minis in reponn – nou pou ...

(Interruption)

MR SPEAKER

Nou pou *move on*. Mon apel
Onorab Rosie Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonn apre
midi Minis Hassan, Minis
Valentin avek Minis Zialor avek
nou SS. Mr Speaker malgre sa
Gouvernman ti anmas en kof
vid la kof pe dousman,
dousman ganny rakle bann pti
sou ladan, e nou Gouvernman
pa'n zanmen voras i mazin
bann ki pli feb premye! Mersi.

Mon 2 kestyon i koumsa, i
annan enn lo Minis Zialor in
nonm lo kominikasyon mon pe
zis demande si petet firanmezir
ki sa - mon pa konnen si zot in
deza devlop sa *communication
plan - information -
lenformasyon* avek
kominikasyon ki petet an
menm tan met li a la mezir ki
pou asire ki bann lenformasyon
i ganny pase – pou asire ki
bann dimoun i ava kapab
konpran osi.

E kapab pran bann mezir
pou kapab redwir bann kou
akoz nou konnen lager i la, nou
pa konnen kan i pou arete.

Konmsi ki i a vin en keksoz
entansiv a lafen di zour.

Apre en lot pti kestyon
ankor mon ti oule demande, ki
bann nouvo mezir ki letan nou
mazin bann etidyan ki pe etidye
aletranze nou konnen osi ki zot
stipend pe reste parey.

E kot zot pe reste lavi
enternasyonal zot pe pas
atraver menm sityasyon se pa si
pa pli *worse* ki nou, ki mezir
petet Gouvernman i kapab
anmennen pou en pti pe soulaz
en pti pe zot sityasyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel?* Minister
Valentin

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi
Onorab. Mr Speaker mon repete
ki nou pe - lo bann etidyan pos-
segonder e bokou laspe – laspe
bann ki al liniversite – bann ki
pe ganny *allowance* dan pos-
segonder Sesel; bann diferan
mwayen transpor. Tousala i
bann keksoz ki nou pe
konsider.

E pou sa enn mezir i pa
ankor ganny adrese me sa
bann keksoz i dan diskisyon e
nou'n donn bann sif – nou'n
komans donn bann sif Minister
Finans pou nou konsidere, e
nou ekspekte byen sir ki o
mezir sityasyon i aranze sa

bann mezir serten mezir i ava ganny anonse an konsekans. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou keston. Wi nou not byen lo *issue* kominikasyon e parey mon'n dir i annan en plan kominikasyon ki ozordi i son komansman e i pou kontinyen ganny egzekite. Mersi.

MR SPEAKER

Bon mon pe espere ki nou pa pou desann dan en deba ant *panel* avek Manm, akoz sa *statement* i lo serten mezir ki devre nou *focus* latansyon. Mon apel Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Bonn apre midi tou dimoun. Mr Chair mon krwar i enportan ki nou dir avek pep Seselwa – *remind* zot ki Lopoziyon pa ti vote Bidze 2022. *In fact lo merit* avek *principles* zot ti vot kont. *And this was the first time* depi retour miltiparti ki en parti Lopoziyon ti vot kont prensip e merit Bidze. Sa menm Bidze ki annan R303milyon pou *Social Programmes of Government* ki Mr Louise ti kapab ganny son

bekir atraver *Disabled Trust Fund e osi Benefit and Approved Programme of ASP – 1.4*. Ou pa vote ou vot kont apre nou dir ou ti pe lager pou lepep.

Mon krwar i enportan nou etabli sa.

(APPLAUSE)

HON GERVAIS HENRIE

Mr speaker mon premye keston Minis in entrodwir *the concept of maximum retail price* en zafer ki nou'n koz dan en lot form letan nou ti dan Lopoziyon dan sizenm Lasanble.

E mon pe prezimen ki pou komans avek bann prodwi ki *STC* i fer vini e i ava depas sa 14 prodwi *basic*, akoz i annan bann lezot prodwi ki pa tonm dan bann kategori basic ki *STC* i osi vann avek bann *retailers*. Mon keston i eski Gouvernman i ava konsider servi sa *maximum price concept* ler in *rollout* pou li vwar ki mannyer i kapab san entrodwi pri kontrol, me pou adres size kou lavi pou nou kapab dir bann kategori prodwi ki *maximum retail profit margin retailers* i kapab mete.

E ler nou'n dan Lopoziyon dan sizenm Lasanble nou'n donn legzanp bann pei parey Lalmanny ki

annan sa konsep – Moris eksetera e la ki nou dan Gouvernman mon krwar nou bezwen fer en zefor pou nou adres size kou lavi. Sa i premye size mon ti anvi koz lo la.

Dezyenmman mon ti ava kontan Minis i re klarifye letan nou pe koz en lazisteman - en larzan ki nou pe donn travayer dan servis piblik dan servis prive, eski sa i pou enkli par egzant bann etranze ki annan en kantite zot dan sekter prive?

Akoz sertennman lo nou *watch* mon pa oule war en repetisyon *FA4GR*. Nou pa oule war sa e nou ti ava kontan ki sa i ganny regarde byen.

E trwazyenmman petet en pwen ki mon ti ava kontan Minis Zialor i reflesir lo la, nou pe al donn R130milyon, ziska Desanm e sa pou mwan i en lenvestisman non selman par pei, me sakenn de nou koman *tax payers* e ler nou envestir nou ekspekte en keksoz an retour.

E mon oule ou fer refleksyon lo la aköz mon kontan ou *statement* kot letan ou pe demann dimoun osi pou zot sezi sa loportinite e ed zot lekor, aköz sityasyon kot i été, aköz i annan son bout ki endividi - parfwa bann swa ki nou fer dan lavi i kapab met nou dan en sityasyon. Me

egalman sosyete i annan bann mezir ki an plas ki dezavantaz nou.

Donk ki mannyer nou pou - koman en endividi ki pe ekoute la, i kapab reflesir pou li apresye kwa ki i pe gannyen ozordi pou ki i vwar ki sa i en lenvestisman ki sak Seselwa pe fer dan li, e ki donn nou en keksoz an retour ki nou tou ansanm koman en pei - e en Nasyon, nou kapab sorti dan sa sityasyon ki lemonn antye i trouv li ladan ozordi? Mersi bokou Mr Chairman.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Premyer kestyon lo *maximum retail price*. Premyerman mon anvi *emphasize* poudir nou pa pe la dan direksyon pou reentrodwir pri kontrol. Pri kontrol in deza ganny sey mete i pa ti marse, *ok?* Me ki nou pe *focus* lo la se en pti kategori marsandiz ki nou dir sa koman marsandiz de baz ki *STC* i fer vini, e sa nou fer sir ki dan sa moman difisil ki la, napa labi par *retailers* pou zot vann sa pli o ki zot devret. Aköz *STC* i donn zot en *profit margin*, i *deliver for free* e

i *include* en *profit margin* pou zot. *Ok?*

So focus pou le moman i dan sa direksyon e nou a gete ki mannyer efektivman son lenplimantasyon i marse.

Lo ou 2enm kestyon lasistans pou *foreigners*, Onorab parey ou'n dir mwan osi *not on my watch* akoz resours finansyel i limite e nou bezwen *focus* lo Seselwa. E mon rapel byen ler program *FA4GR* ti pe ganny diskite. E sa letan mon ti ankor Labank Santral e ler mon ti aprann ki lasistans ti kouver osi *foreign workers* i ti en *issue* ki mon ti annan bokou lobzeksyon. E

- 1) Mon ti konnen ki son kou pou pei pou o. E
- 2) I ti pou fer deviz etranzer sorti dan pei. *Ok?*

So ou kapab asire ki anba sa program sa i en program pou travayer Seselwa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou a swiv Onorab Pillay.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

En pwen pou Minis Zialor – *yes?*

MINISTER MARIE-CELINE ZIALOR

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou kontribisyon lo kote sa refleksyon. Definitivman, mon krwar i pou bezwen zefor kolektif avek tou Departman Gouvernman pou nou kaba devlop en lot kalite kiltir pou bann dimoun fer bann pli bon swa; e bann swa endividyel, responsab.

I annan bann stratezi endividyel - definitivman bann swa personnel. Me osi i annan parey ou'n mansyonnen i annan bann swa ki annan pou fer avek en sistenm ki'n la ki'n ganny kree – parey sa sistenm kree fer dimoun depandan. Depandans ki nou pou bezwen prezan o firanmezir pou nou kapab. Ou pa kapab zis retir en sistenm – i bezwen ganny ranplase avek en lot ki pli meyer pou tou Departman Gouvernman an zeneral.

Zis letan nou ti pe pran *tea break* nou ti pe koz lo la ek Minis Finans. Par egzanp pou fer dimoun rod fason osi pou zot kapab anmenn plis reveni kot lakour sirtou. Sa osi tou i bann swa – bann -. Sa i mezir kour term. I bezwen annan apre sa bann mezir *medium term* apre *long term* ki nou pou bezwen – ki pou pran en pti pe plis letan pou nou kapab fer zefor.

E nou'n deza kot Departman Lafanmir Divizyon *Quality of Life* ansanm avek, selman i depan lo tou sekter Gouvernman par egzanp sirtou Lanplwa e lezot, pou nou kapab travay lo bann program pou nou kapab fer sa e devlop sa lot kalite kiltir.

E nou konnen pou devlop kiltir i pran en pe letan sirtou pou nou kapab resanz sa bann kiltir - sa bann sistenm ki la. Parfwa sa bann dimoun osi zot napa sa kapasite parfwa. Zot osi zot bezwen sipor pou zot kapab fer li. E tousala i dan nou bann plan *medium term*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon apel Onorab Pillay. Mon ape swiv apepre ki mon'n marke lo ler Manm in lev lanmen. Onorab Pillay ou kestyon oubyen ou ...

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi bokou. Mr Speaker mon apresye ki ozordi nou pe diskite lo en size ki konsern bokou Seselwa e mon apresye osi bann refleksyon ki'n ganny fer lo sa 43an ki nou'n swadizan batonn sa pep. Sa bann diskisyon deba politik in komans par *panel*, akoz nou nou'n fer serten *statement* lo sa ki nou nou'n dir nou'n dir e *panel* pa'n kontan.

I enportan pou mwan dir ki atraver sa 43an Minis Marie-Celine Zialor in nobou vin en expert dan son domenn e vin en Minis. Minis Justin Valentin in nobou vin en *expert* dan son domenn e vin en Minis.

E Minis Naadir Hassan atraver sa 43an in nobou vin en expert dan son domenn e vin en Minis. E mon *challenge* tou le 3 dir mwan sistenm pa'n fer nanryen, pou zot pou zot ariv kot zot été ozordi. Mon krwar sa i enportan pou nou met dan refleksyon.

Dezyennman mon oule koriz en *misapprehension* ki'n ganny arive an relasyon avek vote, mon pa pou pran leson lo vot lo Bidze avek en dimoun ki'n tou son lavi dan Lasanble kritik tou Bidze ki vin dan Lasanble. Kritik tou keksoz ki Gouvernman in fer. E si Gouvernman sa letan ti'n ekout Lopoziyon sa letan ti pou napa en devlopman lo map Mahe. Ni konblaz pa ti pou'n ganny fer - ni en devlopman ti pou napa.

So Seselwa in vote nou'n al dan Lopoziyon so si nou pe fer nou travay dan Lopoziyon byen mon dir mersi bokou Minis e mon apresye travay ki nou pe fer. Me lesansyel i reste ki nou bezwen *remind* ou serten keksoz.

Par egzanp Minis ou ti dir nou poudir ou, ou en teknokrat ou pa fer politik ou, be si i annan en boug ki'n fer plis *statement* politik dan sa Lasanble politik dan sa Lasanble ozordi se ou menm! So ou nepli en teknokrat la ou en politisyen.

Minis Valentin ti dir nou be goute pa en problem dan lekol – ou ti menm koz nou koze mirak, e mon war sa i enteresan ki ou Minis Valentin ki pe koriz koz sa parti ki lo sa kote latab koze mirak, i byen mon kontan napa problem – tou dimoun i epanouir dan son fason. E ozordi nou war ki kantite larzan e kantite resours ki Gouvernman pe bezwen met an plas pou asiste bann zanfan lekol. I byen. Mon kontan sa napa problem avek sa.

E Minis Zialor ozordi ou dir nou anvoy lalis kot Minis, me ou ti dir nou poudir pwason pa sipoze mont pye dibwa – nou pou anvoy lalis ankor kot Minis. Savedir eski nou pou retourn kot en sityasyon kot bann Lazans dan plas ki zot fer zot travay, Minis ki pou bezwen ale al fer zot louvraz.

Savedir zot pe retourn dan sa 43an ki zot pe dir zot pa kontan. So pou nou kapab bouz devan annou regard sa bann mezir e si nou pe prezant serten

pozisyon lo sa bann mezir annou sey ekout li ek lentansyon, pou sey fer li pli byen oubyen pou sey reponn lapel bann serten legzistans ki pep i annan vizavi sa bann mezir.

Annou arete sa anvoy labou politik lo kanmarad koumsa dan Lasanble. I pa fer sans - *ok* e i montre ki koman en Gouvernman zot pa ankor realize ki zot dan Gouvernman e se zot ki pou resevwar kritik pou fer. Se sa larealite.

So mon premye kestyon – mon premye kestyon pou Minis i konsern sa logmantasyon ki ou'n propose. So klarifye avek nou premyerman konbyen dimoun dan Gouvernman ki pou benefisy e avek sa bann mezir ki ou'n anonse?

I annan 2 mezir ki ou'n anonse – premyer mezir ki ou'n anonse i an relasyon avek sa R500 pou bann dimoun ki ganny par anba R8,500, eski nou kapab konnen konbyen dimoun dan Gouvernman ki pou benefisy e avek sa mezir?

An relasyon avek ou 2enm mezir an se ki konsern saler, ou'n dir ek nou koumsa poudir okenn dimoun ki ganny ant R8,500 si mon pa tronpe ziska R9000 zot pou ganny en *top-up* pou zot ariv R9000, so nou bezwen tir R9000 ladan. So

bann dimoun ki ganny R9000 pa pe ganny nanryen?

Par egzanp si en dimoun i ganny R8,500 i pou ganny zis R400 e en dimoun ki ganny en pti pe pli o pou ganny zis – ziska R8,900 pou ganny zis R100. Eski sa R8,500 ki zot pe koz lo la i son *gross salary* oubyen i zis son *basic salary*? Zot in met akote tou bann *allowances*, *overtime*, *commuted overtime*, eksetera? Sa i 2enm kestyon.

Prezan an relasyon pou Minis Finans menm avek bann mezir ki ou'n propoze pou lo zil, ou'n dir ki Praslin avek La Digue osi pou benefisyè avek menm *maximum retail price* e ou'n dir nou poudir i annan serten komodite, eski Minis ou kapab dir nou lekel sa bann komodite ki pou tonm dan sa kategori ki pou annan en *maximum retail price* lo la?

Mon kestyon pou Minis Ledikasyon...

MR SPEAKER

Ou'n al 3 deza Onorab en?

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou a permet mwan demann sa enn Minis Ledikasyon?

MR SPEAKER

Wi ale azout enn.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Chairman. Mon kestyon pou Minis Ledikasyon – Minister ou'n koz ek nou lo *basically* lo sa revwar e sirtou sipor pou bann zanfan an relasyon avek goute e mon krwar napa gran keksoz pou dir lo la – sa i kler i *straight forward*. E lanrezistremman zanfan pou ganny fer par lekol mon prezimen? Eski ou kapab dir nou si zot in fini komans diskisyon avek *tuck shop operators* lo ki package ki pou ganny *provided* avek zanfan an relasyon avek goute ouswa *breakfast*?

Dezennen nou konnen i deza annan en *caterer* ki *provide* dezennen. E an relasyon avek sa eski menm lapros pe ganny fer lo Praslin avek lo La Digue? E pou Minis pou Ledikasyon eski an relasyon avek ou bann *mature students*, pou annan okenn logmantasyon oubyen sanzman dan bann *allowances* ki zot pe resevwar ozordi?

MR SPEAKER

Les nou a pran sa bann kestyon Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Dernyen kestyon pou Minis – akor i annord Mr Speaker – i annord Minis Finans, Minis

Ledikasyon avek Minis Zialor dernyen kestyon.

MR SPEAKER

So ou annan en dernyen kestyon la?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi dernyen kestyon. Mersi. Minister Zialor mon kestyon pou ou i an relasyon avek kantite letan ki en dimoun pe pran pou fer en laplikasyon? Konsern ki nou – mon pe resevwar se ki sa bann dimoun in fini *apply* me i pe pran en serten kantite letan pou zot ganny rezilta e nou ti *raise* sa *matter* avek Minis Francourt osi ler i ti vini – *ASP*, eski ou Minister oubyen eski atraver sa bann mezir ki ou Minister pe *involve* ladan, zot in fer okenn analis pou vwar ki dele letan i pran ant en laplikasyon ki en dimoun i fer e en lasistans ki i gannyen pou sa laplikasyon ki in al fer? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan i a konmanse ? Ou pe donn laparol SS Payet - wi?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mr Chair pou komanse kekwfa mon a al lo kote *statistics* pou sa bann endividi ki tonm anba

8,500 nou annan nou dan Gouvernman 769. Dan parastatal State-owned Entreprise nou annan 473. Dan sektè prive 9,282 e Civil Society 62. Esa i exclude sa ant 8,501 a R9000 e sa nou'n fer *forecast* ki i annan apepre 2054 travayer. Selman nou napa sa detay by kategori.

Lo kote saler sa i pou son *gross salary*, me selman i pou bann *fixed allowances*. Par egzanzp lo kote *overtime* sa i pou *exclude* aköz sa i sanze. Mersi.

MR SPEAKER

Minis Hassan ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo *maximum retail price* sa i pou bann marsandiz parey dile, disik, delwil, diri mon pa pou mansyonn tou pangar mon manke, me ler nou pou fer nou *press conference* pou anons bann mezir *as part of the communication plan* tousala i ava ganny anonse. E pou sa bann marsandiz de baz.

Aprè zis pou klarifye komanter ki Onorab in dir konsernan en komanter ki mon'n pase lo 43an si nou'n batonn Seselwa. Mon krwar i ti vin pran sa komanter dan en fason *metaphorically*. Mon ti pe

dir li literalman son parti i ti batonn Seselwa e nou Prezidan ti ganny kas son latet avek en baton. Mersi.

MR SPEAKER

Bon ou pe pas laparol – *next Minister* – Minis Valentin?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker zis mon ti anvi fer en pti komantr lo – akoz Onorab in challenge mon performans – mon abilite e mon travay dir lekol. E mon pe zis rappel li ki sa debourye ki mon ti debourye lekol mon krwar ki nenport Gouvernman ki ti o pouvwar mon ti pou'n pers lasenn!

(APPLAUSE)

MINISTER JUSTIN VALENTIN

E mon osi – mon osi remerci Bondye ki ti donn mwan lafors pou mwan kapab reisir dan mon letid. Mr Speaker mon anvi koz lo 2 pwen; *Tuck shop* e mon ti dir dan mon lentervansyon ki mon pou - koman parti i bann legzersis planifikasyon pou ki sa program i en sikse, mon pou osi lans bann lekol dan en dyalog avek bann *tuck shop operator* pou nou vwar rol e kontribisyon kourt e long tern

bann *tuck shop operator* dan sa program repa skoler.

E pou mature *student* mon repete Mr Speaker – mon krwar i fer mwan 7enm fwa mon dir la ki i annan bann diskisyon lo tou bann lezot eleman dan ledikasyon. Nou pa'n aret diskisyon lo primer ek segonder.

Me la pour le moman pou sa enn mezir - pou sa enn mezir pou sa prose 6 mwan Gouvernman in vwar li pli esansyel la pou dil avek sa ka la, me lezot diskisyon i kontinyen e byensir bann lezot mezir i ava ganny pran o firanmezir ki nou santi i neser.

E mon pa kapab al a sa pwen komet mon lekor pou dir ki pou annan en sanzman dan *allowance*, me sa i pou swiv bann diskisyon ki ava ganny pran e bann desizyon apropiye ki ava ganny pran. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Zialor i a pran laparol?

MINISTER MARIE-CELINE ZIALOR

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab pou ou kestyon. Rezon akoz ki lafason laplikasyon pe ganny fer diferaman pou sa

mezir kour term, se egzakteman akoz Gouvernman in ekoute sa bann konplent sorti kot bann fanmir – sorti kot bann dimoun konsernan dele letan ki pran pou administrativman pou *process* bann laplikasyon, kot bann dimoun kot bann Lazans Proteksyon Sosyal. Ki parey nou tou nou'n vwar, zot pe refer e i annan bann kanpanny kot zot -pe refer zot laplikasyon. Zot pe revwar.

E sa laplikasyon pou sa enn mezir ki nou pe refer la, se atraver distrik e sa bann lenformasyon pou ganny kaptire direk avek Minister Finans, e letan bann premye laplikasyon i ganny fer. E i ganny enplimante. Komite ki pe travay lo sa bann reform, pou bezwen revwar apre detrwa semenn ki mannyer keksoz pe ale e si i annan keksoz pou aziste i ava ganny aziste Mr Chair.

E mon ti ava kontan osi tou eklersi en keksoz, ki i fer 2 Onorab dan Lopoziyon ki pe sey konfiz piblik avek en keksoz ki mon ti dir dan Lasanble, ki a sa letan mon ti dir pa ti en problem la ozordi – mon pou dir akoz ozordi i en problem.

Sa zafer pou les fer pwason mont pye dibwa – wi i en lekspresyon – i annan en Angle - i annan partou ki letan

nou pe fer en dimoun fer en keksoz ki kekfw a pa son forte – ki i pa kapab fer, sa i en lekspresyon ki 'nou pe fer pwason mont pye dibwa.' Napa nanryen ki ensilte. Ler ou pe dir ek en Minis *too litte, too late* sa i en lensilt. I en lensilt e i en mank respe!

Dir avek en dimoun ou pe fer pwason mont pye dibwa savedir ou pe fer en dimoun fer en keksoz ki otreman i pa pou kapab fer.

E Onorab Sebastien Pillay in fer referans osi tou kot nou'n *expert* dan bann *field* e mon krwar bann fristrasyon Lopoziyon ozordi se napa nanryen mal pou dir lo sa ki nou pe fer ozordi.

E letan napa nanryen mal pou dir ou konnen nou tap anba sang. E mon krwar osi tou konsernan *expert* dan *field*, mersi bokou pou donn mwan sa konpliman *expert* dan mon *field*. Be ou Gouvernman akoz pa ti ekout *expert* dan *field*?

La osi granmersi nou annan Gouvernman nou pe vin avek sa bann mezir, nou pe fer sa bann keksoz ki nou pe fer akoz nou annan en Gouvernman – e bann *expert* ki pe dir nou. Zot pe ekout nou – nou pe ekout bann *expert* ki dan *field*. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab - wi ou a zis fer li en planifikasyon, silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker i annan en keksoz ki mon pa'n ganny en konpran. So si nou pran en *mature student* ki pe lekol, eski Minis i kapab dir nou konbyen son *allowance* i ete? E eski i pli ba ki sa R8,500 akoz mon pe *equate* en *mature student* avek en dimoun ki pe travay e mon pe regarde si prezan dan sa konteks dan lafason ki sa mezir in ganny konfigire si petet nou'n pa'n konsider sa laspe – sa dimoun i annan laz travay.

Zis klarifye avek nou. Si i pe ganny plis *then* mon konpran me si i pe ganny mwens, so pou annan en perd fanmir en merd fanmir, ki en etidyan ki pe ganny difikilte pou li kapab fer 2 bout zwenn, ki riske pa pou ganny pran pou sa *allowance* oubyen mwan ki'n mal konpran? Se sa.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker la avek mwan mon napa sif *mature student* akoz i annan diferan kategori *mature*

student. I annan bann ki ti *in-service* – i annan bann ki *pre-service* – i annan bann ki ti pe travay.

I annan diferan kategori. So mon pa kapab donn okenn bann sif la, me selman sa bann sif nou kapab fer li vin *available* a en lot moman. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonswar ankor enn fwa tou bann dimoun ki pe ekoute spesyalman bann zabitan Bel Ombre. Mr Speaker premyerman mon ti a kontan felisit mon lekip – bann Manm Lasanble Nasyonal lo kote *LDS* pou sa travay ekselan ki zot in fer pou anmenn kestyon, Mosyon pou nou koz en pe lo pri lavi zis parey Mosyon Onorab William semenn pase.

Nou Mosyon firanmezir ki nou ti koz lo la pou demann Gouvernman pou fer serten transformasyon dan lavi bann dimoun, e mon kontan poudir lanons ozordi fer par Minis Finans e tou lezot Minis ankor in pa en lanons ki'n ganny fer par prezidan parey ti fer

oparavan le 29 Zen nou tann sa dan en parad le 29 Zen.

Be mon kontan ki Minis Finans in nobou fer sa lanons e in fer li dan Lasanble Nasyonal kot tou dimoun i kapab tande.

Dezyenmman mon ti a kontan felisit mon Gouvernman - felisit mon Prezidan ek tou son Minis pou zot et en Gouvernman responsab pou zot fer bann lanons responsab, parski in annan en seri meeting ki'n ganny fer dan bann distrik bann Manm Lasanble in eksprim zot pwennvi – piblik in eksplik zot pwennvi e Gouvernman responsab in ekout. Mon kontan Mr Speaker.

E ozordi mon kapab a dir poudir mon ti a kontan *welcome US* pou zot fer zot kontribisyon goute ek bann zanfan ki zot in promet zot pa ankor fini donner, akoz pou annan transpor sa voyaz pou anmenn zot goute kot bann lekol.

So pa bliye fer zot pti kontribisyon ki zot ankor dwa pou bann zanfan ki zot kontan koz lo la.

Mr Speaker ozordi mon ti a kontan demann Minis an vi ki letan ou vin responsab zot pa'n kit *Airport* fermen, zot in kontinyen vaksin bann dimoun, asire ki i annan prodiktivite dan pei, parske se prodiktivite ki

anmenn larzan *tax* e set atraver larzan ki nou kapab ed bann ki pli dan bezwen e se sa lanons ki ou'n fer ozordi.

Alor mon ti a kontan demann avek ou Minis eski firanmezir sityasyon i amelyore dan nou pei, ou pe dir avek nou ozordi ki sa pti logmantasyon ki bann dimoun in gannyen, bann ki pli ba firanmezir lekonomi i agrandi, pou annan en revizyon dan saler pou tou bann Seselwa – travayer Seselwa, enkli bann *allowances* ki nou toultan ganny koz lo la? Premye kestyon.

2enm kestyon i annan en keksoz k fatig mwan parske mon tann sa zafer sosyal, Mrs morin pe sere, Mrs Morin kot Sosyal pa pe asiste bann dimoun, eski Lalwa ki Mrs Morin pe travay ; lo la, la ozordi, eski Mrs Morin ler in vini in anmenn son propo Lalwa li pou travay lo la?

Oubyen sa Lalwa ti deza la, pa ti pe ganny enplimante, ti pe ganny enplimante? Eksplik mwan akoz i konfiz mwan en pe sa pou bann dimoun deor kapab konpran sa bann mezir sa Lalwa ti la depi oparavan, me pa en Lalwa ki fek arive .

Mon dernyen kestyon Mr Speaker, letan nou koz lo *school meal*, mon ti anvi demann Minis in *regards to packaging* - ou

konnen zanfan kot lekol sirtou bann segonder, zot pa al manze dan *school meal*, zot pa manz manze *school meal* parske son *packaging* avek son reprezantasyon lafason ki i vini.

Eski dan sa travay ki zot pe fer, eski zot pe osi mazin *packaging* sa manze ki zot pe ankouraz bann zanfan pou vin manze zisteman pou li kapab vin devan?

E sa ki mon kontan se osi zot pe demann en leokri la, zot pe demann paran pou vini pa telefonn zot *MNA US* parske i pa pou anmenn nanryen devan, i pou gard ek zot. Vin devan vin koz avek nou bann Minis. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chairman. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo konsernan saler, wi mon repete ki nou polisi responsab as lekonomi *improve*, Gouvernman i anmas plis larzan nou kapab donn en revizyon saler.

E ki nou pe travay lo la, SS avek son tim pe travay lo sa bann revizyon *allowance* pou konsolid bann *allowance* e bann rezilta preliminar i montre se ki bann dimoun ki lo *lower income* pou benefisye

pozitivman parey mon ti'n mansyonnen.

E pou revizyon saler dan son totalite sa nou pe regard 2023 parey mon'n dir dan mon *statement*, ki nou kapab get en keksoz pou tou dimoun si lekonomi i kontinyen performen e Bidze i *allow*.

Lo kote nouvo Lalwa pou ASP non mon pa mazine okenn Minis in vin dan Lasanble pou fer en nouvo Lalwa pou ASP. I menm Lalwa ki ti pe ganny enplimante me solman parey mon ti pe dir se ASP in en landrwa kot bokou politik ti ganny fer e bokou labi ti annan e sa ki nou war ki pe sanze. Mersi mon a pas 3em kestyon avek Minis Valentin *regarding school meal*.

MR SPEAKER

Minis Valentin?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker i vre ki i riske en rezon ki bann etidyan – akoz letan ou demann bann etidyan akoz par egzanp zot pa pe manz *school meal* zot dir ou bann kalite manze – lafason manze. E i vre letan ou gete – ou get bann konteks apre osi letan ou get repa – pa neseserman tou bann etidyan pou ganny

atrakte avek manz sa manze *school meal*.

E parey ou'n dir dan sa lentervansyon se ki lanfaz lo kalite manze pou ganny amelyore en kantite e nou fer sir ki son *packaging*, lafason ki nou prezant manze avek bann zanfan, son konteni osi i pou byen nitritif – nou fer li byen nitritif e ki fer ki i ava ankouraz bann zanfan.

E nou, nou ti a kontan *maximum* zanfan posib partisip dan sa program aköz nou santi - nou anvi ki nou tir sa lafreyer ki sa lanbarasman pou okenn etidyan ki krwar ler i pe manz lekol, ki i pli enferyer ki bann ki anmenn son prop manze.

Nou bezwen tir sa. Nou bezwen fer zanfan aret pans sa e kapab asize, partisip avek son bann kanmarad lo en latib, aprann en pe bann savwar fer atab, koumsa nou a war en lazene pli debouryer, en lazene pli aktiv e en lazene pli an bonn sante. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi le 3 Minis e SS. Minis mon ti a kontan dir zot mersi pou ki

zot in tann en pe nou pledwari isi lo sa kote latib pandan sa bann dernyen 16-18 mwan kot i konsern soufrans sa pep ; menm si lot kote latib ti ridikiliz nou - ti riy nou letan nou ti pe plede.

Premyer kestyon Minis, ou'n koz lo logmantasyon sirtou sa R500 anver bann pansyonner, mon ti a kontan demann vi ki enkli bann envalidite osi *home care*, eski osi zot pe mazin serten sa bann benefis osi sirtou parey pou *orphan*, bann *fosters* – *foster care*? Eski zot pe mazin revwar aköz zot osi en pe letan zot pa ankor kapab ganny en logmantasyon?

Ou'n koz osi lo sa kontribisyon ki zot pou donner avek bann *bill PUC*, mon ti a kontan ou eklersi mwan en pti gin lo la, eski sa *Scheme* kot *PUC* ti pe met *availability* lo son *grid* atraver *ASP* pou asiste bann ki tonm dan kategori mwen fortinen, pou annan en lenpak avek sa ki zot pe donner ouswa i pou mars kot a kot?

Lot pwen kot i konsern Minister Ledikasyon, mon ti a kontan ou eksplik mwan lo kote *Dedicated Fund* an vi ki la bann zanfan pou ganny zot goute *free of charge* e gran parti *Dedicated Fund* ti al ver sa bann kontribisyon osi parey pou

bann ki ti *apply* ki pa ti pe – eski kontribisyon ki pe ganny donnen dan *Dedicated Fund* son sonm pou reste parey, ouswa pou annan en lot formil ki pe ganny servi ouswa lot *areas* ki zot santi zot kapab ed bann zanfan ki dan bezwen?

E dernyen kot i konsern trezyenm mwan saler, ou'n fer resorti ki apartir lannen prosen, 50poursan pou ou kapab dir mandatwar e sa lot 50poursan pou baze lo zot performans, eski zot pe mazin revwar sa sistenm *appraisal* ki annan en plas pou kapab reflekte larealite san ki okenn dimoun i ganny viktimize ouswa ganny targete pou li pa ganny son trezyenm mwan saler? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chairman. Mersi Onorab pou ou kestyon. Lo premye kestyon lo bann diferan benefis ; wi bann dimoun ki ganny bann *invalidity benefit*, bann *disability benefit* tousala pou ganny lasistans anba sa program – ok? Me selman mon krwar ou'n demann en pe bann lezot benefis kan i pou ganny revwar son *amount*.

Mon krwar in ler pou regard sa. Nou pa'n fer li dan

botan me la dan move tan nou a bezwen sey gete ki mannyer nou pou aziste. So dan nou travay Bidze nou a regarde si i annan lespas pou nou *capture* en sanzman dan bann lasistans pou bann lezot benefis.

Lo kote *bill PUC* dernyen lenformasyon ki nou annan mon krwar ou pe koz lo sa bann *PV rebate*, i *still* annan ankor dimoun ki kapab ganny lasistans, me konversasyon ki *ASP* in fer ek nou se ki bokou dimoun ki ler zot ganny *call* poudir be vini anrezistre pou ou ganny sa lasistans, me ler zot *find out* ki sa lasistans i pa *cash* me i en *deduction* lo ou *bill* me zot pa enterese. Ok?

So sa mon anvoy en mesaz, akoz annefe i vin *cash* dan ou lanmen akoz sa larzan ou ti pe al depanse ou pa pe pey sa *bill*, ou *bill* i desann. So mon lans en lapel ankor pou bann dimoun ki *eligible* pou sa pou zot *take up* sa bann *rebate* ki zot gannyen atraver *PV*. Dernyen lenformasyon mon krwar ti reste apepre 200 dimoun ki kapab benefisye.

Mon a les Minis Valentin pran *Dedicated Fund* me selman lo trezyenm mwan saler, wi parey mon'n anonse trezyenm mwan saler pou annan en *minimum* garanti 50poursan e sa dan en fason

tranzitwar akoz nou oule bouz lo en *performance based system* ki *at the end of the day* ou ganny rekonpanse baze lo performans.

Mon krwar sa i en sistenm i *fair* akoz mon asire kekfwa si ti annan 2 zot e ou, ou vwar poudir ou met plis zefor ou'n travay, ou'n delivre, me ou koleg pa'n fer li ou pou santi ou en pe drol poudir ou pe ganny menm rekonpans. Mon krwar sa i en keksoz normal as nou *incentivise productivity* dan pei.

Me kestyon ki ou demande se *Performance Appraisal System*, wi anba reform ki nou pe fer anba *result based management*, en pilye ladan se *performance management*. E i en keksoz ki mon kapab dir sa ki mon'n obzerve so far i ankor ase *weak*. So i annan bann *training* ki pe ganny fer – i annan bann kad ki pe ganny met an plas pou devlop sa model *performance management*.

E ladan bann keksoz ki ganny mete se bann kontrol pou anpes labi – *ok?* Akoz si ler ou fer – kekfwa mon a eksplike ki mannyer *performance management* i marse. Si ou annan ou, ou lobzektif ou'n set – ou'n set ou'n donn ou *supervisor* – ou ganny *appraise against that*.

Si ou *supervisor* i pe dir ou ou'n mal performen, i bezwen zistifye li. I bezwen annan levidans. E i bezwen annan en *Appeals Body* ki ou kapab fer en *appeal* avek poudir lala mon annan mon levidans ki mon'n fer tou sa ki mon ti annan pou fer. Sa i bann kontrol ki bezwen ganny met an plas dan en sistenm *performance management* ki modern. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis Valentin?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mersi Mr Speaker. Mon remerisi Onorab pou ou kestyon. Mr Speaker mon anvi osi avan mon pran sa kestyon etabli en konteks, akoz ou konnen o firanmezir mon vin dan Lasanble, mon konpran en pe ki mannyer bann deba i progrese.

E mon konnen ki letan nou pou retournen pou nou koz lo bann lezot mezir, nou riske ganny dir sa mwan ti dir, mwan ki ti fer – mwan ki ti laba.

Par egzanp annou pran lannen pase premye *meeting* par egzanp ti inisyé – Prezidan Ramkalawan avek bann etidyan ki ti pe esper zot *scholarship*. Premyer mezir ki i ti fer i ti fer ki bann etidyan ki ganny sa *allowance* letan zot pe esper zot

scholarship i ti fer sa vin en *minimum wage*. Sa ti – So deza rekonnèt *allowance* bann *mature students* ti la. Sa ti en premye letap.

Nou'n fini inisyè pou nou get bann etidyan Liniversite Sesel par egzàn, e nou'n war poudir sonm ki zot pe gannye i pa neserman apropiye. Pou le moman zot pe gannye R3,000 - R3,600 e nou pe get sa sif e kapasite akòz si ou pou fer mont enn ou bezwen fer monte tou an menm tan.

Nou pe get osi bann – la an mezir mon pe koze la *ANHRD* pe get bann diferan pei e pei ki nou'n fini pran nou'n pran *Slovakia*, nou'n pran *Hungary*, nou'n pran Moris.

Nou'n fini komans pran diferan pri e nou'n demann bann etidyan pou anvoy zot bann depans ki zot pe fer pou nou get ansanm ki annan lo zot papye zot bann depans pou nou kapab aziste sa bann *allowance*. So sa diskisyon in komans gannye fer e letan apropiye i annan bann mezir ki mon konfidan pou gannye fer.

Onorab in demann mwan si sonm pou *Dedicated Fund* pou monte? Mr Speaker etidyan pa gannye larzan dan *Dedicated Fund*. I annan en sonm – i pa gannye sa larzan koman en *cash*. Me ki arive, par

egzàn pou son goute swa ti gannye peye – pou son repa lekol ti gannye peye e apre ti asiste li dan bann lezot keksoz parey *uniform* ouswa sak.

Prezan eski i pou gannye plis? si sak i monte, i vèdir ki sa sak ki i pou aste la i pou pli ser e byensir i pou plis. Me selman etidyan li menm li pa gannye en sonm larzan dan son lanmen pou dir ek li koumsa la ou larzan *Dedicated Fund* pou ou fer ou bann depans.

Me si i annan bann depans pou fer lo en etidyan ki kalifye pou *Dedicated Fund*, la i gannye peye *accordingly*. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Ou pou klarifye keksoz Onorab? Ti annan en pwen ki pa'n gannye adrese? Eksplik mwan? Leklersisman – wi?

HON EGBERT AGLAE

Minis i paret mwan ou pa tro konpran mon keston. Mon konpran ti annan R25mil ki ti gannye mete dan *Dedicated Fund* par lekol, sa ki mwan mon rekonnèt.

E ladan osi ti kouver serten goute pou donn zanfan dan bomaten sa ti gannye fer atraver *the tuck shop owner* ki ti la ki pe *run*; vi ki la pou annan

en konponan goute ki pou sorti anba *Dedicated Fund* i vin *free*, eski sa larzan li menm li pou reste parey ouswa ki i pou kapab *cater* dan bann lezot *areas* ki zanfan - i pou annan mankman.

MR SPEAKER

Mersi. Eski nou kapab ganny en larepons?

MINISTER JUSTIN VALENTIN

Mr Speaker Minis Finans i anvi reponn sa kestyon.

MR SPEAKER

Minis Finans ?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Sa kestyon wi - sa larzan ki ti pe ganny depanse par egzantp lo goute, la ki Gouvernman li i pey sa i kapab servi akoz *Dedicated Fund* i servi pou lezot lasistans osi. So sa larzan i kapab ganny servi pou bann lezot lasistans ki en zanfan i bezwen. Akoz sa lot bout i pe ganny kouver pou goute. Mon krwar sa. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Bon mon a pran Onorab Georges avan apre nou a termin avek Onorab Arissol si ou kestyon i ankor la. Onorab Georges?

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti anvi sezi sa loportinite ozordi pou dir detrwa mo an konklizyon sa – pou an pre konklizyon sa travay ekstraordiner ki ganny fer apre midi.

Mr Chair mon paran in konn elve mwan e zot in toultan montre mwan ki ler en bans keksoz in ganny fer nou devret remersye sa dimoun ki'n fer sa keksoz. I pa taye pou dir sa i pou nou.

Sa se enn bann legzanp ki mon paran in montre mwan ler mon ti ankor ptipti. E fodre pa ki nou vin koman en pei parey sa boug ki desann anvil toulezour avek son parasol e i marse anvil toulezour avek son parasol fermen, e ler lapli i tonbe i dir 'lontan mon'n dir zot poudir lapli pe vini, zot pa'n ekout mwan.'

Fodre nou fer sir Mr Speaker ki dan tou sa ki nou fer nou fer li pou benefis nou pei e non pa pou sey rod en loportinite personnel. E se sa ki mon kontan avek sa prezantasyon apre midi. I fasil pou en Gouvernman depans larzan an bonnavini. Program *FA4GR* in montre nou sa.

Par kont sepa sa filozofi sa Gouvernman e mon krwar ozordi nou'n vwar sa tre byen

apre midi. Plito filozofi finans sa Gouvernman se sible bann landrwa kot i nesaser donn en lasistans. Anvoy larzan direk kot i bezwen pa fer parey en larozwar pe aroz partou avek sa pti git ki annan.

E la nou'n vwar Gouvernman i fer egzakteman sa. Rod sa landrwa kot fodre met larzan. *Upgrade* bann sistenm kot fodre ; dezennen lekol, goute pou tou zanfan bomaten pou fer sir ki zot komans en bon lazournen ; fer sak Roupri ki pou pe pey konte.

2enm keksoz ki sa Gouvernman i fer se pa donn larzan si ou pa kapab - espere me ler ou mwayen i permet la ou kapab komans ede e nou war sa atraver sa programm modifiye trezyenm mwan.

3en keksoz se pa fer tou an gran – pa taye fer tou en sel kou. Me fer li par staz parey nou'n ganny dir. Pou annan ankor firanmezir – pou annan ankor keksoz ki pou vini nou 'n ganny dir par *panel*. Ler i posib – ler in nesaser nou ava war sa.

Pa taye pou donn keksoz ler dimoun i demande oubyen ler i kriy for me fer li ler nou pei i kapab fer li.

Katriyenmman fer li dan en fason tanporer. Pa fer li *open-ended* parey *FA4JR* ti été. Fer li pou 6 mwan apre nou a

regarde eski nou kapab kontinyen oubyen eski nou kapab amelyore. E finalman fer li parey Minis Zialor in dir avek en lespri responsab dan sak sitwayen ki pe ganny sa lasistans.

Se sa Mr Speaker ki en Gouvernman responsab i fer. I pa taye pou dir mwan ki ti demande – mwan ki'n fer tapaz – mwan ki'n fer sa arive, i fer li dan sa konteks ki mon fek mansyonnen la. E pou tousala Mr Speaker parey mon'n dir o komansman sa pti lentervansyon apre midi, pou tousala nou devret dir mersi.

E lo sa kote latab mon bann koleg i zwenn avek mwan e avek Lepep Seselwa an antye e pa zis bann ki pou ganny lasistans, me tou dimoun i vwar ki sa Gouvernman pe fer pou dir mersi.

Mersi SS Payet. Mersi Minis Valentin. Mersi Minis Zialor. Mersi Minis Hassan. Mersi Gouvernman Sesel. Mersi Prezidan Ramkalawan. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Philip Arissol ti'n lev son lanmen. Lo dernyen moman e konmsi mon'n war ou

ou'n fer sir. Ou annan en kestyon? Bon Onorab Arissol.

HON PHILLP ARISSOL

Mersi Mr Chair. Mon konnen Minis in pas en pe lo la me solman mon ti a kontan zis demande eski bann zanfan ki zot paran pa dan lanplwa, swa pou rezon medikal ouswa zot dan prizon e ki ti pe ganny lasistans, si zot osi zot pou benefisy avek en logmantasyon dan sa lasistans? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. SS Payet?

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Pou le moman parey minis in mansyonnen i annan sa bann kategori ki nou'n klasifye pou ganny lasistans, envalidite, dezabilite, *retirement* avek *home carer*, me sepandan si par egzanp i annan lezot benefis ki pou le moman pa ladan nou konnen nou pe travay lo revizyon lo bann lezot benefis, e tre prosennman nou ava regarde ki mannyer nou kapab met sa dan Bidze 2023.

Me bann lezot benefis li ki nou pe dir si i annan bann lakour ouswa bann endividi ki bezwen lasistans nou pe met bann striktir. Sanmenm sa ki

nou pe met sa resours adisyonnèl anba *welfare benefit* – the social *safety net* zot kapab *go through the process*. So zot, zot kapab ale kot *Social Welfare* e nou'n met lasistans adisyonnèl pou sa bann kategori endividi ouswa bann lakour. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Minis Hassan?

MINISTER NAADIR HASSAN

Mersi Mr Chair. Zis avek ou permisyon Mr Chair mon ti a kontan dir mersi bann staff Minister Finans, tim SS ek son bann *staff* ki'n fer en zefor vremen eksepsyonnel pou kapab delivre lo sa bann mezir. San zot sa pa ti pou posib. So mon ti a a kontan dir zot osi mersi pou sa.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Nou terminen Onorab Pillay ki ou ti annan en lot kestyon?

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Ki pwen?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon konnen tou dimoun i enkyet sak fwa mon met on mon *micro*. Wi mon pe demande anvi ki i annan sitan kantite ki'n ganny_pase avek Lasanble e en serten kantite sif ki nou'n sey note, eski Minister Finans i pou kapab *provide* nou avek serten sa bann lenformasyon?

Akoz nou konnen nou pe apros *Mid-year Review* e *Mid-year Review* i en dokiman ki pou ganny prezant avek Lasanble e i ava enportan ki koman bann Manm Lasanble pou nou fer serten konparativ avek *Mid-year Review* e bann mezir ki Gouvernman pe anonse.

Sirtou lefe ki sa sonm prononse i en pti pe plis ki 100milyon pou nou kapab ganny en pe plis konpran prezan an desandan ler nou pou apros Bidze ki mannyer nou pou kapab fer nou deba.

So eski atraver ou nou kapab ganny serten sa bann lenformasyon e dan ki dele letan sa bann lenformasyon i kapab vin kot nou? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis in a'n note. Wi Minis oule dir keksoz lo la?

MINISTER NAADIR HASSAN

Wi Mr Speaker, nou a fer nou best ki by Vandredi nou a kapab *provide* Lasanble avek bann *figures*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a prezan pas dan Staz Lasanble pou nou ferm sa sesyon. Minis mon ti pou al donn ou dernyen parol me solman mon remarke ki ou'n apepre fer en dernyen mo an dizan mersi e tou soz, so nou a kapab termin la. Mon remersye bann Manm pou zot lentervansyon. Mon remersye sirtou *panel* pou letan ki zot in pase avek nou.

Bon mon swet panel bonn kontinyasyon e bon kouraz dan zot bann mezir ki zot in anonse e fotespere zot a war li ganny fer avek sikse. Nou ava *adjourn* Lasanble la ziska demen bomaten 9er. *Adjourn*.

(ADJOURNMENT)

[Type here]